

ICDO
CIDD

Rapporten 1998 van de
leden van de
Interdepartementale
Commissie Duurzame
Ontwikkeling

De rapporten van de ICDO-leden

“De vertegenwoordigers van de federale regering zijn gehouden ieder jaar een rapport uit te brengen over het beleid inzake duurzame ontwikkeling en over de uitvoering van het plan in de federale administraties en publieke instellingen die zij vertegenwoordigen”.

(artikel 16 van de wet van 5 mei 1997)

“Gezien voor 1998 geen federaal plan beschikbaar is, vroeg de ICDO haar leden op basis van de inventarisatiefiches een kort synthesesedocument op te stellen als eerste rapport met daarin:

- een algemene inleiding waarin de band tussen het ministerie en duurzame ontwikkeling in het algemeen en eventueel de grote deelthema's van Agenda 21 (sociale en economische dimensies, behoud en beheer van hulpbronnen voor ontwikkeling, de versterking van de rol van belangrijke groepen en middelen ter implementatie) zou gesitueerd worden;
- een beschrijving van de belangrijkste kerntaken, prioriteiten, acties en de evoluties op dit vlak ('92-'98);
- waar mogelijk, ook reeds een identificatie van:
 - departementale en interdepartementale structuren dienstig voor duurzame ontwikkeling,
 - internationale engagementen en verbintenissen van België.

Er werd eveneens beslist deze rapporten als dusdanig, onder de verantwoordelijkheid van de individuele leden, toe te voegen aan het eerste jaarrapport van de ICDO”.

(uittreksel uit het rapport van de ICDO 1997-1998, pt. 2.7)

Rapporten van de leden

Inhoudstafel

Rapport van de heer E. DELOOF Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Veiligheid, Maatschappelijke integratie en Leefmilieu	5
Rapport van mevrouw N. HENRY Vertegenwoordiger van de Minister van Wetenschapsbeleid	19
Rapport van de heer L. TIMMERMANS Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking	33
Rapport van de heer J. VAN OVERBEKE Vertegenwoordiger van de Eerste Minister	43
Rapport van de heer F. SONCK Vertegenwoordiger van de Minister van Economie en Telecommunicatie en van de Minister belast met Energie	53
Rapport van de heer J. DE BEENHOUWER Vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken	57
Rapport van de heer G. VERBEKE Vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging	65
Rapport van de heer R. DU CHAU Vertegenwoordiger van de Minister van Begroting	75

Rapport van de heer P. MAES Vertegenwoordiger van de Minister van Volksgezondheid en Pensioenen	77
Rapport van de heer M. GEDOPT Vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken en van mevrouw F. CHAINAYE Vertegenwoordiger van de Minister belast met Buitenlandse Handel.	87
Rapport van de heer M. DE RIDDER Vertegenwoordiger van de Minister van Tewerkstelling en Arbeid	93
Rapport van mevrouw D. DE BRUCQ Vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken	101
Rapport van de heer J. CARMELIET Vertegenwoordiger van de Minister van Landbouw en Kleine en Middelgrote Ondernemingen	111
Rapport van de heer P. TIELEMANS Vertegenwoordiger van de Minister van Vervoer	125
Rapport van de heer P. DROGART Vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken	131
Rapport van de heer CHR. DE VETH Vertegenwoordiger van de Minister van Justitie	141
Rapport van de heer I. PITTEVILS Vertegenwoordiger van de Minister van Financiën	147

Rapport van de heer E. DELOOF

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Veiligheid, Maatschappelijke integratie en Leefmilieu

1. Inleiding

Het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu werd als zodanig opgericht op 1 januari 1995 (Koninklijke Besluiten van 12 december 1994 en van 7 april 1995). Het is bevoegd voor de sociale zekerheid van loontrekkenden, voor de maatschappelijke integratie, de volksgezondheid, het leefmilieu, de medische expertise en de oorlogsgetroffenen.

Onderhavig rapport handelt alleen over de bevoegdheden van de Staatssecretaris voor Leefmilieu met betrekking tot de vijf bevoegdheidsgebieden omschreven in artikel 5 van het Koninklijk Besluit van 7 augustus 1995 houdende vaststelling van bepaalde ministeriële bevoegdheden met betrekking tot het Ministerie van Volksgezondheid en Leefmilieu (dat sindsdien is samengesmolten met het Ministerie van Sociale Voorzorg) en van artikel 1 §2 van het Koninklijk Besluit van 29 september 1997 houdende overdracht van de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (van het vroegere IHE) naar het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

De andere materies worden behandeld in de rapporten van de vertegenwoordigers van de Minister van Sociale Zaken, de Minister van Binnenlandse Zaken en zijn Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie, de Minister van Volksgezondheid en de Minister van Ambtenarenzaken.

Om een afgerond overzicht te krijgen van de werkzaamheden en doelstellingen van het Departement wordt de lezer verzocht al deze bijdragen in hun geheel te lezen.

De dienst Leefmilieu van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu is geen Bestuur op zichzelf.

De dienst werd opgericht ingevolge de herstructurering van voormalige diensten die afhingen van de Bestuursafdeling voor de Volksgezondheid (Sanitaire Bouwkunde, Milieuhinder, Risicobeheersing) en van het Secretariaat-generaal (Cel Leefmilieu). Die herstructurering vindt zijn oorsprong in de laatste hervormingen der instellingen van 1993, waarbij de Gewesten de bevoegdheden kregen toegewezen die voorheen door de federale diensten voor het leefmilieu werden uitgeoefend (in- en uitvoer van afval, het uitvaardigen van bepaalde algemene en sectoriële uitstootnormen, enz..).

Bij deze officiële overhevelingen van bevoegdheden kwamen ook nog interne regelingen op federaal niveau waarbij de politieke verantwoordelijkheid voor de bescherming tegen ioniserende stralingen overging naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de wetenschappelijke aspecten van duurzame ontwikkeling naar de Minister van Wetenschapsbeleid (zie voornoemd KB van 7/8/95). De administratieve verantwoordelijkheid voor de preventie van Industriële

Ongevallen en Grote Risico's (type Seveso) is intussen van het Departement van Volksgezondheid naar dat van Binnenlandse Zaken overgegaan.

Door die overhevelingen en reorganisaties van bevoegdheden kwamen de personele en financiële hulpmiddelen van Leefmilieu op de helling te staan en werden ze tussen 1993 en 1994 sterk verminderd; zijn bijdrage aan de uitvoering van Agenda 21 stond gedurende die jaren dan ook op een laag pitje.

Sindsdien, en vooral sedert de goedkeuring van de nieuwe organieke personeelsformatie, heeft de Dienst voor het Leefmilieu er een aantal "nieuwe taken" op het gebied van de duurzame ontwikkeling bij gekregen:

- ofwel ingevolge de Bijzondere Wet tot hervorming der instellingen, zij het dan wel beperkt tot de doorvoer van afvalstoffen en tot de productnormen vermits de bescherming tegen ioniserende stralingen niet langer tot Volksgezondheid behoort. Er zij op gewezen dat andere expliciet in de bijzondere Wet genoemde bevoegdheden op het gebied van 'milieu' en 'natuurbehoud' naar andere Departementen zijn gegaan (Economische Zaken voor radioactief afval, Landbouw voor de handel in uitheemse dieren- en plantensoorten);
- ofwel ingevolge Samenwerkingsakkoorden (SA) of Protocollen (SA van 5/4/95 over het internationaal milieubeleid, SA van 21/12/94 over het structureren van de gegevens voor het Europees Milieu-agentschap, SA van 26/10/94 over de in-, uit- en doorvoer van afval, Protocol van 26/11/92 over de ontmanteling van toxische munitie uit de 1^e Wereldoorlog ;
- ofwel krachtens de residuele bevoegdheden (het mariene milieu en de duurzame ontwikkeling, uitgezonderd de wetenschappelijke aspecten) als vastgelegd bij koninklijk besluit (KB's van 7/8/95 en van 29/9/7).

Al die taken samen vormen de basis aan de hand waarvan de rol en de behoeften van de Dienst kunnen worden vastgesteld ter uitvoering van Agenda 21.

Dit rapport geeft voor elke sectie van Agenda 21 de 3 punten aan die in het rapport aan bod moeten komen: algemene inleiding, beschrijving van de acties, en aanwijzen van de structuren en verbintenissen die nodig zijn om deze acties uit te voeren.

2. Beschrijving van de belangrijkste activiteiten en evoluties

2.1. SOCIALE EN ECONOMISCHE DIMENSIES

Er wordt rechtstreeks verwezen naar 5 hoofdstukken van Agenda 21:

2.1.1. De problematiek van de internationale samenwerking en met name de internationale handel.

In het raam van het *productenbeleid* en van zijn taak om *de internationale zaken* te volgen, is de Dienst betrokken bij de voorbereiding, de implementatie en het opvolgen van internationale akkoorden die mogelijk een conflict oproepen tussen zijn beleid en de naleving van multilaterale milieu- en handelsakkoorden (WTO/GATT/GATTS).

2.1.2. Armoedebestrijding

De Leefmilieudiensten en het Bestuur van de Maatschappelijke Integratie werken in op de structurele banden in België tussen milieuverloedering en armoedebestrijding in het raam van een door de OCMW's gevoerd tewerkstellingsplan, rekening houdend met duurzame milieudoelstellingen (hergebruik, recycling).

2.1.3. Verandering van consumptiepatronen.

De uitvoering van het op de CSD van 1995 aangenomen actieprogramma, de paragrafen voortvloeiend uit het op UNGASS van 1997 goedgekeurde actieprogramma en het werkprogramma van de OESO - organisatie van landen met een bijzondere verantwoordelijkheid - moeten voorrang krijgen.

De oriëntatie van de consumptie via overheidsopdrachten en het ontwikkelen van een echt milieubeheerssysteem dat tot de andere federale overheidsinstanties moet worden uitgebreid, zijn twee belangrijke schakels in acties met betrekking tot de milieuzorg binnen de overheid.

Het uitvaardigen van productnormen ter uitvoering van de nieuwe wet van 21/12/1998 tot aanmoediging van duurzame productie- en consumptiepatronen staat ook in nauw verband met het verminderen van de productie van verpakkingsmateriaal, afval en residuele producten en met het dirigeren van de keuze van particulieren en huisgezinnen naar milieuvriendelijker producten. Aldus kan 'de norm' van invloed zijn op zowel de consument (aankoop van het product) als de producent (productdesign).

De effectieve oprichting van het Nationaal Comité voor het *Milieukeurmerk* en de goedkeuring van jaarlijkse actieplannen vanaf 1999 vormen het sluitstuk van het productenbeleid.

De nauwe vervlechting met klimaatverandering en de bescherming van de atmosfeer ligt eveneens voor de hand, vooral dan de weerslag van de transportsector op de uitstoot van CO₂; dit vereist een ruime informatieverspreiding en bewustmaking van de consumenten.

2.1.4. Bescherming en bevordering van de gezondheid

Het verlagen van de gevaren voor de gezondheid ingevolge vervuiling is van kapitaal belang. De opvolging van de gezamenlijke werkzaamheden tussen de WGO-Europa en de UNECE hieromtrent, werkzaamheden die gestalte krijgen in een nationaal plan Gezondheid/Leefmilieu, is een van de nieuwe coördinatietaken.

Andere thema's en uitdagingen die in federale acties aan bod moeten komen zijn luchtvervuiling in steden en binnenshuis, gewasbeschermingsmiddelen, lawaai, niet-ioniserende stralingen, effecten van ultraviolette stralingen en toxische stoffen.

2.1.5. Beleidsintegratie en opstellen van een juridisch kader

Met Agenda 21 en nog meer met de nakende inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam, waarin dit expliciet is bepaald, zullen milieu-overwegingen in sectoriële benaderingen moeten worden verwerkt.

Sedert de top van Cardiff (Transport, Energie en Landbouw) gaat het reeds om 3 sectoren en voor 3 andere geldt dit van bij de top van Wenen (Industrie, Eenge-maakte Markt en Samenwerking). Dit politieke proces op Europees vlak is een enige gelegenheid die de federale overheid niet mag laten ontglippen omdat ze zich misschien niet meer zal aandienen wegens de uitbreiding van de Unie.

Een geïntegreerd productbeleid moet stoelen op de integratie van economie en milieu. Dit is een belangrijke zgn. 'externe integratie'-taak (integratie van het milieu in de sectoren) die complementair is aan interne integratie (vervlechting van sociale en economische overwegingen met het milieu-productenbeleid); integratie moet ook ter sprake komen bij het *internationaal beleid en milieucoördinatie*, voornamelijk in het kader van het voormelde europees proces, met name door een reorganisatie van de structuur van het CCIM in de zin van Agenda 21 en door actief deel te nemen aan de vergaderingen van de Dienst Europese Aangelegenheden van Buitenlandse Zaken, waar de Raden van de Unie worden voorbereid.

Op juridisch vlak is de Dienst verantwoordelijk voor een deel, maar niet voor de gehele, federale milieuwetgeving en voor het juridisch raamwerk van de duurzame ontwikkeling (Wet van 5/5/97). Men mag niet uit het oog verliezen dat de federale milieuwetgeving is versnipperd over 12 Ministeries en dat er weinig of geen sprake is van coördinatie, laat staan van enige codificatie. De Dienst coördineert het opstellen van een juridisch kader met betrekking tot klimaatverandering en geeft voorrang aan de Transportsector.

2.2. BEHOUD EN BEHEER VAN HULPBRONNEN VOOR ONTWIKKELING

Er bestaat een directe band met 7 hoofdstukken van Agenda 21.

2.2.1. Bescherming van de atmosfeer

De problematiek van de globale (klimaat, ozonlaag) en grensoverschrijdende veranderingen wordt nu eens gevolgd via de coördinatie *van de voorbereiding van de Belgische standpunten voor het internationaal overleg en de opvolging ervan*, dan weer via de goedkeuring van *specifieke maatregelen die verband houden met het verbruiken, produceren en verhandelen van producten*.

Klimaat: vermits klimaatverandering een globaal milieuprobleem is dat ook vraagt om internationale actie valt dit onderwerp onder het takenpakket van de Federale Diensten (de EU-strategie in verband met klimaatswijziging, de EU-strategie i.v.m. CO₂ en personenwagens). De betrokkenheid van de Diensten voor het Leefmilieu bij het nationale beleid inzake klimaatswijziging berust op haar opdracht als secretariaat van de Coördinatiewerkgroep broeikas-effect, de taken die in het Nationale programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot aan de Minister bevoegd voor Leefmilieu worden toevertrouwd en haar functie als secretariaat van de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu.

Ozon in de stratosfeer: de voornaamste acties zijn de volgende: opvolging internationale en Europese onderhandelingen, coördinatie van het overleg in de CCIM-werkgroep Stratosferische Ozon, rapporteren (Ozonsecretariaat-UNEP; Europese Commissie; OESO), voorbereiding dossiers voor ratificatie, vertegenwoordiging landengroep in Uitvoerend Comité van het Multilateraal Fonds, wetgeving, betalen van de Belgische bijdragen aan de secretariaten (Verdrag van Wenen, Protocol van Montreal), Nationale strategie voor overschakeling op CFK-vrije dosisaërosolen voorbehandeling van astma, Coördinator voor de CSD-milieu-indicator "consumption of ozone depleting substances".

Ozon in de troposfeer: nationale en *internationale coördinatie* van het milieubeleid, bv. opvolging internationale en Europese onderhandelingen, coördinatie van het overleg in de CCIM ad hoc-werkgroep Troposferische Ozon, voorbereiding van het Belgisch standpunt (CCIM-stuurgroep Atmosfeer en Transport & Leefmilieu) over de betrokken dossiers.

De algemene prioriteiten strekken ertoe de bestaande maatregelen hard te maken en vooral aandacht te schenken aan VOS-bevattende producten. Van het Ozonplan dat de Regering in 1996 goedkeurde, werd in 1998 niet alleen een omstandige inventaris opgemaakt, maar tevens werd in de zomer een communicatiecampagne opgezet, een studiedag over ozon georganiseerd samen met de DWTC, werd meegewerkt aan de concretisering en het opvolgen van de verschillende maatregelen uit het plan, werden de onderzoeksprojecten op de voet gevolgd, werd *een productenbeleid voorbereid* waarin ook oplosmiddelen zijn opgenomen, een zomercampagne ter bevordering van het openbaar vervoer opgezet, de dossiers voor het ratificeren van de NOX- en VOS-protocollen opgesteld en de "stage 1-dossiers", de technische controle en het Auto-Oil-programma opgevolgd.

De administratie beschikt slechts over weinig hefboomen om maatregelen uit het Ozonplan die tot de bevoegdheid van andere Departementen behoren, uit te voeren. In 1999 zou een politiek signaal de uitvoering van de maatregelen van het plan ten goede moeten komen.

2.2.2. Tegengaan van ontbossing

Doordat bossen CO₂, het belangrijkste broeikasgas, fixeren onder de vorm van hout, ligt het verband tussen ont- en bebossing vast. Het Protocol van Kyoto speelt hierop in en stelt dat ontbossing, herbebossing en bebossing in de reductiedoelstelling dient te worden verrekend. Op het internationaal vlak is de problematiek van de 'sinks' brandend actueel. Ook België dient hierrond een standpunt te bepalen. Ecolabel kan een belangrijke rol spelen.

2.2.3. Behoud van biologische diversiteit

Aan het hoofdstuk van Agenda 21 dat hierover handelt, moeten de verbintenissen worden toegevoegd die wij hebben aangegaan in het kader van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit, dat betrekking heeft op behoud, duurzaam gebruik en rechtvaardige verdeling van de opbrengsten.

De internationale dimensie van de biologische diversiteit komt hoofdzakelijk tot uiting in de artikelen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit en in de beslissingen van de Conferenties van de Partijen. Het gaat hier met name over het opstellen van Nationale Rapporten en Monografieën en vooral van een Actieplan en een Nationale Strategie voor 2000 (COP 5). Dank zij deze laatste zullen de federale doelstellingen en het beleid en de maatregelen die wij zullen aannemen, kunnen worden uitgestippeld.

Op nationaal vlak is de Dienst belast met de coördinatie van het beleid en van de maatregelen die moeten getroffen worden (de wetenschappelijke kant wordt verzorgd door het KBIN, het nationaal focal point voor het Biodiversiteitsverdrag) en bovendien nog specifieke maatregelen die verband houden met al dan niet gevaarlijke producten en stoffen (criterium van de invloed op de biodiversiteit in de uitvoeringsbesluiten van de wet op de Productnormen).

Er moet ook een verband worden gelegd met de oceanen en de zeeën voor de mariene biodiversiteit.

2.2.4. Bescherming en beheer van oceanen

Het voorbereiden en uitvoeren van het federale beleid inzake de bescherming van het mariene milieu, de implementatie van de federale wetgeving en regels en van internationale akkoorden, het toezicht erop en de naleving ervan, de uitvoering van samenwerkingsakkoorden tussen de federale Staat en de Gewesten en de vertegenwoordiging van de federale overheid in internationale organisaties en vergaderingen ter bescherming van het mariene milieu alsmede de opvolging van die werkzaamheden, zijn allemaal taken die de BMM uitoefent voor rekening van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu (KB van 29/9/97, artikel 1, §2).

De Interministeriële Conferentie voor het leefmilieu (ICL) richtte in 1990 de Technische Commissie Noordzee op (MNZ), onder het voorzitterschap van de BMM. In 1996 werd de MNZ opgenomen in de structuur van het CCIM en heet sindsdien Stuurgroep Noordzee en Oceanen. Een van de prioriteiten is het opzetten van een programma ter vermindering van pesticiden voor niet-landbouwkundig gebruik.

Op het gebied van de regelgeving heeft de recente Wet op het mariene milieu de BMM met verschillende taken belast (toekenning en intrekking van de voorgescreven vergunningen en toelatingen i.v.m. activiteiten die mogelijk een weerslag hebben op het mariene milieu, toezicht op ecologische gevolgen van de exploitatie van minerale hulpbronnen van het Belgisch continentaal plat).

2.2.5. Controle op de scheikundige stoffen

De algemene opdracht bestaat in het bepalen, voorkomen en beperken van de risico's van de scheikundige stoffen voor de gezondheid en het leefmilieu, met een doelstelling van harmonisatie van de Europese markt. Op het gebied van risicobeperking, maakt de bevoegdheid van de Dienst het mogelijk de op de markt gebrachte stoffen te beperken door één van volgende middelen: verbod, beperking van het gehalte aan stoffen in preparaten en producten en specifieke etikettering.

De risicobeheersing gebeurt per klasse van stoffen: bestaande stoffen, nieuwe stoffen: preparaten en stoffen, en pesticiden voor niet landbouwkundig gebruik, biociden genoemd:

Voor de bestaande stoffen: uitbreiding en 'versnelling' van de internationale evaluatie van risico's ten gevolge van blootstelling aan chemische stoffen via de risicobeoordeling van prioriteitsstoffen waarvoor België verantwoordelijke EU-lidstaat is (cadmium) en de opvolging van rapporten betreffende prioriteitsstoffen opgesteld door andere lidstaten.

Voor de nieuwe stoffen - controle op de gevaarlijke preparaten: die taak wordt concreet gemaakt via de deelneming aan de vergaderingen van de Europese commissie, van de Raad en aan de onderhandelingen van de UNEP verdragen, de zogenoemde 'PIC' en 'POPS', de toepassing van het federaal beleid door middel van wettelijke instrumenten die bestemd om de doelstellingen van gezondheids- en milieubescherming te bereiken, meer bepaald de omzetting van de Europese richtlijnen, de controle op de toepassing en de inspectie en informatie en vorming van de bedrijfswereld en het publiek met het oog op een betere kwaliteit van de gemelde gegevens.

Voor de nieuwe stoffen - controle van de gevaarlijke stoffen: de Dienst volgt de werkzaamheden van de Europese Unie en van de OESO en van het Internationaal Forum over de Scheikundige Veiligheid (activiteitsdomeinen 'risicobeoordeling', 'internationale harmonisatie van de classificering en etikettering van de scheikundige producten' en 'preventie van de internationale illegale handel in toxische en gevaarlijke producten'). Op nationaal niveau, worden de gevaren en risico's beoordeeld op grond van een kennisgevingsprocedure die gevaren moet evalueren in functie van hun intrinsieke eigenschappen (evaluatie van de fysisch-chemische, toxicologische en ecotoxicologische eigenschappen door de leden van

de Commissie Gevaarlijke producten waarvan het Secretariaat door de Dienst wordt verzorgd). De controle gebeurt door de dienst die belast is met het opsporen en vaststellen van de overtredingen.

Voor de pesticiden voor niet-landbouwkundig gebruik (biociden): beheersen van de risico's door in te grijpen op het op de markt brengen, de verkoop en het gebruik; rapportering over de hoeveelheden van bestrijdingsmiddelen voor niet-landbouwkundig gebruik die in de handel zijn gebracht; sensibilisatiecampagne inzake het huishoudelijk gebruik; ontwikkeling van een reductieprogramma; afleveren van bekwaamheidsattesten aan kandidaten; verlenen van toelatingen en van erkenningen; jaarlijkse retributie afhankelijk van de graad van gevaarlijkheid voor de gezondheid; voorlichting via verspreiding van gids en van lijst van bestrijdingsmiddelen.

2.2.6. Beheer van de gevaarlijke afvalstoffen

Het Protocolakkoord van 26 november 1992 betreft de ontmanteling en de vernietiging van de chemische munitie opgeslagen in de installaties van de Landmacht te Poelkapelle. De ondernomen acties zijn de volgende: bouwen van de ontmantelingsinstallatie, constante opvolging van de problematiek en studie van de nieuwe technieken, neutralisatie en/of vernietiging van de tijdens het ontmantelingsproces vrijkomende/geproduceerde afvalstromen met in achtneming van de geldende wetten en besluiten dienaangaande.

Hieraan moet het 'paardenmarkt'-dossier toegevoegd worden (munitie in de Noordzee afkomstig van het Vlaamse slagveld). Plaatsbeschrijving (afbakening van het stortgebied, instellen van een anker- en visverbod in de betrokken zone), studies teneinde de munitiestortplaats in kaart te brengen, opvolging van onderzoek in de schoot van de Commissies van Oslo, Parijs en Helsinki, de Noordzeeconferentie en de Chemical Weapons Convention van 1993, zijn de al ondernomen acties. Tussen 1994 en 1997 werden ook twee studies en drie monsternamercampagnes uitgevoerd door de Diensten voor het leefmilieu.

Doorvoer van afvalstoffen: toepassing van de bepalingen van het Verdrag van Basel over de grensoverschrijdende afvalbewegingen en van de Europese verordening 259/93 betreffende de doorvoer van die afvalstoffen. De juridische aanpak wordt aangevuld met activiteiten als planning, reporting en monitoring en de toepassing van communicatiemiddelen (vorming van ambtenaren, etc.).

Het Samenwerkingsakkoord van 26 oktober 1994 tussen de Federale overheid en de Gewesten bepaalt het beleid voor de invoer, de uitvoer en de doorvoer van afvalstoffen in België. Het verbindt op federaal niveau Leefmilieu, de Douane en de Rijkswacht. Dit akkoord zal wellicht tijdens de volgende legislatuur worden herzien.

2.3. VERSTERKING VAN DE ROL VAN BELANGRIJKE GROEPEN

De Dienst verstrekt horizontale hulp ter versterking van de sectoren van de burgermaatschappij door een deel van de kosten van de Federale Raad voor de Duurzame Ontwikkeling (FRDO) te dragen.

De directe samenhang is overigens vastgesteld in 4 hoofdstukken van Agenda 21:

2.3.1. Kinderen en Jongeren in duurzame ontwikkeling

Op internationaal niveau heeft de Dienst geholpen met de aanpassing in het Frans en in het Nederlands van het boek *Rescue Mission: Planet Earth- Agenda 21 voor de jongeren*, als gevolg van de aanbevelingen van UNEP, van UNESCO en UNICEF. Deze boeken worden verspreid in de vrije en officiële scholen van de Gemeenschappen.

Op nationaal niveau, verleent de Dienst financiële steun aan de scholen in verband met het thema duurzame ontwikkeling (zie *Educatie, Vorming en Sensibilisering*).

2.3.2. Samenwerking met de NGO's

Binnen de UN Economic Commission for Europe (UN-ECE) nam ons departement actief deel aan de onderhandelingen van het Verdrag van Aarhus inzake toegang tot informatie, participatie van het publiek en toegang tot het gerecht inzake leefmilieu. De Dienst heeft eveneens een financiële bijdrage verstrekt voor de deelneming van overgangslanden bij de onderhandelingen van het Verdrag. Dit juridisch instrument past ook in Hoofdstuk 39 van Agenda 21 (inzake Internationaal recht).

Twee projecten met respectievelijk het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO), en Inter-Environnement Wallonie (IEW) werden gefinancierd. Hierbij is het de bedoeling om een debat op gang te brengen met het betrokken middenveld over belangrijke thema's die kaderen binnen een duurzame ontwikkeling (zoals tewerkstelling, eco-efficiëntie (inzake energie), de rol van NGO's en de eco-fiscaliteit).

De uitvoering van artikel 104, 3°, i) van het Wetboek van Inkomstenbelastingen 1992 (WIB 92). Deze bepaling voorziet in de mogelijkheid tot het schenken van giften aan instellingen die zich bezighouden met het natuurbehoud of de bescherming van het leefmilieu en welke aftrekbaar zijn van het belastbaar inkomen van de schenker.

2.3.3. Lokale overheden

Een eveneens op federaal niveau gevoerd beleid van Duurzame stad is een prioriteit, omwille van de zo talrijke sociale uitdagingen. De dienst levert een bijdrage op grond van zijn bevoegdheden en zijn rol als katalysator bij de versterking van de actie van de plaatselijke overheden ter ondersteuning van de duurzame ontwikkeling, door de ondersteuning bij voorbeeld van een proefactie van de Stad Gent voor de ontwikkeling van een 'duurzaamheidsbarometer' voor de afhandeling van plaatselijke zaken. Bij overtuigende resultaten kan dit initiatief worden uitgebreid.

2.3.4. Handel en industrie

Een belangrijke doelstelling van de wet productnormen is het vastleggen van een juridische basis voor een geïntegreerd, duurzaam productenbeleid ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid.

Belangrijk is ook het juridisch kader dat in deze wet is voorzien voor het afsluiten van sectorale overeenkomsten (beter bekend onder de noemers "milieubeleids-overeenkomsten" en "milieuconvenanten"). Deze vrijwillige instrumenten willen de sector zelf mee betrekken bij het te voeren productbeleid. Op deze wijze wordt beoogd om de sector te responsabiliseren en aan te zetten tot meer pro-activiteit inzake milieuzorg en duurzame ontwikkeling m.b.t. producten.

2.4. MIDDELEN TER IMPLEMENTATIE

Er zijn rechtstreekse verbanden met alle hoofdstukken van Agenda 21, uitgezonderd de overdracht van technologieën:

2.4.1. Financiering

De dienst levert, voor zover zijn middelen dit toelaten, een belangrijke financiering voor de implementatie van Agenda 21, zowel op nationaal als op internationaal niveau.

Die financiering is verdeeld over 4 categorieën: personeelskosten (56 miljoen in 1998), werkings- en sensibiliseringskosten (64 miljoen in 1998), investeringskosten (7,5 miljoen in 1998) en internationale contributies (15, 7 miljoen in 1998).

De belangrijkste door de Dienst gefinancierde bepalingen van Agenda 21 betreffen in afnemende orde de controle op de gevaarlijke producten (45 miljoen), de bescherming van de atmosfeer (22 miljoen), de afvalstoffen (15 miljoen) en de consumptie- en productiepatronen (14 miljoen).

Meer dan 5 miljoen werd besteed aan andere implementatiemiddelen dan de algemene financiering - hoofdstuk 33 terwijl meer dan 14 miljoen ging naar de versterking van de rol van de sectoren van de maatschappij.

Nu reeds, kunnen wij zeggen dat vanaf 1999, de financiële middelen die de Dienst besteedt met 33 % zullen moeten stijgen wegens de aanvaarding van maatregelen in 1998 en 1999 in verband met Agenda 21 (Wet Productnormen, Wet Mariene milieu, etc.)

2.4.2. Wetenschap ten behoeve van duurzame ontwikkeling

In het raam van het Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van de duurzame ontwikkeling, neemt de Dienst deel aan tal van comités voor de opvolging van de programma's en aan het algemeen comité om erop toe te zien dat de behoeften op het gebied van de bescherming van de atmosfeer, de duurzame mobiliteit, wereldwijde verandering (klimaat, biodiversiteit), het mariene milieu en de hefbomen zijn ingevuld door het lanceren van onderzoeksprojecten die door hun valorisatie de achterliggende beleidsbeslissing moeten ondersteunen.

De Dienst staat mee aan de wieg van de actie ter ondersteuning van het plan dat de kwaliteit van de inzameling en de verspreiding van de gegevens en van de federale milieu-informatie moet verbeteren.

Overigens doet de Dienst vaak een beroep op de wetenschappelijke en academische wereld voor het uitvoeren van onderzoeken die de besluitvorming moeten ondersteunen; meer bepaald op het gebied van de Indicatoren van de Duurzame ontwikkeling, (verbanden met hoofdstuk 40 over de Informatie), het Productenbeleid, Klimaat en Biodiversiteit.

2.4.3. Educatie, scholing en sensibilisering van het publiek.

Door de ondersteuning van de werkzaamheden van de FRDO, vervult de Dienst een deel van zijn opdracht om het publiek en de burgermaatschappij op te voeden en te sensibiliseren.

De Dienst verstrekt eveneens subsidies aan de NGO's van jongeren en, in het raam van wedstrijden, aan de scholen van het Belgisch officieel secundair onderwijs.

Overigens is het voornamelijk op het gebied van de bescherming van de atmosfeer dat de dienst die opdracht tot op heden heeft vervuld (uitwerking en verspreiding van een informatiebrochure over klimaatwijziging, uitbouw van een onderdeel 'klimaatwijziging' op de website van de dienst).

2.4.4. Versterking van de capaciteiten en de organisatie met het oog op duurzame ontwikkeling

Op internationaal niveau steunt de Dienst in het algemeen de werkzaamheden van de CSD en het UNEP, meer bepaald de werkzaamheden "consumptie- en productiepatronen" en "internationaal recht".

Die werkzaamheden zijn onder meer die welke worden aangepakt door het Coördinatieteam Internationaal Milieubeleid (CCIM), een vaste werkgroep van de Interministeriële Conferentie Leefmilieu, waarvan het voorzitterschap en secretariaat aan de Dienst zijn opgedragen. Het CCIM heeft heel wat

vertegenwoordigers van de Federale overheid als leden of experts, waardoor het mogelijk wordt de bij het beslissingsproces betrokken sleuteldepartementen bijeen te brengen. De huidige doelstelling van het CCIM is zich te richten op duurzame ontwikkeling, meer bepaald door zijn werkgroepen te structureren rond 4 pijlers: milieu-, economische, sociale en horizontale dimensie.

Op nationaal niveau, worden de mogelijkheden versterkt:

- door het proces van 'reporting' dat momenteel is beperkt tot de fiches van Duurzame ontwikkeling waarbij alle 'verantwoordelijken' van de hoofdstukken van Agenda 21 zijn ingeschakeld en tot het verslag van het lid van de ICDO;
- door het mechanisme van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO), waarvan het voorzitterschap is toegewezen aan het Departement en de titel van permanent expert aan de Secretaris van het CCIM. De Dienst vervult overigens een actieve rol in de werkgroepen van de ICDO: atmosfeer, greening.
- door de interne organisatie rond vier taken: Risicobeheersing (d.i. controle op de scheikundige producten), Productnormen (d.i. de consumptie- en productiepatronen), Bescherming tegen de Ioniserende Stralingen (waarvan we hebben gezegd dat de beleidsverantwoordelijkheid is overgebracht naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken) en Studies en Coördinatie (d.i. de Integratie van het beslissingsproces, de Versterking van de Capaciteiten en de organisatie met het oog op duurzame ontwikkeling).

In de toekomst, zullen die Diensten opnieuw moeten worden geherstructureerd zodat ze performanter worden en hun actie homogener wordt, meer bepaald door de scheiding van de 'beleidstaken' en de 'controletaken' en door de oprichting van een Dienst Internationale Zaken.

2.4.5. Internationaal recht

De Dienst heeft in België een stuwende rol voor de voorbereiding van het internationaal milieurecht omdat hij deelneemt aan de onderhandelingen van talrijke internationale juridische instrumenten met wereldwijde draagkracht, en zo de Federale verantwoordelijkheid opneemt, met de opmerkelijke uitzondering van het Verdrag over Biodiversiteit: hierbij moeten we melding maken van de UNEP Verdragen over PIC, de POPS, de klimaatverandering, de Verdragen en het Protocol van Wenen en van Montreal, de marine milieuverdragen (die worden gevolgd door de BMM maar waarvoor de bijdragen door de Dienst worden geregeld).

De Verdragen met grensoverschrijdende betekenis worden doorgaans opgevolgd door de Gewesten, met uitzondering van het Verdrag van Aarhus over de Deelneming van het publiek, de toegang tot Informatie en toegang tot de Rechter waarvan de toepassing een prioriteit is.

2.4.6. Informatie als hulp bij de besluitvorming

De activiteiten die verband houden met de Indicatoren van duurzame ontwikkeling nemen een ruime plaats in via de deelname aan de uittesting van de IDO's van de CSD, overeenkomsten (Centre d'Etudes Economiques et Sociales de l'Environnement van de ULB, het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling van de RUG inzake indicatoren voor duurzame ontwikkeling - institutionele aspecten) en het ontwikkelen van een duurzaamheidsbarometer voor de Stad Gent.

Op het gebied van klimaatverandering, omvat het luik informatie en gegevens, acties van de Dienst zoals bij voorbeeld onderzoek/ontwikkeling, reporting en monitoring.

Krachtens de uitvoering van het samenwerkingsakkoord van 21 december 1994 over de structurering van de gegevens die aan het Europees Milieu Agentschap moeten worden verstrekt, vervult de Dienst de rol van Federaal Contactpunt, daar het gaat om de coördinatie van het federaal netwerk EIONET (Europees milieuobservatie- en informatienetwerk) dat is opgericht onder de auspiciën van het Europees Milieu Agentschap.

Sinds november 1998, is er tevens een WEBSITE beschikbaar.

3. Conclusies

De acties voor de toekomst op het gebied van duurzame ontwikkeling tegen het jaar 2004 zullen gebaseerd zijn op de internationale verbintenissen die België en de Federale regering hebben aangegaan, op de definitie van 6 federale prioriteiten (*de uitwerking van een productenbeleid met het oog op de bescherming van het milieu, de milieuzorgsystemen van de overheid, internationale zaken en coördinatie, de bescherming van de atmosfeer op wereld- en grensoverschrijdend vlak, het beheer van het mariene milieu; het toezicht en controle van de verontreiniging en het integraal beheer van de kustzone en de informatie, de deelneming van het publiek en toegang tot de rechter*) op de definitie van het beleid en de maatregelen betreffende de 6 prioriteiten en hun concretisering dank zij een menging van regelgevende (wetten, koninklijke besluiten en normen), economische (vrijwillige overeenkomsten) en sociale instrumenten (informatie, sensibilisering) en dank zij de toewijzing van voldoende menselijke en financiële middelen.

Rapport van mevrouw N. HENRY

Vertegenwoordiger van de Minister van Wetenschapsbeleid

1. Inleiding

De Federale diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden (DWTC) ressorteren administratief gezien onder de Diensten van de Eerste Minister en staan onder het gezag van de federale minister die bevoegd is voor het wetenschapsbeleid.

De opdrachten van de DWTC inzake het wetenschapsbeleid hebben in hoofdzaak betrekking op drie gebieden:

- het inzetten van wetenschappelijke en technische middelen ter ondersteuning van de bevoegdheid en beleidsbepaling van de Federale Overheid;
- het beheer over de tien wetenschappelijke instellingen die ressorteren onder de Minister van Wetenschapsbeleid en de coördinatie van hun activiteiten;
- het op een homogene wijze uitvoeren in België van onderzoeksprogramma's en -acties in verband met thema's en problematieken die van belang zijn op nationaal en internationaal vlak.

Om een goede administratieve samenhang te verzekeren, zijn de DWTC sinds 1 mei 1994 bovendien bevoegd voor de culturele zaken en onderwijsaangelegenheden die onder federale bevoegdheid blijven, evenals voor het beheer van de Nationale Dienst voor Congressen.

De middelen die de federale departementen inzetten voor wetenschappelijk onderzoek bedroegen in 1998 samen 24,7 miljard Belgische frank. De DWTC, onder leiding van de Minister van Wetenschapsbeleid die bevoegd is voor de wetenschappelijke aspecten van het federaal plan voor duurzame ontwikkeling (DO), beheren 56 % van dat federaal budget en 22 % van het totale onderzoeksbudget bestemd voor alle federale diensten samen.

Naast de DWTC zijn er nog andere federale departementen die de Federale Overheid bijstaan inzake wetenschapsbeleid. De volgende departementen beheren eveneens aanzienlijke onderzoeksbudgetten: Economische Zaken, Landbouw en Middenstand, Ontwikkelingssamenwerking, Landsverdediging, Volksgezondheid en Leefmilieu.

Voor dit eerste verslag over de activiteiten van de Federale diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden (DWTC), mogen wij ons niet beperken tot de activiteiten die enkel in 1998 (en 1999) plaatsvonden, behalve voor wat betreft de publicaties, forums, etc. in het kader van de valorisatie-activiteiten.

Er moet inderdaad rekening gehouden worden met de “technische” aspecten, zoals de meerjarenprogrammatie van de activiteiten van de DWTC. Wij willen aantonen dat de DWTC er na de Conferentie van Rio in 1992 in geslaagd is om snel te reageren op een algemeen maatschappelijke vraag en een wetenschappelijke ondersteuning te bieden voor de internationale verplichtingen van België gezien het bestaan van programma’s die betrekking hebben op klimaatveranderingen, de Noordzee, enz.

De afgelopen drie decennia en voornamelijk naar aanleiding van het verschijnen van het verslag van de Club van Rome, hebben de DWTC speciale aandacht besteed aan de milieuproblematiek en de integratie ervan in de maatschappij.

De Conferentie van Rio gaf wat dat betreft een nieuw signaal, aangezien 150 overheden zich via de volgende vijf teksten engageerden: de verklaring van Rio, agenda 21, de conventies inzake het klimaat en de biodiversiteit en de verklaring ten voordele van de bossen.

Door de regeringsverklaring van 28 juni 1995 was er op federaal niveau eindelijk voldoende politieke steun om onderzoeksprogramma’s op te zetten die zich meer toespitsten op de duurzame ontwikkeling. Bovendien verleende het Koninklijk Besluit van 7 augustus 1995 de Minister van Wetenschapsbeleid bevoegdheid voor de wetenschappelijke aspecten van de duurzame ontwikkeling.

Tot de opdrachten van de DWTC behoren de onderzoeksprogramma’s en -activiteiten die toelaten om wetenschappelijke expertise te ontwikkelen dankzij een team wetenschappers die voornamelijk actief zijn in onderzoekscentra en universiteiten en wiens onderzoeken mede geïnspireerd zijn door hun maatschappelijke bekommernis.

Een tweede doelstelling die de laatste jaren aan belang heeft gewonnen, is het bieden van wetenschappelijke en technische ondersteuning voor de beleidsvoering met het oog op het oplossen van problemen op federaal en op internationaal vlak.

In dit verslag zullen niet alle activiteiten van de DWTC in detail aan bod komen, maar wel het geheel van onderzoeksprogramma’s, activiteiten die door enkele federale wetenschappelijke instellingen zijn ontwikkeld, de dienst van wetenschappelijk en technische informatie en enkele activiteiten in het kader van internationale samenwerking.

Het is bovendien nodig om, alvorens de lopende activiteiten op te sommen en uit te leggen hoe de DWTC kan bijdragen tot de integratie van het begrip duurzame ontwikkeling, enkele acties te bekijken vanuit een historisch perspectief, voornamelijk voor wat de onderzoeksprogramma’s betreft.

2. Beschrijving van de activiteiten en evoluties

2.1. ONDERZOEKSPROGRAMMA'S

Vooraleer het Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling (PODO) werd opgesteld, hadden de DWTC zich al ingespannen voor de uitbreiding van de wetenschappelijke kennis ter ondersteuning van een beleidsvoering die rekening houdt met de principes van duurzame ontwikkeling, echter zonder dat het begrip als dusdanig reeds werd gebruikt. Bepaalde activiteiten waren op die manier inderdaad de voorlopers van de huidige programma's.

Wij mogen immers niet vergeten dat het Federale Departement voor Wetenschapsbeleid reeds voor de Conferentie van Rio zeer veel aandacht besteedde aan de diverse aspecten van de problematiek van duurzame ontwikkeling. Op dit vlak bezitten wij een zekere traditie en heel wat ervaring.

- Tussen 1970 en 1976, op het ogenblik dat de hele wereld conclusies trok uit het verslag van de Club van Rome, lanceerden de DTWC vier onderzoeksprogramma's met als thema: "De kwaliteit van het water" (1975-1981), "De kwaliteit van de lucht" (1970-1981), "Energie" (1975-1987) en "Afval" (1976-1979). Deze programma's hadden alle een gelijkaardige structuur: de problematiek werd in kaart gebracht, met aanduiding van de impact ervan op de maatschappij. Zo omvatte het programma "Kwaliteit van de lucht" onderzoeken die zich expliciet richtten naar de maatschappelijke kosten van de luchtvervuiling. Het programma "Afval" onderzocht het gedrag van producenten en gebruikers. Het programma "Leefmilieu-Water" heeft een mathematisch model uitgewerkt voor een rationeel beheer van de zee met respect voor de kwaliteit van de zee wereld. Het programma "energie" zocht mee naar concrete maatregelen om het energieverbruik te verminderen.
- In de jaren 70 werden diverse maatschappelijke aspecten die een duidelijk verband hadden met duurzame ontwikkeling, zoals de armoede, door de DTWC bestudeerd. Uit die periode dateren dan ook diverse onderzoeksprogramma's die tot op vandaag worden verdergezet.
- In 1985, nam de Regering het initiatief om een wetenschappelijk onderzoeksprogramma i.v.m. het Zuidpoolgebied op te zetten, waaruit de betrokkenheid als stichtend lid van het Antarticaverdrag duidelijk bleek. Het programma loopt nog steeds en heeft gaandeweg de ideeën geïntegreerd van het "Protocol bij het Antarticaverdrag inzake milieubescherming (1991 - Madrid) en van de ratificatie van de Conventie inzake biodiversiteit in Rio in 1992.
- In het begin van de jaren 1990, hebben de DTWC verscheidene onderzoeksprogramma's en -activiteiten gelanceerd die konden bijdragen tot de duurzame ontwikkeling en die als basis hebben gediend voor enkele programma's die onlangs werden opgezet:
 - "Global Change" (1990 - 1997): een programma inzake algemene milieu- en klimaatveranderingen;
 - "Transport en Mobiliteit" (1990 - 1997): richt zich momenteel op de omvang van het verkeer;

-
- “Zeewetenschappen” (1992 - 1997): gericht op het behoud van de kwaliteit van het Noordzeewater;
 - “Gezondheidsrisico’s” (1990 - 1994) waaronder die risico’s die veroorzaakt worden door de verontreiniging van ons milieu en onze voeding.
- In 1994, dragen vier programma’s elk op hun domein en met hun eigen middelen hun steentje bij tot het uittekenen van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling:
- het programma “Telecommunicatie” toetst de behoeften van de gebruikers aan de mogelijkheden van de nieuwe technologische ontwikkelingen in dit domein. Het afstemmen van de gebruikers op de technische evolutie is niet enkel een democratische uitdaging maar draagt eveneens bij tot een meer evenwichtige socio-economische ontwikkeling, volledig in overeenstemming met het concept duurzame ontwikkeling;
 - het programma “Normalisatie”: de normalisatie, die een antwoord biedt voor de behoefte aan duurzame ontwikkeling, is niet langer slechts een industrieel beleidsinstrument en een commercieel wapen. Normalisatie is evenzeer een factor geworden voor de vooruitgang van het individu en het collectief en speelt mee in de kwaliteitszorg en het veiligheidsbeleid, waar zowel individuele als maatschappelijke belangen een rol spelen en waar in bepaalde gevallen ook met het milieu rekening moet worden gehouden;
 - het programma “Gezondheidsbescherming van de werknemer” bestudeert de belangrijke maatschappelijke veranderingen en onderzoekt welke uitdagingen moeten worden aangegaan om de economische en sociale belangen en de bescherming van het leefmilieu met elkaar te verzoenen;
 - diverse “federale socio-economische gegevensbanken” worden opgewaarderd in het kader van een programma met dezelfde naam. Deze gegevens zijn onontbeerlijk voor het meten van de vooruitgang op het vlak van duurzame ontwikkeling.
- In 1995 richtte het pas opgezet onderzoeksprogramma “Toekomstgericht sociaal-economisch onderzoek” zich op de studie van de socio-economische veranderingen met het oog op het helpen uittekenen van een federaal beleid, op middellange en lange termijn, dat de maatschappelijke samenhang behoudt en versterkt. Bij dit programma - en dit geldt eveneens voor veel andere departementen - rijst de vraag wat duurzame ontwikkeling betekent voor de diverse activiteiten en in hoeverre duurzame ontwikkeling reeds in die activiteiten is geïntegreerd of nog moet worden geïntegreerd.
- Vooraleer we overgaan tot de voornaamste activiteit inzake duurzame ontwikkeling van dit departement, met name het “Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling”, opgezet in 1997, moeten we nog verwijzen naar twee programma’s die door de Ministerraad werden goedgekeurd in december 1998 en waarvan de 3 dimensies van duurzame ontwikkeling, namelijk het economische, sociale en milieuaspect integraal deel uitmaken. Deze twee programma’s zijn:

- De gezondheidsbescherming van de werknemer;
 - Een programma voor wetenschappelijke ondersteuning van een federaal beleid met betrekking tot het geheel van activiteiten inzake de normalisatie en de technische reglementeringen.
- Wij vermelden hier ook het programma dat ons toelaat om de stammenverzamelingen van micro-organismen te coördineren (1989 - 1998). Ook dit programma werd door de Ministerraad in december 1998 goedgekeurd. De aspecten normalisatie en biodiversiteit (en meer bepaald de artikels 15 en 16 van de conventie) zijn belangrijke elementen van die activiteit.
- Uiteindelijk belanden wij bij het Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling (PODO), dat in de loop van het jaar 1997 werd opgezet.

Dit plan omvat:

- vijf thematische programma's, die elk opgebouwd zijn rond een belangrijk aspect van duurzame ontwikkeling:
 - Global Change en duurzame ontwikkeling;
 - Duurzaam beheer van de Noordzee;
 - Antarctica;
 - Duurzame mobiliteit;
 - Prenormatief onderzoek in de voedingssector in het kader van duurzame ontwikkeling.
- een programma dat gebaseerd is op de integratie van menselijke gedragingen en natuurlijke fenomenen en gericht is op het ontwikkelen van instrumenten voor de besluitvorming: Hefbomen voor een beleid gericht op duurzame ontwikkeling;
- onderzoeksinstrumenten, meer bepaald het stimuleren van het gebruik van:
 - gegevens verkregen via satelliet, dankzij het programma Aardobservatie per satelliet;
 - het informatienetwerk voor gegevensuitwisseling Belnet;
- ondersteunende acties (5 % van het totale budget voor PODO) gericht op de integratie van wetenschappelijke gegevens, een geschikt beheer ervan en het actief promoten van communicatie en uitwisseling van informatie met alle betrokken sectoren. Deze activiteiten ondersteunen zowel de uitwerking van een federaal plan voor duurzame ontwikkeling als alle mogelijke overheidsinitiatieven die een beleid gericht op duurzame ontwikkeling willen bevorderen, waaronder het nationaal plan voor de vermindering van CO₂-uitstoot.
Tussen de projecten in uitvoering vinden we bijvoorbeeld de projecten ter ondersteuning van het "ozonplan", met name een ondersteunende actie voor het federale plan voor duurzame ontwikkeling. Deze projecten overstijgen de individuele bekommernissen van de onderzoekers. De ondernomen activiteiten beperken zich niet tot projecten maar omvatten ook de oprichting van forums voor de coördinatie van projecten inzake thema's zoals de indicatoren, de biodiversiteit, enz.

-
- een informatiesysteem voor duurzame ontwikkeling (SIS). Dit systeem wordt momenteel ontwikkeld. De doelstellingen ervan kunnen als volgt worden samengevat:

Het systeem is in de eerste plaats een onderzoeksinstrument dat iedereen de mogelijkheid biedt om op een snelle en gebruiksvriendelijke manier nuttige gegevens en gegevensbronnen inzake duurzame ontwikkeling te identificeren en te lokaliseren. In bepaalde gevallen kunnen de gegevens via internet worden geraadpleegd. Voor de instellingen en personen die actief zijn in het domein van duurzame ontwikkeling, biedt het systeem de mogelijkheid om hun activiteiten en de informatie die zij willen meedelen, te promoten.

Het informatiesysteem bestaat uit 4 luiken: de Meta-databank, de Indicatorenbank, een aantal bronnen die rechtsreeks bij de DWTC kunnen worden geraadpleegd en de actualiteit.

- In 1996, richtten de DWTC in het kader van een wetenschappelijk en technisch programma ter ondersteuning van de informatiemaatschappij, gebruikerswerkgroepen op die gebruik maken van de infrastructuur van Belnet Biodiversiteit (<http://www.belspo.be/biodiv/> of <http://www.br.fgov.be/BIODIV/>).

Het gaat om een on-line inventaris van bronnen die betrekking hebben op de biodiversiteit, met name: specialisten (professionelen en privé-personen), onderzoeksprogramma's aan universiteiten en onderzoekscentra, verzamelingen, botanische tuinen, dierentuinen, musea, bestaande gegevensbanken, ...

2.2. DE FEDERALE WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN

In een eerste verkenningsstocht doorheen de activiteiten verbonden met de DWTC, zullen we ons beperken tot de activiteiten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, het Koninklijk Meteorologisch Instituut, het Belgische Instituut voor Ruimte-Aëronomie en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

- Het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN). Deze instelling wijdt diverse activiteiten aan de problematiek van duurzame ontwikkeling.
 - De instelling spant zich in om het begrip duurzame ontwikkeling te verspreiden. Ze doet dit enerzijds door in het museum unieke verzamelingen te tonen die echte "archieven van biodiversiteit" zijn en anderzijds door tentoonstellingen in te richten zoals "Leven en Overleven" dat loopt sinds oktober 1998;
 - Het KBIN is ook een instituut voor wetenschappelijk onderzoek:
 - Op het vlak van biologie, blijft de systematiek de voornaamste basis voor onderzoeken die voornamelijk gericht zijn op de dynamiek van de bevolkingsgroepen, de ecologie en de beschermingsbiologie. Dankzij deze onderzoeksactiviteiten is het instituut het brandpunt van de Belgische inspanningen in het kader van de internationale conventie voor biodiversiteit.

- Het Koninklijk Besluit dat door de Ministerraad op 27 juni 1997 werd goedgekeurd, laat toe om de Beheerseheid van het mathematisch model van de Noordzee en de Scheldemonding (BMM) te integreren. De belangrijkste opdrachten van die eenheid zijn: de bescherming van de Noordzee, de studie van de maritieme processen, het beheer van de overheidsactiviteiten inzake de bescherming van de zee wereld. Het BMM is het 6de departement van de KBIN en heet “Beheer van de maritieme ecosystemen”;
- Onderzoeksteams van het KBIN nemen deel aan diverse internationale en nationale onderzoeksprojecten, waaronder enkele in het kader van PODO.
- Het Koninklijk Meteorologisch Instituut (KMI) en het Belgische Instituut voor Ruimte-Aëronomie (BIRA).

Deze twee instituten zijn actief op een belangrijke vlak van de duurzame ontwikkeling, met name de milieubeschermingen. Zij doen dit zowel in hun hoedanigheid van openbare dienst als in hun hoedanigheid van onderzoekscentra:

 - Het KMI doet dit via haar algemeen bekende meteorologische activiteiten en via haar onderzoeken op het gebied van meteorologie en klimatologie.
 - Het BIRA. Dankzij de aëronomie krijgen wij een beter inzicht in het geheel van fysico-chemische en elektrodynamische fenomenen die zich in de atmosfeer voordoen vanaf de zon tot aan de interplanetaire ruimte. Bepaalde onderzoeken die door dit instituut werden gevoerd gaven ons een beter inzicht in de ozonproblematiek.
- Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

Dit instituut is één van de belangrijkste centra ter wereld op het gebied van de wetenschappelijke kennis over Afrika, dankzij de belangrijke collecties en de onderzoeken die er gevoerd werden op verschillende terreinen zoals de geologie, de zoölogie, de antropologie, de geschiedenis en de landbouw- en bosbouweconomie.

De DWTC kunnen op die manier een andere dimensie van de duurzame ontwikkeling verkennen, namelijk de verhouding tussen het Noorden en het Zuiden.

Een eerste inspanning op dit vlak is de steun die de instelling heeft verleend bij de oprichting van een databank over Centraal-Afrika, de zogenaamde “Metafro”.

2.3. DIENST VOOR WETENSCHAPPELIJKE EN TECHNISCHE INFORMATIE (DWTI) (MINISTERRAAD 27/06/1997)

De Dienst voor Wetenschappelijke en Technische Informatie heeft een tweeledige functie: enerzijds is het een centrum voor technische en wetenschappelijke informatie en anderzijds is het een Observatorium dat de doelstellingen en initiatieven van de Federale Staat op het gebied van het wetenschapsbeleid mee helpt uittekenen. Het is daarom dat de DWTI een belangrijke rol moet spelen in de problematiek van duurzame ontwikkeling. Vooral het Observatorium, dat werd opgericht als een concreet instrument voor strategische analyse en ondersteuning bij de besluitvorming, moet de Federale Staat bijstaan bij het vastleggen van haar prioriteiten en bij het bepalen van haar actiemiddelen, meer bepaald in het kader van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling.

2.4. INTERNATIONALE SAMENWERKING

De DWTC geven financiële steun aan projecten die samen met China, Polen en Rusland werden opgezet, meer bepaald op het vlak van de biodiversiteit. Op die manier wordt de overdracht van wetenschappelijke kennis die in het kader van die onderzoeksprogramma's van de DWTC wordt verworven, mogelijk gemaakt.

2.5. VALORISATIE-ACTIVITEITEN

De valorisatie van activiteiten, meer bepaald van die activiteiten die in het kader van onderzoeksprogramma's wordt uitgevoerd, heeft binnen het beleid van de DTWC altijd al een plaats gehad.

Met het oog op ondersteuning van de besluitvorming, moet men echter op andere mechanismen kunnen beroep doen dan op publicaties van de onderzoeksresultaten, aangezien die voor een vrij beperkte doelgroep zijn bestemd.

Zonder afbreuk te doen aan het belang van het publiceren van de eindverslagen van onderzoeken, moet er toch gedacht worden aan publicaties die niet enkel "populair-wetenschappelijk" zijn, maar die zich richten naar een soort publiek waarvoor de vertaling van de wetenschappelijke informatie en andere benaderingen nodig zijn.

Het is niet de bedoeling om hier alle dergelijke activiteiten en hun doelgroepen op te sommen. Al deze valorisatie-activiteiten zullen vermeld worden in een activiteitenverslag van 1998 voor het geheel van de DTWC. Het verslag verschijnt in de loop van 1999.

De valorisatie-activiteiten hebben tot doel om de communicatie te verbeteren. Sommige ervan zijn pas opgestart, waaronder:

Studiedagen

De doelstellingen van deze studiedagen kunnen heel divers van aard zijn, bijvoorbeeld:

- de communicatie tussen onderzoekers over een bepaald thema en waarop over het algemeen leden worden uitgenodigd van de commissies die toezicht houden op de programma's en die samengesteld zijn uit leden van de betrokken departementen.

Bijvoorbeeld: de studiedagen "Hefbomen voor een beleid gericht op duurzame ontwikkeling", "Normen voor voedingsproducten", etc ...;

- de integratie van onderzoeksresultaten die slechts van een beperkt aantal onderzoekers komen maar die een multidisciplinaire doelstelling hebben.

Bijvoorbeeld: het programma "Klimaatverandering en duurzame ontwikkeling";

- verzameling van de betrokken actoren rond een belangrijke problematiek die veel aandacht krijgt van de beleidsactoren.

Voorbeelden:

- Studiedag van 26 juni 1998 in het Congressenpaleis, "Ozon in de troposfeer, onderzoek en beleid".
- "Dialogo tussen wetenschappers en gebruikers van de zeeën", oktober 1994.

- Synthese van een geheel van activiteiten binnen een bepaald kader.

Voorbeelden:

- "10 jaar van teledetectie".
- - 1898/1998: Belgica centennial symposium (deelname).

Publicaties

Deze publicaties van de DWTC of van onderzoekers zijn bedoeld voor een verschillend publiek.

a) Doelpubliek

In deze categorie vinden we de onderzoekers die belangstelling hebben voor een bepaalde problematiek (multidisciplinaire aanpak), maar ook wat men in algemene termen de beleidsactoren noemt, met onder meer de politieke partijen, de administraties, de vakbonden en allerlei verenigingen, zoals de verbruikers, de chronisch zieken, de sociale werkers, enz. Deze rubriek bevat zeer veel publicaties.

- De publicaties van de DWTC omvatten onder meer:

- Publicaties rond bepaalde thema's waarin projecten uit verschillende programma's worden besproken.

Voorbeelden:

- "Demografische evolutie, veroudering en solidariteit tussen generaties" (brochure).
- "De oceanen - een erfenis voor de toekomst" (brochure die voorgesteld werd op de tentoonstelling van Lissabon).

-
- Publicaties van de programmabestuurders:
 - Een synopsis van de projecten bij het begin van een programma.
 - Een brochure met een synthese van de programma's en van de projecten.
 - Verslagen met een bespreking van de resultaten van het onderzoek.
 - Publicaties van de onderzoekers met ondersteuning van de DWTC voor een bepaald doelpubliek dat gebruik maakt van de resultaten.

b) *Het grote publiek*

- Bijdrage van een groot aantal onderzoekers op de "cyberspace" van de tentoonstelling "Leven of Overleven". Deze onderzoekers wilden hier hun onderzoek binnen het bereik van het grote publiek brengen.
- Publicaties van onderzoekers voor het onderwijs, bijvoorbeeld in het kader van de programma's "Duurzaam beheer van de Noordzee en van de Zuidpool", de publicatie van "Benthos of the sea" (brochure + CD-ROM - 3 talen) meegefinancierd door de AWI (Administratie voor Wetenschapsbeleid en Innovatie)
- De creatie van Websites door sommige projecten.
- Deelname van de DWTC aan verscheidene grote tentoonstellingen.

Contacten met de pers

Persconferenties

Voorbeeld: Dagen

- "Troposferische ozon";
- Programma "Transport en Mobiliteit", in samenwerking met de 3 Gewesten.
- Ontmoeting onderzoekers - pers - overheid (administratie en Minister) in Lissabon in het kader van het "Jaar van de Oceanen".

Verslagen of bijdragen voor verslagen voor internationale organisaties.

We vermelden enkele *voorbeelden*:

- "Belgian contribution to the meeting report N° of the international group of funding agencies of global research (IGFA)"
- 1998 National Belgian report to the scientific committee on Antarctic research
- Belgisch verslag voor de DO.

Overlegplatforms

Deze nogal recente aanpak binnen de DWTC wil de informatie-overdracht van de onderzoekers naar de beslissingsnemers verbeteren.

Voorbeelden:

- Platform DO-indicatoren;
- *Platform biodiversiteit.*

Binnen de komende jaren, of zelfs maanden, verwachten we nieuwe initiatieven op dit domein.

Aanwezigheid op colloquia.

Belgische stand in verband met zee-onderzoek, in samenwerking met de Gewesten voor de "Third european marine science and technology conference".

DWTC-stand op de 8ste wereldconferentie over het onderzoek op het transportdomein, Antwerpen 12-17/07/1998.

Deelname aan werkgroepen

De deelname aan verschillende werkgroepen door ambtenaren van de DWTC op Belgisch en internationaal niveau en/of door deskundigen die een opdracht gekregen hebben van deze diensten, geeft een meerwaarde aan de activiteiten van deze administratie.

We geven enkele voorbeelden:

- FRDO-werkgroepen: onderzoek, socio-economische activiteiten, biodiversiteit.
- De overleggroep voor duurzame ontwikkeling bij Buitenlandse Zaken.
- De overleggroepen van het CCPIE van het federale departement voor leefmilieu.
- De overleggroepen van de CEI van het departement van Economische Zaken.

3. Conclusies

Alle door de DWTC geholpen acties, meer bepaald de acties van de PODO, willen meer en meer een wetenschappelijke beslissingsondersteuning bieden, waarbij de nadruk wordt gelegd op de ontwikkeling van:

A. Kennis, meer bepaald via programma's:

- in een kader van internationale verplichtingen;
- in verband met vragen op nationaal niveau.

B. Werktuigen voor wetenschappelijke beslissingsondersteuning, vooral in het kader van de DO, zoals:

- de multidisciplinariteit;
- de integratie van de resultaten;
- de communicatie tussen de verschillende partners: de onderzoekers en de gebruikers van hun resultaten.

3.1. ONDERSTEUNING VAN HET ONDERZOEK EN KENNISONTWIKKELING

3.1.1. Internationaal kader

Binnen de prioriteiten die voorzien werden in verscheidene internationale akten, waarvan meerdere willen beantwoorden aan de vereisten van een duurzame ontwikkeling en die België heeft ondertekend (VN-Conferentie van Rio en Agenda 21, Conventie van de Verenigde Naties over het klimaat en de biodiversiteit, Richtlijnen van de Europese Unie (b.v. CO₂), Verdragen over de bescherming van de Noordzee, Verdrag over de Zuidpool, enz.).

a) In het kader van de delen en artikelen van Agenda 21, houden we algemeen gezien rekening met:

- Deel III: Versterking van de rol van de belangrijke groepen.
Hoofdst. 31: Wetenschappelijke en technische gemeenschap.
- Deel IV: Middelen ter implementatie
Hoofdst. 35: De wetenschap in dienst van de ontwikkeling.
Hoofdst. 36: Promotie van het onderwijs, van de sensibilisering van het publiek voor de opleidingen (vooral de federale wetenschappelijke instellingen).
Hoofdst. 35: Informatie voor de beslissingsnemers.

Het geheel van deze activiteiten of bepaalde specifieke projecten beantwoorden aan een groot aantal punten van de Agenda 21, meer bepaald:

- Deel I (hoofdstukken 2, 3, 4, 5, 6, 7).
- Deel II (hoofdstukken 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21).
- Deel III (hoofdstukken 27, 28, 29, 30, 32).

Zonder volledig te willen zijn, vermelden we slechts enkele van deze hoofdstukken:

- Hoofdstuk 4: Wijziging van de consumptiepatronen.
- Hoofdstuk 9: Bescherming van de atmosfeer.
- Hoofdstuk 15: Vrijwaring van de biologische diversiteit.
- Hoofdstuk 17: Bescherming van de oceanen.

b) Bij de andere verplichtingen, vermelden we vooral:

Klimaatconventie

- Deelname aan de opmaak van de Belgische nationale communicatie aan de Verenigde Naties in het kader van de "Klimaatconventie", modules 4, 5 en 7. Dankzij de resultaten van gefinancierde projecten in het kader van verscheidene programma's, hebben de DWTC enerzijds ingestaan voor de nodige wetenschappelijke ondersteuning bij de opstelling van deze modules, maar waren ze ook de bouwheren van de modules 5 en 7.
- Coördinatie van de groep "CO₂-modellen", inbegrepen in het beheer van het nationale plan voor de beperking van de CO₂-uitstoot. Dit plan werd gestart om beter te beantwoorden aan de vereisten van de Conventie.

Biodiversiteitsconventie

- Deelname aan de opstelling van het eerste verslag van België, waarvoor de heer J. VAN GOETHEM, verantwoordelijke voor het nationale focal point, instond voor de coördinatie (financiële ondersteuning van de DWTC).

Deelname aan het "Quality status report" over de Noordzee.

- De verantwoordelijken van de 3 projecten van het programma "Duurzaam beheer van de Noordzee" nemen deel aan de opmaak van het document, in samenwerking met de verantwoordelijke van het mathematische model van de Noordzee (BMM), de heer G. PICHOT.

3.1.2. Nationaal kader

Binnen het kader van het hoofdstuk "Duurzame ontwikkeling" van de regeringsverklaring van 28 juni 1995, houden we vooral rekening met de volgende punten:

- Investeren in de toekomst (I.1.2.):
 - De ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek, een van de elementen van de Agenda 21 (hoofdstukken 35 en 36), meer bepaald in de toekomstsectoren, zoals de duurzame ontwikkeling en de informatiemaatschappij, waarvoor de DWTC tussen 1995 en 1997 programma's hebben uitgevoerd.
 - Het plan voor een wetenschappelijke ondersteuning van een DO-beleid (1997-2002), evenals de universitaire aantrekkingspolen (1997-2001) werden geregeld in samenwerkingsakkoorden met de Gemeenschappen en met de Gewesten.

-
- Een wetenschappelijke ondersteuning die beantwoordt aan de paragraaf “Een leefbare en een kwaliteitsvolle samenleving” (II.B) en meer bepaald aan “Duurzame ontwikkeling en Leefmilieu”.

3.2. ONDERSTEUNING VAN DE ONTWIKKELING VAN WERKTUIGEN

De wetenschappelijke beslissingsondersteuning in het kader van een duurzame ontwikkeling van de maatschappij veronderstelt een beleid dat rekening houdt met de integratie van leefmilieufactoren in een economische problematiek en van socio-economische beperkingen in de problematiek van het leefmilieu, een multidisciplinaire aanpak van de onderzoeken en een versterking van de communicatieprocessen.

Deze aanbevelingen werden vastgelegd in het verslag “Duurzame ontwikkeling en wetenschappelijk onderzoek” (maart 1996) en door de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling in haar advies dat gemaakt werd op aanvraag van de Minister van Wetenschapsbeleid, en hebben een belangrijke rol gespeeld, zowel bij de uitvoering van de programma’s en bij de opvolging van de projecten, als bij de evaluatie van de resultaten.

Het gevolg dat gegeven werd aan de twee adviezen van de FRDO werd in 1998 besproken in de werkgroep “onderzoek” van de FRDO aan de hand van een (mondelinge) voorstelling door de DWTC.

Rapport van de heer L. TIMMERMANS

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking

1. Inleiding

Het ABOS is een administratie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Het werd opgericht bij koninklijk besluit van 14 april 1971 en het kreeg de hieronder opgesomde hoofdtaken toegewezen:

- de coördinatie van het Belgische beleid inzake internationale samenwerking;
- de toepassing van de bilaterale en multilaterale akkoorden;
- de promotie van investeringen en de transfer van Belgische kapitalen naar lage inkomenslanden, wanneer deze de economische en sociale ontwikkeling van de betrokken landen kunnen ondersteunen;
- de organisatie van elke vorm van transfer van "know-how" naar de lage inkomenslanden (uitsturen van experts, beurzen, stages);
- de evaluatie van deze activiteiten.

Het ABOS (19,7 miljard BEF in 1997) is de belangrijkste bron van de Belgische officiële ontwikkelingshulp (ODA), die in 1997 27,6 miljard BEF bedroeg, naast andere ministeries (de belangrijkste zijn Financiën, Landsverdediging, Buitenlandse Zaken en de Gewesten en Gemeenschappen). Deze activiteiten vertegenwoordigen in hun globaliteit 0,31 % van het BNP (in 1997).

In 1997 werd een proces opgestart om het instrument voor de uitvoering van het beleid inzake internationale samenwerking te voorzien van de hiervoor noodzakelijke operationele procedures, beslissingsstructuren en personeel. Hiertoe werd enerzijds een wetsontwerp goedgekeurd door Kamer en Senaat tot het oprichten van de "Belgische Technische Coöperatie" (BTC) in de vorm van een vennootschap van publiekrecht.

Anderzijds en complementair aan de oprichting van de "BTC", werd de integratie van de Administratie voor internationale samenwerking in het grotere geheel van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voorgesteld.

De formele afronding van het geheel van deze hervormingen is voorzien voor begin 1999.

Tijdens de conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling in 1992 in Rio werd de ernst van de bedreiging voor het milieu erkend en werd ook de onderlinge samenhang tussen demografie, ontwikkeling, verschil in grondstoffen- en energieverbruik, welvaartspeil en degradatie van het milieu op lokale en mondiale schaal erkend.

Het kernprobleem is dat aan het einde van de twintigste eeuw het de mens is die de toestand van de aarde en van het leven op aarde bepaalt: de mens is niet alleen een bedreiging voor zichzelf (en voor de mensheid geworden), maar ook voor de andere soorten van leven op aarde.

Tijdens de conferentie werd overeenstemming bereikt over de volgende documenten: Verklaring van Rio de Janeiro, Agenda 21, Verdrag inzake Klimaatverandering, Verdrag inzake Biologische Diversiteit en de Bossenverklaring. De financiering van de internationale samenwerking op het vlak van duurzame ontwikkeling werd in België hoofdzakelijk gedragen door het ABOS.

De Belgische internationale samenwerking wil zich prioritair concentreren op de bestrijding van de toenemende dualisering die zich overal ter wereld manifesteert en dit niettegenstaande de sterke stijging van het wereldinkomen sinds de laatste dertig jaar. Deze dualisering manifesteert zich tussen rijkere en armere landen, maar ook binnen welstellende en economisch groeiende samenlevingen. De marginalisatie van bepaalde bevolkingsgroepen neemt spectaculair toe.

De Belgische internationale samenwerking wenst te ijveren voor meer tewerkstelling, betere arbeidsvoorwaarden, verhoging van de familiale koopkracht, versterking van het sociaal vangnet en de groepssolidariteit en voor een verhoging van de inspraak van de bevolking in hun samenleving.

Kortom, **duurzame menselijke ontwikkeling door de bestrijding van fysieke armoede** (die vaak in schril contrast staat met de culturele rijkdom), alsook steun aan democratisering, vormen de hoofdprioriteiten van het Belgisch beleid inzake internationale samenwerking. België legt in haar internationale samenwerking de nadruk op vijf sectoren: volksgezondheid, landbouw en voedselzekerheid, onderwijs, basisinfrastructuur en maatschappij-opbouw.

In het Beleidsplan voor internationale samenwerking vormt leefmilieu een specifiek aandachtspunt in het kader van “duurzame ontwikkeling” en maakt het één van de drie sector-overschrijdende thema's van het Belgisch beleid naast de gelijkheid tussen mannen en vrouwen en de sociale economie. De Belgische internationale samenwerking wenst initiatieven in het kader van de sociale economie te ondersteunen omdat deze initiatieven de participatie van de lokale bevolking waarborgen.

Het “local ownership” wordt gegarandeerd door het gezamenlijk beheer en vormt een rechtstreeks antwoord op lokaal gevoelde sociale noden.

Een bijzondere aandacht zal worden besteed aan de meest kwetsbare bevolkingsgroepen, zoals kinderen, minderheden, inheemse volkeren...

Het beleidsplan stelt dat voortdurende milieuverloedering een bron is van voortdurende verarming. Arme mensen zijn immers meer afhankelijk van natuurlijke rijkdommen voor het behouden van hun bestaanszekerheid. In de lage-inkomenslanden is de watervoorziening per hoofd vandaag slechts een derde van wat ze was in 1970. Tijdens de laatste vijftig jaar ging in Subsahariaans Afrika 65 miljoen hectaren vruchtbaar land over in woestijn. Ongeveer 700 miljoen mensen uit het Zuiden, vooral vrouwen en kinderen op het platteland, ademen dagelijks vervuilde lucht in bij de verbranding van biobrandstof (cijfers uit het UNDP-jaarverslag 1997).

Daarom dient milieuduurzaamheid een constante bekommernis te zijn in de programmatie van de interventies van de Belgische internationale samenwerking. Daarbij dient o.m. rekening gehouden te worden met de weerslag van projecten en programma's op het behoud of de bescherming en instandhouding van het natuurlijk patrimonium en van de biodiversiteit. Er dient eveneens werk te worden gemaakt van de bevordering van die economische sectoren in lage-inkomenslanden die een comparatief voordeel hebben op het vlak van de produktie en de commercialisering van “duurzame” en “ecologisch verantwoorde” produkten.

Een belangrijke vereiste voor duurzame ontwikkeling is het behoud van vrede. Gewapende conflicten, zowel externe als interne, geven steeds aanleiding tot een economische en sociale terugval die onvermijdelijk leidt tot een verwoesting van het leefmilieu van de getroffen bevolkingen. Om initiatieven op het vlak van de conflictpreventie te kunnen ondersteunen, werden in de begroting van 1997 voor het eerst twee nieuwe begrotingsposten gecreëerd voor een globaal bedrag van jaarlijks 500 miljoen BEF. Deze middelen worden gebruikt voor ondersteuning van processen die de democratisering en de rechtsstaat aanmoedigen en van initiatieven ter voorkoming van het geweld dat met conflicten gepaard gaat. In gebieden waar onlangs een conflict heeft gewoed, zal de Belgische internationale samenwerking meewerken aan de vredesopbouw. deze wil bijdragen tot de totstandbrenging van de politieke en sociaal-economische structuren die nodig zijn om de structurele of diepgewortelde oorzaken van het geweld op lange termijn weg te nemen. Bij de ontwikkelingsinterventies gericht op landen of regio's waar een conflict woedt of heeft gewoed, moet de aandacht niet alleen gaan naar het lenigen van de materiële behoeften, maar ook naar de psychische ondersteuning en de begeleiding van de slachtoffers en vooral de vrouwen en kinderen die misbruikt werden tijdens het conflict, waarbij de daders meestal vrijuit gaan.

2. Beschrijving van de belangrijkste acties en evoluties

2.1. BEHOUD EN BEHEER VAN HULPBRONNEN VOOR ONTWIKKELING

2.1.1. Multilateraal

De realisaties van het ABOS op het vlak van de milieu-problematiek situeren zich vooral op het vlak van de financiering van internationale instellingen (*Global Environmental Facility* = GEF en Multilateraal Fonds van het Protocol van Montréal).

De gevolgen van globale leefmilieuproblemen zoals klimaatwijziging, verwoestijning en ozonafbraak hebben hun eerste en hevigste effecten in de meest kwetsbare gebieden (de lage inkomenslanden). Daarbij mag niet vergeten worden dat voor sommige problemen, de hoofdoorzaak in de industrielanden ligt (bvb. klimaat) en deze dus hun verantwoordelijkheid moeten opnemen. Daarenboven hebben acties in het kader van klimaatwijziging, verlies aan biodiversiteit, watervervuiling en verwoestijning, door middel van omschakeling en overdracht van technologie, bewustzijnsvorming en capaciteitsopbouw, direct te maken met voedselzekerheid en armoedebestrijding.

GEF werd in november 1990 opgericht en kende een pilootfase van juli 1991 tot juni 1994, tijdens dewelke vooral aan co-financiering gedaan werd. Tijdens de proefperiode heeft België voor ongeveer 200 miljoen bijdragen tot het Core Fund van GEF gestort en werden er projecten inzake zonne-energie in Tunesië en bescherming van de biodiversiteit in Burkina Faso en Ivoorkust medegefinancierd voor een bedrag van ongeveer 230 miljoen BEF.

Vanaf juli 1994 is GEF geherstructureerd in zijn huidige vorm, nl. als een multilateraal fonds met bijdragen die gebaseerd worden op de IDA-verdeelsleutel.

GEF werd opgericht om bijstand te verlenen voor de bescherming van het leefmilieu op wereldvlak en om hiervoor bij te dragen tot een duurzame economische ontwikkeling. GEF werkt als een mechanisme van internationale samenwerking dat tot doel heeft om nieuwe en bijkomende fondsen, door schenkingen of zachte leningen, te vergaren om de overeengekomen meerkosten te betalen van maatregelen die het lenigen van milieuproblemen op wereldvlak nastreven en dit op het vlak van de vier kernthema's: klimaatwijziging, biodiversiteit, internationale wateren en afbraak van de ozonlaag. In de mate dat activiteiten ten voordele van landaftakeling, vooral verwoestijning en ontbossing, te maken hebben met de vier kernthema's, kunnen ze in aanmerking komen voor de GEF-financiering.

De activiteiten van GEF moeten overeenstemmen met nationale, en, waar aangegeven, met regionale prioriteiten, de duurzaamheid van milieuvoordelen nastreven, het risico dat door onzekerheid wordt veroorzaakt verminderen, de traditionele ontwikkelingsfinanciering aanvullen, initiatieven van andere instellingen die leefmilieuproblemen op wereldvlak aanpakken bijstaan, duurzaam zijn op milieu, sociaal en financieel vlak, de overdracht van negatieve milieu-impacten tussen kernthema's vermijden.

Voor GEF-1 heeft ABOS (enkel ABOS draagt in België bij tot GEF) 1,1 miljard BEF uitgetrokken, dit gespreid over vier jaar. De tweede wedersamenstelling van de werkingsmiddelen van GEF werd afgerond in februari 1998. Voor de periode 1 juli 1998 tot 30 juni 2002 zal 2,75 miljard USDollars beschikbaar zijn. Het aandeel van België bedraagt 1,66 % ter waarde van 1.248.290.000 BEF, te spreiden over vier jaar.

In 1985 kwam het Verdrag van Wenen voor de bescherming van de ozonlaag tot stand. Daarop volgde het Protocol van Montréal (van kracht vanaf 1 januari 1989), dat voorziet in effectieve maatregelen voor de bescherming van de ozonlaag, nl. de geleidelijke reductie van de produktie en het gebruik van de ozonafbrekende stoffen volgens een bepaald tijdschema. Voor de lage inkomenslanden is een speciaal regime ingebouwd.

Het Protocol van Montréal voorziet in een Fonds voor financiële en technische samenwerking met de lage inkomenslanden, teneinde het mogelijk te maken dat zij voldoen aan het elimineren van ozonafbrekende stoffen volgens het vastgelegde tijdschema.

De financiering vanwege het Multilateraal Fonds gebeurt onder bepaalde voorwaarden. Zo moeten de projecten de goedkeuring van de regering bekomen en voldoen aan zekere efficiëntiedrempels. Prioriteiten worden vastgelegd op basis van kostenefficiëntie, grote geografische verspreiding, herhaalbare projecten door bv. gemakkelijkere technologieoverdracht en projecten die vlug grote hoeveelheden ozonafbrekende stoffen kunnen elimineren.

De jaarlijks bijdrage ten laste van de ABOS-begroting bedraagt gemiddeld 65 miljoen BEF.

2.1.2. Leefmilieu en duurzame ontwikkeling in gouvernementele en niet-gouvernementele samenwerkingsprojecten

Naast de projecten en programma's die specifiek gericht zijn op de bescherming van het leefmilieu, financiert ABOS ook talrijke interventies waarvan het aspect duurzame ontwikkeling zeker niet te verwaarlozen is, o.a. op het vlak van de rurale ontwikkeling, de herbebossing, de strijd tegen de woestijnvorming ...

De totale bijdrage van het ABOS in de financiering van projecten ter bestrijding van desertificatie en droogte tijdens de periode 1993-1997 bedraagt ongeveer 3 miljard BEF. Een belangrijke bijdrage wordt geleverd via het Belgische Overlevingsfonds (via de steun aan het "Special Program for Sub-Sahara Africa" van IFAD), waar talrijke projecten zich situeren op het vlak van verwoestijning en droogte.

In onze samenwerking met SADC, vormt watervoorziening en droogte-monitoring een belangrijk element.

Ook de Belgische universitaire samenwerking is actief op het vlak van de duurzame ontwikkeling. Naast de projecten die op eigen initiatief door de Belgische universiteiten worden georganiseerd in het Zuiden en betoelaagd door het ABOS (waaronder projecten inzake de strijd tegen de verwoestijning in Tunesië), worden er ook opleidingsprogramma's op postgraduaatsniveau voor studenten uit lage inkomenslanden georganiseerd aan de Belgische universiteiten op het vlak van de milieusanering, de menselijke ecologie en het waterbeheer.

2.1.3. Verdrag inzake de bestrijding van de desertificatie

Tijdens de Conferentie van Rio in 1992 hielden de ontwikkelingslanden, vooral uit Afrika, een pleidooi voor het opstellen van een verdrag dat aandacht zou besteden aan de bodemdegradatie in aride en semi-aride gebieden. Daarop werd door de Verenigde Naties een "Intergouvernementeel Onderhandelingscomité voor de uitwerking van een internationaal verdrag ter bestrijding van de desertificatie" opgericht.

Op 17 juni 1994 werd de definitieve tekst van dit verdrag vastgelegd.

Dit verdrag is een juridisch bindende overeenkomst met het doel de desertificatie te bestrijden in aride, semi-aride en droge sub-humide streken, met een speciale aandacht voor Afrika, en de gevolgen van de droogte te verzachten. De bestrijding van de desertificatie gebeurt in het kader van een geïntegreerde benadering in overeenstemming met AGENDA 21, met het oog op het verwezenlijken van een proces van duurzame ontwikkeling in de betrokken gebieden. Het Verdrag legt vooral de nadruk op de coördinatie tussen donors, waarbij het concept van "chef de file" ingevoerd wordt om in een bepaald land één van de donors een coördinerende rol toe te kennen. Verder wordt groot belang gehecht aan de "bottom-up" en "participatory" benadering, die vooral de lokale bevolking wil betrekken in het hele ontwikkelingsproces en ook de autochtone kennis wil aanwenden.

Over de uitvoering van het Verdrag waakt de Conferentie van de Partijen, bijgestaan door het Permanent Secretariaat en een Comité voor Wetenschap en Technologie.

Het Verdrag werd van kracht 90 dagen na de 50ste ratificatie die op 26 december 1996 ontvangen werd. België is in juni 1997 toegetreden tot het Verdrag. De Eerste Conventie van de Partijen vond plaats in september 1997 te Rome.

Het Verdrag creëert geen afzonderlijk Fonds, slechts een Mondiaal Mechanisme dat de doeltreffendheid van de bestaande financiële kanalen moet vergroten.

ABOS is actief betrokken bij de onderhandeling van het Verdrag en wordt door Prof. VAN COTTHEM vertegenwoordigd in het Comité voor Wetenschap en Technologie.

In het vooruitzicht van de toetreding van België wordt er in 1996, 1997 en 1998 jaarlijks een budget voorzien voor de financiering van de werkingskosten van het Secretariaat (2.000.000 BEF per jaar). Vanaf 1999 zal de ABOS-bijdrage ongeveer 4 miljoen BEF per jaar bedragen.

2.2. SOCIALE EN ECONOMISCHE DIMENSIES

De voornaamste doelstelling van de internationale samenwerking zal tijdens het volgende decennium ongetwijfeld de armoedebestrijding zijn: zowel de donors als de partnerlanden willen op die manier de groeiende tweedeling in de maatschappij tegengaan. Sedert de publicatie van het "World Development Report" van 1990 is het thema van de strijd tegen de armoede fel in de belangstelling van de internationale ontwikkelingsorganisaties komen te staan. Heel wat bilaterale en multilaterale donors hanteren nu expliciet het thema van de strijd tegen de armoede als basisdoelstelling van hun activiteiten. De kloof tussen rijke en arme landen neemt steeds toe, net als de afstand binnen elke land tussen de verschillende maatschappelijke groepen.

Armoedebestrijding is vooral gericht op het stimuleren van de werkgelegenheid en van de sociale beleidsmaatregelen. Een efficiënte bestrijding van de armoede dient de volgende componenten te omvatten: economische groei, evenwichtig verdeelde investeringen in de sociale sector en sociale vangnetten voor wie niet over de middelen beschikt om deel te nemen aan het produktieve leven. Centraal daarbij staat het valoriseren van de belangrijkste troef aan de armen: hun arbeid. Voedselzekerheid is in zeer sterke mate gebonden met de armoede. Een efficiënt beleid van armoedebestrijding zal automatisch positieve effecten sorteren inzake de terugdringing van honger en voedselonzekerheid.

De armoedebestrijding is nu al een van de hoekstenen van de Belgische internationale samenwerking. Dit gebeurt met name via het Overlevingsfonds en via sectorale programma's inzake voedselveiligheid, basisinfrastructuur, volksgezondheid, onderwijs en gelijkheid tussen mannen en vrouwen.

Duurzame ontwikkeling is een concept dat veel breder is dan enkel aandacht voor het leefmilieu in ontwikkelingsprogramma's. Welvaart en welzijn worden op gang gebracht door een optimaal samengaan van menselijke ontwikkeling en economische groei.

De Belgische gouvernementele internationale samenwerking wil de duurzame menselijke ontwikkeling in onze partnerlanden bevorderen. Daarom situeren de inspanningen van het ABOS zich in de volgende vijf sectoren:

- gezondheidszorg met aandacht voor familieplanning
- onderwijs en vorming, met prioritaire aandacht voor het basisonderwijs en de alfabetisering
- landbouw en voedselzekerheid. Naast een economisch doel (verbetering van het aanbod van landbouwproducten en de toegevoegde waarde ervan), een sociaal doel (betere verdeling van de productiemiddelen, gelijkmatiger verdeling van de inkomens en een versterking van de rurale landbouworganisaties), beoogt het beleid inzake landbouw ook een ecologisch doel (streven naar een duurzaam gebruik van de natuurlijke hulpbronnen)
- basisinfrastructuur
- maatschappij-opbouw, met aandacht voor de ondersteuning van sociale en maatschappelijke bewegingen en de ondersteuning van de institutionele capaciteit van overheidsinstellingen in de partnerlanden, met aandacht voor behoorlijk bestuur en het versterken van de democratische rechtsstaat.

Daarnaast concentreert de Belgische samenwerking zich op drie sector-overstrijdende thema's: vrouwen/mannen-gelijkheid, zorg voor het leefmilieu en sociale economie.

2.3. FEDERALE RAAD VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

Bij koninklijk besluit van 12 oktober 1993 werd er een Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling opgericht. Deze Raad heeft tot doel advies te verlenen over alle maatregelen betreffende het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, genomen of in het vooruitzicht gesteld door de federale overheid, in het bijzonder in uitvoering van de internationale verbintenissen van België. Bij de wet van 5 mei 1997 werd de Nationale Raad gewijzigd in de "Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling".

Het ABOS stelt vier personeelsleden ter beschikking van het secretariaat van de Raad en er wordt ook een werkingsbudget voorzien.

De nieuwe wet betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling versterkt de autonomie van de Federale Raad voor Duurzame ontwikkeling, door het terbeschikking stellen van een dotatie aan de Raad en door de expliciete vermelding in de wet dat de regering de motieven dient aan te geven voor het eventueel afwijken van het advies van de Raad.

Het Departement Ontwikkelingssamenwerking wenst de Raad voor Duurzame Ontwikkeling meer te betrekken bij de formulering van het beleid. Verschillende adviezen werden reeds aan de Raad gevraagd, o.a. omtrent het internationaal landbouwonderzoek (CGIAR), de opvolging van de Wereldvoedseltop in Rome (1996), het Toekomstplan van de Belgische ontwikkelingssamenwerking en de sectoriële beleidsnota's van het ABOS.

De Belgische internationale samenwerking waardeert de adviezen van de FRDO en zal ze waar mogelijk toepassen in het beleid.

2.4. HET VOLUME VAN DE INTERNATIONALE SAMENWERKING

De Regeringsverklaring beschouwt de internationale samenwerking als een plicht vanuit het oogpunt van de rechtvaardigheid en de solidariteit. Zij staat erop de inspanningen inzake samenwerking te intensifiëren en de doeltreffendheid en de duurzaamheid van de hulpverlening te versterken. Om dit punt van het regeerprogramma te verwezenlijken en rekening houdend met het Belgisch engagement om 0,7 % van het BNP te besteden aan openbare ontwikkelingshulp in het jaar 2000 of zo snel mogelijk hierna, worden er inspanningen geleverd om de neerwaartse trend van het aandeel overheidshulp om te buigen, de bestedingen in het kader van de begroting te maximaliseren en het aandeel van de begroting ontwikkelingssamenwerking in de lopende en kapitaaluitgaven van de federale regering niet te laten dalen onder 2 % en te streven naar een verhoging van dit aandeel. De begroting ontwikkelingssamenwerking voor 1999 steeg met 4 % t.o.v. de begroting 1998, wat een grotere stijging is dan deze toegestaan voor de andere departementen.

3. Toekomstperspectieven

Duurzame ontwikkeling is één van de topprioriteiten in het Belgische beleid inzake internationale samenwerking en het departement wenst dan ook haar inspanningen verder te zetten om de effectiviteit en de duurzaamheid van de Belgische samenwerking te versterken.

Een beleid van duurzame samenwerking dat moet leiden naar het voldoen van de basisbehoeften voor iedereen, respect voor mensenrechten, het voorkomen van geweld, de opbouw van democratische besluitvorming ... dient geschraagd te worden door een breed maatschappelijk draagvlak in eigen land. Internationale samenwerking wenst dan ook inspanningen te leveren bij het opzetten van een sensibiliseringsstrategie die, over informatie, vorming en bewustmaking heen, uiterlijk moet leiden tot een gedragsverandering in de eigen samenleving, die zo noodzakelijk is bij de wijziging van de consumptie- en productiepatronen om tot een duurzamere wereldgemeenschap te komen.

Milieuduurzaamheid dient een constante bekommernis te zijn van de Belgische internationale samenwerking. Dit uit zich in de volgende engagementen:

- in de hervormde Administratie zal een thematische dienst milieu worden uitgebouwd. Deze coördineert alles wat leefmilieu aangaat, dient een continue milieu-analyse te maken van de ontwikkelingsprogramma's en specifieke interventies te beheren op het gebied van het leefmilieu;
- de interventies die eventueel een negatieve invloed zouden kunnen hebben op het milieu zullen voorafgaandelijk aan een mogelijke realisatie een Milieu-Effect-rapportering ondergaan;
- de Belgische bijdrage aan de "Global Environmental Facility" en aan het Multilateraal Fonds van het Protocol van Montréal valt ten laste van de begroting ontwikkelingssamenwerking;
- de partnerlanden zullen worden ondersteund bij hun capaciteitsopbouw aangaande de leefmilieuproblematiek. Dit houdt ook in dat er mee kan gezocht worden naar mogelijkheden om de verouderde, milieuvervuilende technologie waarmee veel landen in het Zuiden werden opgezaaid, te vervangen door technologie die het milieu minder belast.

Rapport van de heer J. VAN OVERBEKE

Vertegenwoordiger van de Eerste Minister

1. Inleiding

Overeenkomstig de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, heeft de Eerste Minister zich bij de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling laten vertegenwoordigen door een ambtenaar, in dit geval de verantwoordelijke van de Kanselarij van de Eerste Minister, die hem reeds bij de Nationale en later bij de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling heeft vertegenwoordigd. De Kanselarij van de Eerste Minister vormt op zichzelf de Diensten van de Eerste Minister - Sector Eerste Minister (in tegenstelling tot de Sector Wetenschapsbeleid die de Federale diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden (D.W.T.C.) omvat die uitsluitend tot de bevoegdheidsfeer van de Minister van Wetenschapsbeleid behoren). De begrotingen van deze twee sectoren zijn volledig gescheiden, alhoewel ze aan het Parlement onder vorm van één enkel document "Begroting van de Diensten van de Eerste Minister" worden voorgelegd.

Afgezien van de enige twee bevoegdheden die eigen zijn aan de Eerste Minister, namelijk de reglementering betreffende de Overheidsopdrachten en de controle van de representativiteit en de betaling van de premies wat de vakorganisaties van de overheidssector betreft, bestaat de essentiële taak van de Kanselarij erin, de Eerste Minister en diens kabinetten, het Politiek Kabinet en het Sociaal-economisch Kabinet, bij te staan in het kader van de leiding van de Regeringswerkzaamheden. Met het oog hierop, vervult de Kanselarij de volgende taken: zij staat in voor het secretariaat van de Ministerraad of van andere ministeriële comités of commissies en interministeriële conferenties; zij onderzoekt de aan deze instanties voorgelegde dossiers, zij bestudeert en beheert talrijke kwesties die verbonden zijn met de Regeringswerkzaamheden, zij stelt de voor haar bestemde instructies op, zij actualiseert de omzetting in de praktijk van het Regeerakkoord, zij staat in voor de follow-up van alle wetsontwerpen en van sommige ontwerpen van besluiten, zij stelt een informaticanetwerk, FEDENET genaamd, ter beschikking van de Regeringsleden en departementen dat zowel een e-mailsysteem tussen eerst- en/of laatstgenoemden omvat als een gevarieerde databank met informatie over de Regering en de overheid. De Kanselarij beheert eveneens de geschilzaken betreffende de Eerste Minister die het Rijk of de Ministerraad vertegenwoordigt. Bovendien vervult zij diverse taken van logistieke aard inzake personeel en begroting voor haar bestuur en voor sommige kabinetten en, in dat opzicht, voorziet zij diverse instellingen van kredieten, waarvan sommige rechtstreeks betrekking hebben op een of ander aspect inzake Duurzame Ontwikkeling.

2. Beschrijving van de belangrijkste activiteiten en evoluties

2.1. ACTIES VAN HET BESTUUR INZAKE DUURZAME ONTWIKKELING, ONDERNOMEN IN HET KADER VAN SPECIFIEKE VAKGEBIEDEN.

2.1.1. Overheidsopdrachten

Uit wat voorafgaat blijkt dat de Diensten van de Eerste Minister hoofdzakelijk de materie van de Overheidsopdrachten beheren, waarvan de reglementeringsbevoegdheid uitsluitend toekomt aan deze Diensten.

Genoemde reglementering werd grondig herzien bij een wet van december 1993 die in mei 1997 in werking trad, alsook bij de uitvoeringsbesluiten ervan die over 5 jaar zijn gespreid. Deze herziening was vooral gebaseerd op de noodzaak om de Belgische wetgeving in overeenstemming te brengen met de Europese richtlijnen. Het is vooral de bedoeling dat de ondernemingen ongehinderd en zonder enige vorm van discriminatie toegang hebben tot de bestellingen van de overheid uitgaande van de prijs of van het objectieve belang welke de offertes voor de aanbestedende overheid vertegenwoordigen.

In de loop van de laatste twee jaren, heeft de Commissie voor de overheidsopdrachten, een adviesorgaan dat werd opgericht bij de Diensten van de Eerste Minister en beheerd wordt door de Kanselarij, zich achtereenvolgens gebogen over de mogelijkheid om bij de gunning van overheidsopdrachten rekening te houden met bekommernissen op sociaal gebied of op gebied van leefmilieu, twee essentiële aspecten van de problematiek inzake duurzame ontwikkeling. Op 8 december 1998 heeft de Commissie voor de overheidsopdrachten advies uitgebracht aan de Europese Commissie over de vragen betreffende het leefmilieu die zij heeft gesteld.

Globaal gezien, kan men zeggen dat zij zich bereid heeft verklaard om bekommernissen op het gebied van leefmilieu in aanmerking te nemen bij het gunnen van overheidsopdrachten. Zij dringt er evenwel bij de Europese Commissie op aan dat laatstgenoemde zelf duidelijke regels zou opstellen die alle Lid-Staten de mogelijkheid bieden of de verplichting opleggen om de Europese richtlijnen op dezelfde wijze te interpreteren met het oog op hun benadering vanuit het oogpunt van het leefmilieu.

In een meer algemeen kader is het interessant voor de Kanselarij om reeds rechtstreeks op Europees niveau te kunnen deelnemen aan de voorbereiding van de normen die vervolgens in de nationale reglementering betreffende de overheidsopdrachten moeten worden omgezet.

2.1.2. Betrekkingen met de overheidsvakbonden

De Kanselarij van de Eerste Minister is ook rechtstreeks betrokken bij het beheer van een andere materie, namelijk de betrekkingen tussen de overheid en de overheidsvakbonden. In het kader hiervan vervult zij eerder een bijkomende rol, aangezien zij niet verantwoordelijk is voor de basisreglementering.

In 1984 werd, met het oog op een meer onafhankelijke benadering, het toezicht op de toepassing van de regels tot vastlegging van de representativiteit van de vakorganisaties van de overheidssector en van de uitbetaling van een premie aan hun aangeslotenen, aan de Diensten van de Eerste Minister toegewezen. Dit toezicht wordt in laatste instantie uitgeoefend door een Commissie bestaande uit 3 magistraten die bij de Diensten van de Eerste Minister werd opgericht. Deze Commissie baseert zich op de gegevens die door een bepaalde dienst van de Kanselarij worden verzameld en nagezien.

Sinds enkele jaren heeft men dezelfde dienst bijkomende secretariaatsaken toegewezen voor de onderhandelings- en overlegorganen van de overheidssector die door de Eerste Minister worden voorgezeten. Gelet op het toenemend belang van de raadplegingen op dat niveau, heeft deze Regering genoemde dienst bijgevolg van het nodige personeel moeten voorzien.

De vakorganisaties worden steeds meer betrokken bij het beslissingsproces van het beleid dat betrekking heeft op het personeel van de overheidssector, wat beantwoordt aan één van de doelstellingen van Agenda 21. De Eerste Minister heeft zich persoonlijk enorm toegelegd op het sociaal overleg, een begrip dat in België gewoonlijk betrekking heeft op de dialoog tussen de sociale partners van de privé-sector. Deze materie behoort evenwel niet tot de bevoegdheidsfeer van zijn Diensten. Men verneemt meer hierover in punt 3 hierna.

2.1.3. Administratief beheer

In het kader van haar gewoon administratief beheer, behandelt de Kanselarij - net zoals elk ander ministerieel departement - verschillende materies waarbij zij kan worden geconfronteerd met problemen waarvan sprake in de verschillende hoofdstukken van Agenda 21.

Op het gebied van personeelsbeheer, heeft het bestuur een meerjarenplan voor gelijke kansen tussen mannen en vrouwen uitgewerkt dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Hieruit blijkt dat verschillende maatregelen werden genomen om de mededeling van informatie, de opleiding en de deelname aanzienlijk te verbeteren.

Wat de wijzigingen betreft die het openbare consumptiepatroon zou moeten ondergaan, in de zin van een grotere openheid voor het aspect leefmilieu (een ecologisch verantwoord overheidsbeheer), moet bovendien worden opgemerkt dat de Kanselarij van de Eerste Minister ongetwijfeld het eerste departement was dat op veralgemeende wijze gerecycleerd papier voor fotokopieën gebruikte, met inbegrip van alle verzendingen voor de Regeringsleden, wat een belangrijk volume vertegenwoordigt in vergelijking met de relatieve grootte van de Kanselarij. Bovendien zal het systematische gebruik van het e-mailsysteem van Fedenet bijdragen tot de vermindering van de omloop van papieren documenten vanaf begin 1999.

Anderzijds werd herinnerd aan de principes van het rationele energieverbruik, werd het afval op selectieve wijze gesorteerd en werd het personeel gesensibiliseerd voor het idee van de duurzame ontwikkeling. Tenslotte werd een ambtenaar aangewezen om toe te zien op deze aspecten in het kader van het beheer van de gebouwen en van het economaat.

2.1.4. Budgettair beheer

Wat tenslotte het budgettair beheer betreft, voorziet de Kanselarij van de Eerste Minister een bepaald aantal instellingen van de nodige subsidies. In sommige van die instellingen oefent zij in zekere zin een toezichtsrecht uit.

Wat de begroting 1998 betreft, gaat het om:

- de Koning Boudewijnstichting: (75 mio)
- de Belgische Federale Voorlichtingsdienst (FVD) (een ambtenaar van de Kanselarij, Ondervoorzitter van de Raad van Bestuur die de Eerste Minister vertegenwoordigt, naast een andere Ondervoorzitter die de Minister van Buitenlandse Zaken vertegenwoordigt):
 - 75,9 mio werkingssubsidies
 - 55,8 mio voor informatiecampagnes
 - 15,0 mio voor de verspreiding van de Fedenet-gegevens.
- Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding: (een ambtenaar van de Kanselarij, Regeringscommissaris):
 - 77,7 mio werkingssubsidies
- Het Europees Centrum voor vermiste en misbruikte kinderen (Child Focus)
 - 35,0 mio subsidies
- Belgische Stichting Roeping:
 - 0,1 mio subsidies

2.2. DE ALGEMENE ONDERSTEUNING VERLEEND DOOR DE KANSELARIJ.

2.2.1. Secretariaat van de Regering

Zoals gezegd in de inleiding, bestaat de rol van de Kanselarij van de Eerste Minister er vooral in, de Eerste Minister als Hoofd van de Regering op diverse manieren te ondersteunen.

Vanuit het standpunt van de Duurzame Ontwikkeling is er in deze context geen sprake van een bijzondere opdracht. De bevoegde steun die dit bestuur verleent, biedt de Eerste Minister, diens Kabinetten en de Regering evenwel de mogelijkheid om op permanente wijze de uitvoering van het Regeerakkoord of de vooruitgang van de wetsontwerpen te kunnen nagaan, alle vroegere regeringsdocumenten te kunnen raadplegen (wat sedert 10 jaar elektronisch gebeurt), te overwegen om projecten van Regeringsleden op de agenda te plaatsen van ministeriële vergaderingen, nadat de administratieve en begrotingscontrole plaatsvond. Kortom, deze functie als secretariaat van de Regering biedt de Eerste Minister en de Kabinetsmedewerkers de mogelijkheid om een operationele impuls te geven aan de verschillende aspecten van het Regeringsbeleid die de Eerste Minister soms acht op de voorgrond te moeten plaatsen. In punt 3 zullen we nagaan op welke wijze laatstgenoemde zich toelegt op het beleid inzake Duurzame Ontwikkeling.

Deze secretariaats-, studie- en onderzoeksactiviteiten worden a priori uitgeoefend in het kader van de collegiale organen die eigen zijn aan de Federale Uitvoerende Macht en, bij uitstek, in het kader van de Ministerraad die volstrekt algemene bevoegdheden bezit: alle voorontwerpen van wet moeten door dit orgaan worden goedgekeurd, alsook een groot gedeelte van de belangrijke ontwerpen van koninklijk besluiten en elke beslissing inzake algemeen beleid.

2.2.2. Overlegcomité - Interministeriële Conferenties

Sinds opeenvolgende institutionele hervormingen België tot een Federale Staat hebben omgevormd, zit de Eerste Minister een Overlegcomité Federale Regering - Gemeenschaps- en Gewestregeringen voor dat een bemiddelende rol speelt op het gebied van de bevoegdheids- of belangenconflicten tussen de verschillende gezagsniveaus. De Ministerraad vertegenwoordigt het Federale Rijk sinds de oprichting van het Arbitragehof waarvan de opdracht erin bestaat, na te gaan of de wettelijke bepalingen die door deze gezagsniveaus worden genomen, in overeenstemming zijn met de regels inzake verdeling van de bevoegdheden en met het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel tussen de Belgen, telkens wanneer een beroep of een prejudiciële vraag wordt ingediend bij het Hof. Binnen het kader van dit alles, beheert de Kanselarij van de Eerste Minister de dossiers op administratief gebied en staat het in voor het nodige secretariaatswerk.

Het Overlegcomité kan tenslotte ook "Interministeriële Conferenties" oprichten die de vertegenwoordigers van diverse Executieven de mogelijkheid bieden om te vergaderen met het oog op de bespreking van maatregelen die op bepaalde gebieden moeten worden genomen. Er zijn momenteel zestien Conferenties (cfr. tabel in bijlage met de lijst en de samenstelling ervan). De Eerste Minister zit er drie voor. Het secretariaatswerk van deze Conferenties wordt eveneens door de Kanselarij verricht (die eveneens toeziet op de archivering van de notulen van de Interministeriële Conferenties in het algemeen en op de bekendmaking van de Samenwerkingsakkoorden die eruit kunnen voortvloeien).

Deze 3 Interministeriële Conferenties betreffen de volgende aangelegenheden:

- "de sociale integratie". In 1998 heeft die conferentie aanleiding gegeven tot het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid. Zij komt in maart 1999 samen om de uitvoering van beleid na te gaan;
- "het migrantenbeleid". Deze conferentie is in 1997 en 1998 samengekomen;
- "de bescherming van de rechten van het kind". Deze Conferentie werd opgericht in 1997 nadat in 1996 enerzijds de Nationale Commissies voor de Rechten van het Kind en anderzijds de Nationale Commissies tegen Seksuele Uitbuiting van Kinderen werden opgericht.

2.2.3. Fedenet

De Kanselarij is verantwoordelijk voor het intranet FEDENET dat, in de loop van het jaar 1998, het systeem BISTEL heeft vervangen dat het licht zag in het midden van de jaren 1980. Het is de bedoeling om via dit intranet de communicatie en uitwisseling van documenten tussen de federale overheidsdiensten (kabinetten of ministeriële departementen) op elektronische wijze te organiseren en tot een gestandaardiseerde en gebruikersvriendelijke ontsluiting van nuttige informatiebronnen te komen. "Regedoc" is één van de talrijke databanken die op het intranet zijn opengesteld. Deze databank wordt beheerd door de Kanselarij en bevat alle dossiers die sinds 1989 door de Ministerraad zijn onderzocht. De toegankelijkheid ervan is wel beperkt.

Het is de bedoeling FEDENET uit te bouwen tot een gebruikersvriendelijk, coördinerend, ondersteunend en synergiegericht medium op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Hiervoor is evenwel een betere medewerking vereist tussen departementen en parastatalen, zodat FEDENET nieuwe initiatieven zoals de administratieve vereenvoudiging of de uitwisseling van gepersonaliseerde gegevens kan ondersteunen.

De Federale Voorlichtingsdienst regelt de openstelling naar het grote publiek toe van de aldus ingezamelde en beschikbare informatie. Haar opdracht bestaat er immers in, de doorstroming van informatie naar het Internet te verzorgen.

2.3. DE EERSTE MINISTER EN DE DUURZAME ONTWIKKELING.

De oprichting bij koninklijk besluit van een Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling dateert van 1993 en vloeide voort uit de denkrichting die de Conferentie van Rio in het leven riep.

In de lente van 1995, toen de wetgevende verkiezingen naderden, stelden de leden van de Raad, uitgaande van hun opgedane ervaringen over de werking van die Raad, een memorandum op voor de Regering. Het bevatte een aantal voorstellen met het oog op de oprichting bij wet van een vernieuwde Raad.

Dit idee werd overgenomen in het Regeerakkoord van juni 1995 en meer bepaald in hoofdstuk II ervan met als titel "een vernieuwde en leefbare maatschappij": een eerste onderdeel van dat hoofdstuk is gewijd aan de vernieuwing meer bepaald via armoedebestrijding, verbetering van de veiligheid en sociale en stedelijke integratie, en een tweede onderdeel betreft de duurzame ontwikkeling en het leefmilieu. In dit Akkoord kondigt de Regering de voorbereiding aan van een federaal plan dat de medewerking van alle departementen en een dialoog met de Gewesten impliceert, de verbetering van de werking van de Nationale Raad, alsook een reeks doelstellingen die zij vóór de internationale instanties zal verdedigen en bijzondere maatregelen die zij meer bepaald inzake productnormen, milieufiscaliteit, ecologisch verantwoord overheidsbeleid of mobiliteit dient te nemen.

Voordat hij bij wet van 5 mei 1997 tot een Federale Raad werd omgevormd, wat gepaard ging met nieuwe begrippen zoals plannen, rapporten en de oprichting van een Interdepartementale Commissie met de steun van het federaal Planbureau, bleef de Nationale Raad actief en organiseerde hij in mei 1996 - met het oog

op de uitvoering van zijn opdracht tot sensibilisering van de publieke opinie - een dag over de "rechten van de toekomstige generaties" die een grote publieke belangstelling (vooral vanwege jongeren) genoot. De Eerste Minister nam er het woord en lichtte toe in welke mate hij zich toelegde op de problematiek van de duurzame ontwikkeling en zijn Regering hierbij betrokken. Hij beklemtoonde de noodzaak een geïntegreerd beleid te voeren met het oog op de toepassing van een dergelijk globaal concept en een structuur op te zetten die de drijvende kracht achter dat beleid moet zijn.

Het daaropvolgende jaar stond de Eerste Minister erop naar New York te gaan om deel te nemen aan de Speciale Zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (U.N.G.A.S.S. Rio+5) en, in naam van de Belgische Regering, drong hij er opnieuw op aan om de duurzame ontwikkeling in te bouwen in het kader van het sociaal en economisch beleid en het beleid op het gebied van leefmilieu via de ontzuiling van deze beleidsdomeinen en de verwezenlijking van een reëel maatschappelijk overleg waarbij grote sociale groepen worden betrokken. Hij voegde eraan toe dat coördinatie tussen buurlanden en handelspartners noodzakelijk is en dat, in het kader van de internationale samenwerking, de doelgroepen van de ontwikkelingshulp beter moeten worden bepaald.

Hieruit blijkt duidelijk in welke mate de Eerste Minister de verspreiding van de doelstelling van de duurzame ontwikkeling en het opzetten in België van de structuren ad hoc actief heeft ondersteund, in de eerste plaats door dit onderwerp een ruime plaats toe te bedelen in het Regeerakkoord en vervolgens door zelf van nabij in te staan of zijn medewerkers te laten instaan voor de follow-up van de voorbereidingen van de wet en van haar uitvoeringsbesluiten of van andere wetten zoals die betreffende de productnormen of die van 21.12.1998 tot oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie". We herinneren eraan dat deze Regering de materie ontwikkelingssamenwerking heeft toevertrouwd aan een Staatssecretaris waarvan de Voogdijminister de Eerste Minister zelf is.

Men dient te weten dat de Kabinetten van de Eerste Minister een "Cel Buitenlands Beleid" omvatten, bestaande uit een Diplomatiek Adviseur met de rang van Adjunct-Kabinetschef, bijgestaan door een Adviseur. Hun opdracht bestaat erin, de diverse tussenkomen van de Eerste Minister op internationaal gebied voor te bereiden, zowel in het kader van specifiek Europese materies waarvoor laatstgenoemde enorme inspanningen heeft geleverd (Europese Raden, bilaterale contacten) als op het gebied van de bezoeken die werden gebracht aan talrijke landen uit andere werelddelen. Deze cel onderhoudt permanent contacten met Buitenlandse Zaken, alsook met de ministeriële kabinetten met een internationale connotatie.

Afgezien van deze cel, is het Kabinet van de Eerste Minister tweeledig:

Het Kabinet voor Algemeen Beleid waarvan het hoofd traditioneel gezien ook Secretaris van de Ministerraad is, een functie die zijn titularis ertoe in staat stelt de Agenda te beheersen en op doeltreffende wijze invloed uit te oefenen op de vooruitgang van de ontwerpen en de verwezenlijking van het Regeringsprogramma. De Secretaris van de Raad deelt ook de lakens uit in de Kanselarij. In dit opzicht is hij ook lid van het College van de Secretarissen-generaal, wat een troef vormt voor de interdepartementale coördinatie op het niveau van de besturen.

Het hoofd van het Politiek Kabinet dat de door de Eerste Minister vervulde rol bevestigt in het kader van het evenwicht binnen de Federale Staat, is ook Secretaris van het Overlegcomité Federale Regering en Gemeenschaps- en Gewestregeringen, alsook van de Interministeriële Conferenties die door de Eerste Minister worden voorgezeten (cfr. punt 2.2). Derhalve is hij ook Voorzitter van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid.

Het Politiek Kabinet moet ook de follow-up verzorgen van de kwesties Justitie en Veiligheid. De Eerste Minister diende zich sinds 1996 in grote mate toe te leggen op de problematiek van het geweld tegen kinderen. In het kader hiervan heeft hij, in naam van de Regering, de statuten van het Europees Centrum voor vermiste en misbruikte kinderen (Child Focus) ondertekend.

Het Sociaal-economisch Kabinet is, zoals zijn naam aangeeft, eerder gericht op de economische activiteiten, het sociaal overleg en het evenwicht van de sociale zekerheid en de overheidsfinanciën. De voorbereiding van de eenheidsmunt, de hervorming van de overheidsbedrijven en de beheersing van de medische uitgaven zijn kwesties die dit Kabinet veel werk hebben bezorgd en die de Eerste Minister met grote belangstelling heeft gevolgd. Het legt zich vooral toe op het sociaal overleg en ondersteunt hierbij persoonlijk de dialoog tussen de sociale partners, wat kenmerkend is voor het Belgische model.

De twee Kabinetten behartigen eveneens de problemen van de Regering inzake communicatie met de buitenwereld of binnen de Regering zelf. Enerzijds zit het hoofd van het Kabinet voor Algemeen Beleid de werkgroep voor die moet beslissen over informatiecampagnes die de Federale Voorlichtingsdienst zal voeren. Anderzijds staat het Sociaal-economisch Kabinet in voor de follow-up van de algemene problematiek van de informatiemaatschappij en in het bijzonder van FEDENET (cfr. 2.3). De interkabinettenwerkgroep "Informatiemaatschappij" wordt voorgezeten door een medewerker van dat Kabinet. De bekommernis van de Eerste Minister bestaat er niet alleen in de bevolking over bepaalde belangrijke vraagstukken optimaal te informeren, maar ook de informatie binnen de overheidssector zo goed mogelijk te laten verspreiden of ertoe bij te dragen dat de informatietechnieken intensief worden gebruikt binnen het volledige kaderwerk van het economisch en sociaal leven. De rol van de Eerste Minister bij de voorbereiding van de ondernemingen op de problematiek van het jaar 2000 was eens te meer richtinggevend, net zoals voor de oprichting van een Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging.

3. Besluit

De Eerste Minister bezit praktisch geen eigen bevoegdheden die betrekking kunnen hebben op de duurzame ontwikkeling, behalve de overheidsopdrachten.

Niettemin moet hij potentieel gezien een belangrijke rol vervullen en kan men zeggen dat de huidige Eerste Minister die mogelijkheid herhaaldelijk te baat heeft genomen tijdens zijn tweede regering.

Tijdens de volledige duur van een Regering, oefent de Eerste Minister in zekere zin toezicht uit op de naleving van het Regeerakkoord en vormt hij de stuwende kracht achter zijn ploeg. Hij moet de aanzet geven tot initiatieven. Naast zijn persoonlijke overtuiging, zal de mobiliserende kracht van de Eerste Minister voor een bepaald onderwerp of een globaal hoofdstuk van zijn beleid ook afhankelijk zijn van diens rechtstreekse medewerkers, van hun gevoeligheid voor de betrokken problematiek en eventueel van hun deskundigheid terzake en, indien de problematiek een belangrijke internationale dimensie heeft - zoals dat het geval is voor de duurzame ontwikkeling - van hun vermogen om te kunnen samenwerken met de verantwoordelijken voor het buitenlands beleid.

Gelet op wat de Eerste Minister in binnen- en buitenland vertegenwoordigt, kan laatstgenoemde er tenslotte in grote mate toe bijdragen om de bevolking of sommige verantwoordelijken te sensibiliseren voor een bepaald aspect en bepaalde doelstellingen van het beleid op Belgisch, Europees of wereldniveau te bevorderen en begrip te doen opbrengen voor onze standpunten in de internationale forums of ze er door te drukken.

Het is dus duidelijk dat de Eerste Minister een belangrijke rol dient te vervullen bij het in aanmerking nemen van het duurzame ontwikkeling als doelstelling van het regeringsbeleid in het algemeen en als bekommernis die een bron van inspiratie moet zijn voor de bijzondere beslissingen tijdens de legislatuur.

Het plan inzake duurzame ontwikkeling zal rekening moeten houden met deze rol.

TABEL 1 - Overzicht van de per 1/12/1998 bestaande Interministeriële Conferenties

1. Economie en Energie	9. Landbouw
2. Verkeer en Infrastructuur	10. Volksgezondheid
3. Wetenschapsbeleid	11. Leefmilieu
4. Buitenlands Beleid	12. Migrantenbeleid
5. Financiën en Begroting	13. Sociale Integratie
6. Binnenlandse Zaken	14. Drugbeleid
7. Tewerkstelling	15. Stedelijke Vernieuwing
8. Ambtenarenzaken	16. Bescherming van de Rechten van het Kind

TABEL 2 - Samenstelling van de Interministeriele Conferenties (*) 1/12/1998

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Staat	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	xa	x	x	x	x
Gemeenschappen			x	x	x		x	x	xb	x		x	x	x	x	x
Gewesten	x	x	x	x	x	x	x	x	x	xc	x	x	x		x	xc

TABEL 3 - Vertegenwoordigers van de Federale Regering binnen de Interministeriële Conferenties (1/12/1998)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Dehaene												x	x			x
Di Rupo	x	x		x												
Van den Bossche					x	x						x		x	x	
Poncelet	x														x	
Van Rompuy					x			x								
Ylief			x								x					
Colla								x8		x		x	x	x		
Derycke				x								x				x
Smet							x					x	x			x
De Galan										x		x	x	x	x	x
Pinxten	x								x							
Daerden		x														
Van Parys												x	x	x	x	x
Flahaut								x								
Viseur					x											
Moreels				x								x				
Peeters		x				x					x	x	x	x	x	

(*) Algemeen - De afvaardiging van de Franse Gemeenschap mag een afvaardiging van de Franse Gemeenschapscommissie bevatten voor de bevoegdheden waarvan de uitoefening overgedragen werd aan die Commissie en aan het Waalse Gewest.
- Ieder lid van een Conferentie mag collega's uitnodigen voor dossiers die tot hun bevoegdheden behoren.

(xa) Het Centrum voor de gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding wordt uitgenodigd.

(xb) Enkel voor de vraagstukken inzake opleiding.

(xc) Enkel het Waalse Gewest.

(x8) Wordt uitgenodigd voor dossiers die de pensioenen van het overheidspersoneel betreffen.

Rapport van de heer F. SONCK

Vertegenwoordiger van de Minister van Economie en Telecommunicatie en van de Minister belast met Energie¹

1. Inleiding

Aangezien dit het eerste jaarrapport is en het federaal plan voor duurzame ontwikkeling bedoeld bij art. 24 van het koninklijk besluit van 1.12.1998 nog niet is bepaald, besteedt dit document hoofdzakelijk aandacht aan de acties die het departement gevoerd heeft met het oog op duurzame ontwikkeling.

Alle acties die de diensten van het Departement Economische Zaken in het raam van de krachtlijnen van het actieplan 21, zowel op nationaal als op internationaal vlak gevoerd hebben, streven ernaar binnen het beleid van de verschillende sectoren en hoofdzakelijk in de energiesector, de milieu-aspecten steeds meer onder de aandacht te brengen.

Zonder een brutale breuk voor te stellen betreffende de oriëntaties “bij ongewijzigd beleid” - vooral op budgettair vlak - maar in het besef dat de verwachtingen van meer bepaald de internationale organisaties moeten worden ingelost, wijzen de recente evolutie en de vooruitzichten op middellange termijn van de activiteiten van het Departement duidelijk in de richting van een intensivering van de activiteiten.

Naast een aantal bevoegdheden die een onontbeerlijke steun vormen voor acties die rechtstreeks gericht zijn op milieubescherming (zoals bij voorbeeld de bescherming van brevetten, technische normalisatie, het verstrekken van statistische gegevens en de inspectie- en controlediensten, zonder de verbetering op sociaal vlak te vergeten die elementen als de collectieve schuldenregeling kunnen meebrengen) dient het Departement als drijvende kracht te functioneren binnen het luik “bescherming van de atmosfeer” en meer in het bijzonder de beperking van de uitstoot van broeikasgassen.

Dit zijn zaken die in de eerste plaats het Bestuur Energie aanbelangen want het energieverbruik is, zoals iedereen weet, verantwoordelijk voor ruim 90 % van de uitstoot van een van de belangrijkste broeikasgassen, nl. koolstofdioxide.

De inspanningen om de CO₂-uitstoot te beperken, kunnen pas echt resultaat hebben mits tal van middelen daarvoor worden ingezet, zodat een beroep zal worden gedaan op verschillende gebieden van Agenda 21 (verandering in de consumptiepatronen, integratie van beslissingsprocedures, bijdrage vanwege handel en industrie en van de wetenschappelijke en technische Gemeenschap, informatie, organisatie en planning, enz...). Deze bedenkingen tonen ruimschoots

1. Er dient opgemerkt dat het Bestuur Energie sedert 19.06.1998 valt onder de bevoegdheid van de Vice-Eerste Minister en Minister van Landsverdediging terwijl de andere diensten van het departement Economische Zaken blijven behoren tot de bevoegdheid van de Vice-Eerste Minister en Minister van Economie en Buitenlandse Handel.

aan dat een syntheseverslag slechts mogelijk is via groepering binnen de 40 punten van “agenda 21”.

2. Beschrijving van de belangrijkste acties en evoluties

De acties die door het Departement op het vlak van duurzame ontwikkeling gevoerd worden, kunnen als volgt worden samengevat:

2.1. DE INSTITUTIONELE FACTOR: SAMENWERKING MET DE GEWESTEN

Slechts in zeldzame gevallen kan het Ministerie van Economisch Zaken zijn bevoegdheden alleen en helemaal autonoom uitoefenen. Bij nader onderzoek van de bijdrage vanwege het energiebeleid aan de duurzame ontwikkeling stelt men vast dat de daarbij betrokken bevoegdheden (rationeel energiegebruik, stimuleren van hernieuwbare energiebronnen, onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën) in België zeer vaak gewestelijke bevoegdheden zijn, ook al dient bij de valorisatie ervan tegelijkertijd een beroep te worden gedaan op de federale bevoegdheden (tarifiering, fiscaliteit, enz...).

In dergelijke context en rekening houdend met de bijzonderheden van onze institutionele organisatie is het nodig dat bij het voeren van acties van formaat verdere coördinatie plaatsvindt tussen de Staat en de Gewesten en dat hierbij een beroep wordt gedaan op de daartoe opgerichte structuren. Dat is een van de doelstellingen die het Bestuur Energie nastreeft in het kader van zijn ENOVER-groep.

2.2. ENERGIE - DUURZAME ONTWIKKELING IN DE NATIONALE EN INTERNATIONALE CONTEXT

Het streven naar duurzame ontwikkeling is nauw verbonden met acties die gevoerd worden in samenwerking met de betrokken economische en politieke actoren, zowel op internationaal als op nationaal vlak.

Op internationaal vlak is het nuttig eraan te herinneren dat het Departement Economische Zaken actief is binnen alle echelons van internationale samenwerking met economische inslag: de Europese Unie uiteraard maar ook de OESO (of het Internationaal Energie Agentschap), de Benelux en niet te vergeten het wereldwijd aspect en de Noord/Zuid-samenwerking van de Verenigde Naties en hun gewestelijk organisaties (Economische Commissie voor Europa).

Op nationaal vlak is samenwerking noodzakelijk met de betrokken economische sectoren. Dit geldt in het bijzonder voor de energiesector waar sedert de jaren 50 oriëntaties zijn bepaald op basis van een traditie van consensus tussen de betrokken actoren. Die traditie vertaalt zich overigens op institutioneel vlak, meer bepaald wat de prijsbepaling betreft.

In dit opzicht wordt de recente evolutie - naar aanleiding van de initiatieven van de Europese Unie met het oog op de openstelling van de verschillende markten - gekenmerkt door een belangrijke liberalisatiebeweging die vooral voelbaar is in de energiesector (elektriciteit en gas, de aardolieproducten die reeds een volledig open markt vormen).

Het dient opgemerkt dat de vrijmaking van de sectoren, ondanks de overigens heilzame effecten ervan, de toepassing van een voluntaristisch beleid dat nodig is voor het streven naar duurzame ontwikkeling, geenszins vergemakkelijkt. De deregulering die ermee gepaard gaat, vermindert immers de actiemiddelen van de overheid en verplicht haar er permanent op toe te zien dat de krachten van de markt in evenwicht blijven.

Een aantal klassieke actiemiddelen waarop regelmatig een beroep wordt gedaan ter ondersteuning van initiatieven ter bescherming van het leefmilieu - en in het bijzonder maatregelen van financiële en fiscale aanmoediging - krijgen aldus te maken met belangrijke beperkingen.

Men dreigt immers de concurrentie te vervalsen door een bepaalde sector ten nadele van een andere te bevoordelen. Dit is juist de aporie waarmee de Europese Commissie geconfronteerd wordt wanneer zij na de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt, elektriciteit geproduceerd met aanwending van hernieuwbare energiebronnen wenst te promoten. Om binnen de oorspronkelijke projectietekening te blijven moet zij dus op enigszins kunstmatige wijze op zoek gaan naar een "interne markt voor hernieuwbare energiebronnen".

Dergelijke moeilijkheden zijn eveneens te verwachten op het gebied van de doorbraak van nieuwe technologieën op de markt. Die problemen zijn waarschijnlijk niet onoverkomelijk maar vragen desondanks een inspanning om het arsenaal van acties te hernieuwen en kunnen eveneens de vooruitgang vertragen van sommige inspanningen bij het streven naar duurzame ontwikkeling.

Opgemerkt dient dat het wetsontwerp tot omzetting in Belgisch recht van de Richtlijn 96/92/EG betreffende de interne markt voor elektriciteit uitdrukkelijk de raadpleging voorziet van de Interdepartementale Commissie voor duurzame ontwikkeling omtrent het indicatief programma van de middelen voor de productie van elektriciteit.

2.3. TOENAME VAN KWALITEIT EN VEILIGHEID VAN UITRUSTINGEN EN PRODUCTEN

Een ander duidelijk kenmerk van de activiteiten van het Ministerie van Economische Zaken is de toegenomen inspanning op het vlak van reglementering ten einde de kwaliteit en de veiligheid van uitrustingen en producten te laten toenemen. Deze zaken zijn vaak ondersteund door Europese richtlijnen inzake harmonisering van de wetgevingen.

Het toepassingsveld ervan is zeer uiteenlopend, gaande van de veiligheid van speelgoed tot de kwaliteit van aardolieproducten, via het energierendement of de energie-etikettering van toestellen en via de nucleaire veiligheid. Ons wettelijk arsenaal bevat sedert vrij korte tijd immers een wet van 9 februari 1994 betreffende de veiligheid van de verbruikers, die toelaat gevallen aan te pakken die niet voorzien zijn in andere specifieke wetteksten.

Meestal en hoe dan ook wanneer het gaat over omzetting van Europese richtlijnen blijken de betrokken reglementeringen zich voor te doen als een beperking voor de commercialisering van sommige producten en uitrustingen.

Hoewel niet alle initiatieven van het internationaal niveau hoeven te komen en men in sommige Lid-Staten gemakkelijker op voluntaristische basis te werk gaat dan in andere, dient toch te worden vastgesteld dat de gebieden waarbinnen het departement volledige vrijheid van handelen geniet, steeds zeldzamer worden. Wanneer op een bepaald terrein een Europese richtlijn van kracht is, zal iedere verplichting die daar bovenop komt, ervaren worden als een hinderpaal voor het vrij verkeer van producten, hetgeen vaak uitdrukkelijk verboden wordt door de tekst van de richtlijn.

Hieruit kan men dus besluiten dat het standpunt dat ons land heeft ingenomen bij de debatten over klimaatverandering en waarbij gewezen wordt op het primordiaal belang van de aanvaarding van gemeenschappelijke en gecoördineerde maatregelen op Europees niveau om de vooropgestelde doelstellingen te kunnen bereiken, meer dan ooit actueel blijft.

2.4. ACTIES TEN GUNSTE VAN DUURZAME ONTWIKKELING DIE DOOR HET DEPARTEMENT GEVOERD WORDEN BUITEN DE ENERGIESECTOR

De Minister van Economie heeft een wetsontwerp voorbereid en aan de Regering voorgesteld - vandaag reeds gestemd - over de collectieve schuldenregeling. Deze wet van 5 juli 1998 die op 1 januari jongstleden in werking is getreden, zal privé-personen de mogelijkheid bieden uit de schulden te geraken. Dit initiatief moet beschouwd worden als een belangrijke bijdrage tot de armoedebestrijding, met name een van de hoofdlijnen van het programma "agenda 21".

Ook de initiatieven die het departement genomen heeft op het vlak van commerciële eigendom (bescherming van brevetten, merken en tekeningen) hebben betrekking op een belangrijk aspect van duurzame ontwikkeling.

Verder kan worden gewezen op de weliswaar discrete maar doeltreffende rol van de Algemene Economische Inspectie, die toezicht houdt op de naleving van de economische wetgeving welke de basispiljer vormt van de bescherming van burgers en ondernemingen.

Overigens is de Minister van Economie eveneens Minister van telecommunicatie; dus waarom niet verwijzen naar de acties die gevoerd worden op het vlak van netbeheer en compatibiliteit van het materieel. Ook deze acties dienen te worden beschouwd als een bijdrage tot de duurzame ontwikkeling.

Rapport van de heer J. DE BEENHOUWER

Vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken

1. Inleiding

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft als belangrijkste bevoegdheid de zorg voor de veiligheid van de bevolking. Sinds 1995 werd dan ook beslist een Staatssecretaris voor Veiligheid en Maatschappelijke Integratie aan de Minister van Binnenlandse Zaken toe te voegen.

De bevoegdheden van het ministerie kunnen in vier punten worden ingedeeld:

1.1. POLITIEZORG

Deze opdracht behelst het handhaven van de openbare orde, meer bepaald het organiseren van de wijze waarop en de mate waarin de overheid de politiediensten inzet om de openbare orde te vrijwaren.

Concreet betekent dit o.m.:

- het bevorderen en coördineren van de intergemeentelijke politiesamenwerking door het sluiten van veiligheids- en preventiecontracten met de gemeentebesturen;
- het efficiënter maken van de politiediensten door het uitbouwen van een geïnformatiseerd communicatiesysteem en een verbeterde opleiding van de politieambtenaren;
- de preventie van de criminaliteit.

Ook niet-politionele organisaties, zoals de privé-bewakings- en veiligheidsondernemingen en de privé-detectives, staan in voor de veiligheid van de bevolking. De afbakening van hun bevoegdheden en de controle op hun werking worden door het ministerie geregeld.

1.2. HULPVERLENING EN NOODPLANNING

Het verzekeren van de openbare veiligheid en gezondheid betekent dat bij rampen de noodzakelijke dringende hulp aan de bevolking moet worden verleend. De Civiele Bescherming staat in voor de coördinatie van de operaties en de inzet van het personeel.

1.3. DOORZICHTIGE EN EFFICIËNT WERKENDE INSTELLINGEN

De algemene administratieve organisatie van de instellingen is een federale bevoegdheid. Dit impliceert een bevoegdheid over de wetgeving betreffende artikels van de Grondwet, de Raad van State, de provincie- en gemeentewet, enz.

Het departement waakt ook over de vereenvoudiging en de uniformisering van de verschillende kieswetten.

De wetgeving over bevolkingsregisters en de identiteitskaarten regelt de inschrijving in de gemeentelijke bevolkingsregisters van alle Belgen of vreemdelingen die gemachtigd zijn zich in ons land te vestigen.

1.4. BEHEER VAN DE GEÏMMIGREERDE BEVOLKING

De Dienst Vreemdelingenzaken is belast met het beheer van de geïmmigreerde bevolking, met name de toegang (eerste instantie), verblijf, vestiging, terugwijzingen en uitzettingen van vreemdelingen. Hij gaat ook over tot de arrestaties met het oog op het terugleiden naar de grens van de vreemdelingen.

Het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen levert attesten af aan de personen die de status van politiek vluchteling hebben bekomen. Het behandelt, in tweede instantie, de asielaanvragen die door de Dienst Vreemdelingenzaken werden geweigerd.

De Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen, een administratief rechtscollege, doet uitspraak over de beroepen tegen de beslissingen van de status van vluchteling of staatloze aan een asielzoeker.

Het is duidelijk dat de voornaamste bevoegdheden van het departement onder het deelthema “grote sociale groepen” vallen. De punten 1 en 4 hebben immers rechtstreeks te maken met het samenleven van de verschillende bevolkingsgroepen. De punten 2 en 3 hebben dan weer eerder te maken met de zorg voor de bevolking en haar sociale en economische ontwikkeling.

2. Beschrijving van de belangrijkste acties en evoluties

2.1. SOCIALE EN ECONOMISCHE DIMENSIES

Dit deelthema behelst twee aspecten:

- Duurzame menselijke nederzettingen of de zorg voor een veilige samenleving.
- De strijd tegen de armoede.

2.1.1. Duurzame menselijke nederzettingen of de zorg voor een veilige samenleving

Preventie

De preventie van de meest voorkomende criminaliteit is een essentieel aspect van het veiligheidsbeleid. Dit is de opdracht van het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid. In 1998 werden heel wat opleidingen verstrekt inzake criminaliteitspreventie, de veiligheidscontracten en preventiecontracten werden geëvalueerd en opgevolgd, er werden folders inzake frequente criminaliteit opgesteld en verdeeld en er werd heel wat logistieke steun verleend aan gemeenten en particulieren.

Meer bepaald werden volgende actiepunten uitgewerkt:

- reporting en monitoring: studies en analyses van cijfers en gegevens vericht door de dienst criminologie;
- planning: voorbereiding van acties in de schoot van de studiegroepen;
- ontwikkeling van capaciteiten: opleidingen worden verstrekt aan preventiewerkers die deze op het terrein achteraf toepassen;
- analyse en ontwikkeling: opstellen van circulaires en het toepassen op het terrein van de studies via contracten tussen gemeenten en het ministerie.

Voor de werking werd 8.900.000 fr., voor investeringskredieten 1.300.000 fr. voorzien.

Voor de 5 volgende jaren worden zeven prioritaire punten naar voor gebracht:

- het terugdringen van de meest storende criminaliteit;
- het versterken van de lokale preventiepolitiek;
- het ontwikkelen van een basispreventie door projecten van sociale ontwikkeling;
- het stoppen van het afglijden naar criminele carrières;
- het aanpakken van situatiepreventie;
- het samenwerken met het bedrijfsleven;
- het dichter brengen van de rechterlijke macht bij de wijken.

Veiligheids- en samenlevingscontracten

Deze contracten die afgesloten worden tussen de gemeenten en het ministerie zijn een essentieel element van het veiligheidsbeleid. De dienst Algemene Rijkspolitie coördineert de inhoud van de contracten en werkt ervoor samen met het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid, de ministeries van Justitie, Sociale Zaken, Tewerkstelling en Arbeid en de Gewesten.

Er is 2 miljard voorzien voor deze veiligheids- en samenlevingscontracten die in 1998 aan 29 gemeenten ten goede kwamen.

De veiligheids- en samenlevingscontracten bestaan uit verschillende luiken, met name:

- *het luik preventie* dat ondermeer volgende onderwerpen omvat: buurtpreventie- en buurtopvolgingsprojecten, projecten ter bestrijding van diverse vormen van diefstal en vandalisme, fan-coachingprojecten, projecten ter bestrijding van de onveiligheid en onveiligheidsgevoelens, spijbelprojecten, projecten gericht naar harde-kern jongeren en migranten.
- *het luik politie* bevat momenteel verschillende projecten:
 - politie dichterbij de burger: de aanwerving van bijkomend politiepersoneel, herwaardering van de functie van wijkagent, optimalisering van de onthaalfunctie, optimalisering van de slachtofferbejegening, aanschaf van mobiele wijkcommissariaten
 - meer politie op het terrein: de aanwerving van burgerpersoneelsleden, de aanwerving van hulpagenten, aanwerving van bijkomende wijkagenten, de aanwerving van technische personeelsleden;
 - verbetering en optimalisering van de politie: het van start gaan met de bouw van een nieuw commissariaat of aanpassingswerken aan de bestaande politie-infrastructuur; het doorvoeren van criminaliteitsanalyses (eventueel gekoppeld aan het in dienst nemen van gespecialiseerd personeel), bijscholingscursussen voor het politiepersoneel, aandacht voor de verkeersproblematiek (verkeerseducatie,...).
- *het luik drugs*: in de grote steden worden toxico-transitcentra opgericht. Dit zijn opvang- en crisiscentra waar drugsverslaafden die door de politie opgepakt worden op vrijwillige basis terecht kunnen. Zij krijgen er een onderkomen voor een korte periode waarin aan hun probleem wordt gewerkt en een gepaste doorverwijzing naar een gespecialiseerd centrum wordt voorbereid.
- *het luik alternatieve sanctionering*: valt onder de bevoegdheid van het Ministerie van Justitie.
- *het luik stadswachten*: deze veiligheidsbeambten worden aangeworven voor een aantal nuttige taken die in de maatschappij niet altijd verricht worden, zoals bijvoorbeeld:
 - de preventie inzake diefstal van fietsen;
 - de preventie inzake diefstal van auto's;
 - het leefmilieuaspect dat de veiligheid in oude wijken beïnvloedt;
 - de verkeersveiligheid rond de scholen;

- de aanwezigheid in het openbaar vervoer;
- de aanwezigheid in hoogbouwwijken.
- *het luik doorstromingscontracten*: deze contracten spelen in op de behoeften van de bevolking van gemeenten of steden met een werkloosheidscijfer van +20 % dan het gewestelijk gemiddelde.
Deze contracten kunnen drie dimensies hebben:
 - een veiligheidstaak: een opdracht van algemeen toezicht in de wijk (voor taken die niet door politie, hulpagenten of stadswachten worden verzorgd); ook de verkeersveiligheid is een belangrijk aandachtspunt;
 - een sociale taak: door de deelname van de meest achtergestelde bewoners aan het sociale leven in de wijk te stimuleren;
 - een technische taak: d.i. een taak die een technische vaardigheid onderstelt en die betrekking heeft op de leefbaarheid van de wijk of de veiligheid van bewonersgroepen.
- *het luik financiële bepalingen*: bepaalt de financiële inbreng van de staat in de gesloten contracten.

Stedelijke vernieuwingsinitiatieven

Deze komen tegemoet aan de veiligheids- en samenlevingsproblemen van de steden, meer bepaald van de meest verloederde wijken ervan. Doel is de heropleving van deze wijken.

De vijf aandachtspunten binnen het luik stedelijke vernieuwing zijn:

- de oprichting van antennes voor justitie;
- de armoedebestrijding met inbegrip van de strijd tegen overdreven schuldenlast, schuldenbemiddeling en eerstelijns rechtshulp;
- de verbetering van het stedelijk leefmilieu en de leefomstandigheden van de wijken;
- de geïntegreerde maatschappelijke ontwikkeling;
- een grotere politieaanwezigheid op het niveau van de wijken.

Deze initiatieven “stedelijke vernieuwing” worden gefinancierd door de federale overheid (154.240.000 fr., bedrag dat deel uitmaakt van de som bestemd voor de veiligheids- en samenlevingscontracten), de gewesten en de gemeenschappen en de betrokken gemeenten zelf.

Onder de steden met een veiligheids- en samenlevingscontract werd een selectie gemaakt van steden en gemeenten die in aanmerking kwamen voor de subsidiëring van projecten in het kader van de stedelijke vernieuwing en dit volgens selectiecriteria die door de federale overheid en de deelstaten werden vooropgesteld. De toepassing van deze selectiecriteria heeft geleid tot de selectie van 14 steden en gemeenten:

-
- voor het Vlaamse Gewest zijn het Antwerpen, Genk, Gent en Mechelen;
 - voor het Waalse Gewest zijn het Bergen, Charleroi, Luik, Namen en Verviers;
 - voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn het Brussel Stad, Molenbeek, Schaerbeek, Sint-Gillis en Sint-Joost-ten-Node.

2.1.2. Strijd tegen de armoede

In het kader van de strijd tegen de armoede kwam, via het juridisch werk van de Algemene Directie van de Wetgeving en van de Nationale Instellingen, de wet tot stand van 24 januari 1997 houdende wijziging van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, strekkende tot verplichte inschrijving in de bevolkingsregisters van de personen die in België geen verblijfplaats hebben.

Deze wet legaliseert het begrip referentieadres voor de personen die in een mobiele woning verblijven en voor de daklozen. Zij breidt dit begrip uit tot de personen die, bij gebrek aan voldoende bestaansmiddelen, geen verblijfplaats hebben of meer hebben en die bij gebrek aan inschrijving in de bevolkingsregisters geen maatschappelijke bijstand kunnen genieten van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of geen enkel ander sociaal voordeel hebben. Deze personen worden ingeschreven op het adres van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn van de gemeente waar zij gewoonlijk vertoeven.

2.2. DE VERSTERKING VAN DE ROL VAN BELANGRIJKE GROEPEN

2.2.1. Rol van de uitheemse gemeenschappen – Vreemdelingenproblematiek en –beleid

De dienst Vreemdelingenzaken heeft een belangrijke opdracht zowel op het binnenlandse als op het internationale vlak.

- Op het nationale vlak is de dienst belast met het onderzoek en het beheer in eerste instantie van de kandidaat-vluchtelingen. Hiervoor wordt samengewerkt met het Commissariaat-generaal van de vluchtelingen en de staatlozen, de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen, het Ministerie van Justitie en het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen.
- De rol van de dienst op het internationale vlak dient volledig herzien te worden.
Door het verdrag van Amsterdam wordt immers betracht binnen de vijf jaar een “vrije ruimte” van de deelnemende landen te scheppen. Dit veronderstelt een verhoogde veiligheid die hand in hand moet gaan met maatregelen op het gebied van de controle van de buitengrenzen en de strijd tegen de illegale immigratie. Het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen zal daarbij zonedig geraadpleegd worden inzake asielbeleid.
De maatregelen die zullen genomen worden dienen er rekening mee te houden dat de asiel- en de immigratiepolitiek een verschillende benadering vergen.

Een globale strategie inzake migratie die gebaseerd is op een systeem van Europese solidariteit dient uitgewerkt te worden. De opgedane ervaring en de gerealiseerde vooruitgang in het raam van Schengen zullen nuttig zijn inzake het verblijf van korte duur (3 maanden), de strijd tegen de clandestiene immigratie en de controle aan de buitengrenzen.

Over de gevolgen van het verdrag van Amsterdam voor het vreemdelingenbeleid wordt momenteel op Europees vlak nagedacht en onderhandeld. Een nieuw stelsel is in voorbereiding.

2.2.2. Opdracht Agora, in casu voor kiesresultaten

De Ministerraad heeft het onderzoeksprogramma Agora goedgekeurd, t.t.z. een wetenschappelijke ondersteuning van de samenstelling en exploitatie van de informatie-inhoud van de federale databanken voor sociaal-economisch gebruik.

Dit project, dat ontwikkeld werd in samenwerking met Wetenschapsbeleid, maakt de rechtstreekse raadpleging en het afdrukken van statistieken mogelijk van de kiesresultaten, die thans door het Ministerie van Binnenlandse Zaken worden gepubliceerd in de vorm van brochures met de officiële verkiezingsuitslagen.

2.3. MILIEUZORG

De dienst Algemeen Beheer (Econoomaat) heeft reeds verschillende initiatieven terzake genomen:

- het papier wordt selectief opgehaald;
- de schadelijke producten (inkt, batterijen, neonlampen...) worden regelmatig door een gespecialiseerde firma opgehaald;
- er wordt zo veel mogelijk gerecycleerd papier aangekocht en voor wit papier wordt enkel chloorvrij papier aangekocht;
- het asbest werd stelselmatig verwijderd;
- een elektronische archivering werd doorgevoerd.

In de toekomst zullen de inktcartouches gerecycleerd of door gespecialiseerde firma's opgehaald worden.

De dienst Algemeen Beheer (Informaticadienst) heeft een intern netwerk met mail-functie opgezet dat alle directies omvat. Dit vermindert uiteraard de papierberg.

Er werden verdere acties ondernomen:

- up-grading van PC's i.p.v. vervanging ;
- recyclage via het Ministerie van Financiën (Administratie van de domeinen) van defecte stukken van PC's.

Rapport van de heer G. VERBEKE

Vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging

1. Inleiding

Zoals vele andere departementen, heeft het departement van Landsverdediging de laatste jaren een aantal acties ontplooid waarvan de resultaten aansluiten bij verscheidene doelstellingen van Agenda 21, waaronder ook de sociale aspecten.

De inspanningen laten zich vooral voelen op het vlak van leefmilieu als gevolg van de wens van het departement om de milieudoelstellingen zoals ze werden gedefiniëerd door de gewesten, te halen. Zo heeft Landsverdediging een aantal acties genomen met het doel te voldoen aan de technische eisen, opgenomen in de verschillende regionale reglementeringen.

Acties om de milieubelasting van militaire activiteiten te beperken, zoals de ontwikkeling en het frequenter gebruik van simulatoren (vlieg-, schiet- en rijnsimulatoren, computergecontroleerde oefeningen,...) worden door de Krijgsmacht, sinds vele jaren en zonder enige wettelijke druk, genomen.

Tot nog toe werden al deze acties ondernomen zonder deel uit te maken van een echt welomschreven programma inzake Duurzame Ontwikkeling (DO). Dit is één van de redenen waarom de Krijgsmacht in december 98 heeft beslist om op het hoogste niveau een Hoge Raad Milieu op te richten teneinde een geïntegreerde milieupolitiek te definiëren en uit te voeren om zo, op een meer doelgerichte manier, te beantwoorden aan de doelstellingen van Agenda 21.

De gedragslijn die door de Hoge Raad Milieu zal worden uitgezet, zal een evenwicht moeten vinden tussen de verschillende noodwendigheden voortkomend uit de specificiteit van het departement.

- In haar hoedanigheid van militair apparaat, moet de realisatie van operationele doelstellingen gegarandeerd blijven.
- Als lid van de NAVO, moet de milieupolitiek van Landsverdediging zich richten naar de denkplaatjes van de organisatie terzake.
- Als federale instelling, is Landsverdediging eraan gehouden om, op haar niveau, de verbintenissen door België aangegaan, na te komen in het kader van de Duurzame Ontwikkeling en de milieuprogramma's vooropgezet door de OESO.
- Tenslotte, als organisatie waarvan de activiteiten zich uitspreiden over het ganse landsgebied, past het om bij te dragen tot de inspanningen ten behoeve van de milieudoelstellingen, gedefiniëerd door de Gewesten.

2. Beschrijving van de belangrijkste acties en evoluties

2.1. SOCIALE EN ECONOMISCHE DIMENSIE

2.1.1. Internationale samenwerking

In NAVO-verband, neemt de Belgische Krijgsmacht actief deel aan verscheidene werkgroepen van het Comité voor de Uitdagingen van de Moderne Maatschappij (NATO-CCMS: Committee on Challenges of Modern Society):

- NATO-CCMS-EMS: *Environmental Management System in the Military Sector* dat de invoering, gelijkvormigheid en implementatie van een militair milieumanagementsysteem in de NAVO en PfP landen bestudeert (*PfP landen: Partnership for peace countries*);
- NATO-CCMS-EAPC: *Euro-Atlantic Partnership Council on military Activities and Environment* dat zich het uitwisselen van de resultaten van studies over de invloed van militaire activiteiten op het milieu tot doel stelt;

België is eveneens vertegenwoordigd in andere NAVO-werkgroepen, belast met de milieuproblematiek:

- NATO -ETWG: *Environmental Training Workgroup* die werkt aan de integratie van een dimensie "milieu" in trainingssystemen;
- AC/141 SWG 12: Speciale werkgroep rond de bescherming van het maritieme milieu.

Sinds 1992 is het aantal vergaderingen en werkgroepen in het kader van deze comités gestadig toegenomen. Er werden verscheidene documenten, bestemd voor de commando-niveau's uitgegeven. De invoering van een milieumanagementsysteem voor de verschillende Krijgsmachtdelen, in de komende jaren, is een project dat voortvloeit uit de Belgische deelname aan deze internationale comités.

2.1.2. Wijziging van consumptiepatronen

In december 1998 werd de Hoge Raad Milieu (HRM) opgericht. Haar taak bestaat erin om de Generale Staf te adviseren bij een te voeren milieupolitiek en om aan de Chef van de Generale Staf adviezen te verlenen in deze aangelegenheden.

Onder impuls van de raad kan de Krijgsmacht in de komende jaren het gebruik van de technologie promoten om, zonder aan de operationele noodwendigheden te raken, een kleiner verbruik van grondstoffen en energie te bekomen waardoor minder negatieve invloed ontstaat op het milieu. De Krijgsmacht zal zich aansluiten bij de aanbevelingen van de NAVO.

2.1.3. Bevolking en Duurzame Ontwikkeling

Een voorontwerp van K.B. over de toepassingsbepalingen van de Welzijnswet in de schoot van de Krijgsmacht werd in 1998 door de diensten van de Generale Staf uitgewerkt. De doelstelling van dit K.B. is om aan het personeel van Landsverdediging optimale werkomstandigheden te garanderen, rekening houdend met de militaire specificiteit. Gezien de juridische leemte die er op dit vlak bestaat, is de publikatie van dit K.B., na overleg met de bevoegde diensten van het Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling, een prioriteit voor de jaren 1999-2000.

2.1.4. Bescherming en bevordering van de gezondheid

Op het gebied van gezondheid heeft de Medische dienst van de Krijgsmacht in 1998, in samenwerking met diverse andere organismen van Landsverdediging (Koninklijke Militaire School,...), wetenschappelijke studies uitgevoerd. Zo is momenteel een studie in uitvoering over de gevolgen op het menselijk lichaam van micro-golven die door bepaalde militaire apparaten (radars) worden gegenereerd. Het doel is om, binnen de vier jaar, de aan- of afwezigheid van gevolgen op de gezondheid van het aan straling blootgestelde personeel aan te tonen.

Een studie omtrent de asbestproblematiek en de voorkoming van hieraan gebonden aandoeningen wordt eveneens uitgevoerd. Tegelijkertijd maken de diensten van de Divisie Infrastructuur een inventaris op van de betrokken militaire sites, evalueren zij de risico's en laten zij de nodige saneringswerken uitvoeren. Voor de volgende jaren geldt dit als een prioritaire doelstelling.

2.1.5. Integratie van het beslissingsproces

Eind 1998 werd de HRM opgericht (zie 2.1.2). Tot haar prioritaire taken behoren de keuze, de aanpassing en de inplaatsstelling van een milieumanagementsysteem, gebaseerd op de standaarden EMAS en/of ISO 14000.

In de loop van de periode 1999-2004 zullen de procedures met betrekking tot de contracten voor de aankoop van materiële en de uitvoering van infrastructuurwerken, stelselmatig worden aangepast met het oog op de integratie van de elementen van de DO. Dit zal gebeuren na studie door de HRM en in samenwerking met het Federale Aankoopbureau.

2.2. BEHOUD EN BEHEER VAN HULPBRONNEN VOOR ONTWIKKELING

2.2.1. Atmosfeer

In het kader van het akkoord van BONN en de deelname aan de speciale NAVO-werkgroep voor de bescherming van het maritieme milieu (zie 2.1.1) heeft de Marine de lozingen in de atmosfeer vanop haar vaartuigen verminderd, namelijk door het beperken van afvalverbrandingen op zee.

De stelselmatige modernisering van het militair wagenpark is één van de elementen die bijdragen tot de bescherming van de atmosfeer: de nieuwe voertuigen zijn

duidelijk minder vervuilend en het vervangen van voertuigen met benzinemotor door voertuigen met dieselmotor heeft een kleiner brandstofverbruik tot gevolg.

Sinds enkele jaren worden bijzondere inspanningen gerealiseerd om de atmosferische lozingen afkomstig van verwarmingsinstallaties te verminderen. Een programma dat erin bestaat om het beheer van de installaties toe te vertrouwen aan gespecialiseerde bedrijven op een manier die bijdraagt tot een besparing op brandstof, is in uitvoering. Anderzijds worden een aantal grotere kwartieren uitgerust met minder vervuilende installaties (aardgas). Het is de bedoeling om verdere besparingen te realiseren, door de modernisering van de verwarmingsinstallaties, de isolatie van gebouwen en de sensibilisering van het personeel.

2.2.2. Duurzaam beheer van de bodem

De Divisie Infrastructuur beschikt over een Milieuinspectiedienst (ISI-KDH/MIE), die op een systematische wijze visuele controles uitvoert van de staat van de bodems gelegen binnen militaire domeinen. Wanneer een verontreiniging wordt vastgesteld, laat de Groepering Infrastructuurwerken (Gpg KDT) de noodzakelijke studies en saneringswerken uitvoeren door erkende ondernemingen. Momenteel werden 87 dossiers geopend, werden er 18 afgesloten zonder gevolg en maken 41 saneringsplannen het voorwerp uit van een studie. Voor deze post werd 104 milj BEF voorzien voor 1998. De prioriteit voor de komende jaren zal erin bestaan om over een gedetailleerde beschrijving van de staat van de bodems op militair domein te kunnen beschikken onder de vorm van een kadastrale indeling en om anderzijds de nodige saneringsplannen voor verontreinigde bodems op te stellen.

Het preventieve aspect wordt eveneens in rekening gebracht. De Groepering Infrastructuurwerken volgt sinds 1996 een programma dat de aanpassing aan de normen en de vernieuwing van opslag- en verdeelinstallaties voor koolwaterstoffen beoogt, teneinde bodemvervuiling en de bezoedeling van het freatische oppervlak te voorkomen. In 1998, werden hiervoor 137 milj BEF voorzien. Dit programma zal nog verscheidene jaren moeten voortgezet worden.

2.2.3. Instandhouding van de biologische diversiteit

Omdat het Belgische militair domein, vanuit biologisch oogpunt een aantal bijzondere sites bevat, werden voor de bescherming en de instandhouding ervan concrete maatregelen genomen. De verschillende diensten van de Divisie Infrastructuur beschikken hiervoor over gespecialiseerd personeel (met een opleiding van Burgerlijk ingenieur, Industrieel ingenieur, Landbouwkundig ingenieur, of Bioloog). Beslissingen omtrent de te nemen maatregelen worden genomen na consultatie van wetenschapslui en van de bevoegde administraties.

Samenwerkingsakkoorden met het Vlaams en het Waals Gewest met betrekking tot de instandhouding en het onderhoud van beboste of biologisch waardevolle sites gelegen binnen militaire domeinen, worden op dit moment uitgewerkt.

Een interne commissie voor de bescherming van het natuurlijk milieu, van monumenten en gebieden gelegen binnen militaire domeinen werd opgericht. Aan de Chef van de Generale Staf doet zij voorstellen inzake gebruiksbeperkingen, de toekenning van het statuut van beschermd gebied en de periodieke werken, noodzakelijk voor de instandhouding ervan. Verscheidene natuurgebieden maken op dit ogenblik het voorwerp uit van een onderzoek.

Het opstellen van een beheersplan en interne richtlijnen met betrekking tot het gebruik van natuurgebieden en de realisatie van eventuele instandhoudingswerken, gelden als prioriteiten voor de volgende jaren.

2.2.4. Bescherming en beheer van de oceanen

De Krijgsmacht geeft haar steun aan diverse programma's voor toezicht op en studie van de Noordzee.

Op basis van een in 1993 ondertekend protocol-akkoord en in samenwerking met de Beheerseheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM), het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen en de Dienst Visvangst van het Ministerie van Middenstand stelt de Groepering Licht Vliegwezen een vliegtuig BRITTEN NORMAN met uitrusting ter beschikking voor het toezicht op de Noordzee. Het toestel neemt deel aan programma's voor de controle van maritieme verontreinigingen in het kader van het akkoord van BONN, het toezicht op de zeevisserij en ondersteunt het wetenschappelijk onderzoek door middel van waarnemingsvluchten en metingen. Sinds de ondertekening van het protocol-akkoord is het gebruik van het toestel vrijwel steeds toegenomen. In 1998 werden 319 vliegreizen opgetekend, uitgevoerd tijdens 83 zendingen, wat overeenstemt met het voltijds gebruik van het vliegtuig en uitrusting.

De Marine verzekert de operationele en logistieke inzet van het oceanografisch schip BELGICA, dat eigendom is van de federale Diensten voor Wetenschap, Techniek en Cultuur (DWTC). In samenwerking met de BMM, diverse universiteiten en openbare wetenschappelijke instellingen, voert het schip opdrachten uit op het gebied van de fysische, hydrodynamische, chemische en biologische oceanografie, van de geologie en de geofysica, van de studie van de zeediepten en van het onderzoek met betrekking tot de visserij. Een permanente bemanning van 15 militairen verzekert de inzetbaarheid van het schip.

Deze programma's zullen in de komende jaren worden verdergezet.

2.2.5. Vrijwaring en beheer van zacht water

De maatregelen die Landsverdediging heeft genomen op het gebied van preventie, toezicht en sanering van bodemverontreinigingen (zie 2.2.2) zijn uiteraard ook gebonden aan de vrijwaring en het beheer van grondwater.

De Medische dienst heeft eveneens, in 1998 geïnvesteerd in apparatuur voor kwaliteitsbewaking van drinkbaar water in militaire kwartieren.

In het kader van het oppervlaktewaterbeheer heeft de Krijgsmacht in 1998 na de ondertekening van het Riviercontract Semois in 1996 ook een Riviercontract Boven-Maas ondertekend en heeft zij zich daarbij geëngageerd om in de loop van de volgende jaren, in de betrokken militaire kwartieren, 11 concrete maatregelen ten gunste van het milieu te nemen.

2.2.6. Controle van giftige chemische stoffen

In samenwerking met het Ministerie van Volksgezondheid en Milieu heeft Landsverdediging in POELKAPELLE in West-Vlaanderen een installatie gebouwd voor de ontmanteling van chemische wapens daterend uit de Eerste Wereldoorlog. Deze installatie, enig in zijn soort in België, zal instaan voor de identificatie, opslag en vernietiging van chemische wapens. Ze zou begin 1999 operationeel moeten zijn. De installatie zal worden uitgebaat door gespecialiseerd personeel van de Ontmijningsdienst van het Interarmeen Territoriaal Commando en zal instaan voor het ontmantelen van een stock van meer dan 323 ton potentieel giftige munitie, die momenteel op vernietiging wacht.

De Luchtmacht heeft een opslag van enkele honderden liters hydrazine, een giftig produkt dat wordt gebruikt voor de voeding van noodsystemen in F16 vliegtuigen en waarvoor er geen technisch alternatief bestaat. Om een maximale veiligheid te kunnen garanderen werden de gebouwen bestemd voor de opslag van hydrazine daarvoor speciaal ingericht. Er wordt aan gespecialiseerd personeel opleidingen gegeven met betrekking tot de werking en de gevolgde procedures zijn bijzonder streng. Hoewel de F 16-vloot als gevolg van de herstructureringen is ingekrompen van 144 naar 100 nu en 90 in de toekomst, en daardoor de behoeften verminderen, moet de opslag niettemin verzekerd blijven zolang de F 16-toestellen in gebruik zijn. Een budget (ongeveer 3 milj BEF) is voorzien om de veiligheid van dergelijke specifieke inrichtingen te waarborgen.

2.2.7. Beheer van gevaarlijke afvalstoffen

In samenwerking met andere betrokken departementen, is de Ontmijningsdienst van het leger belast met de verwijdering en vernietiging van explosief afval afkomstig van militaire activiteiten maar ook van activiteiten van andere ministeries (inbeslaggenomen explosieven,...) of van de industrie (bijvoorbeeld pyrotechnische onderdelen van air-bags). Dit afval (81 ton in 1997, waarvan 50 % van civiele oorsprong) wordt vernietigd door verbranding en ontploffing. Om de invloed op het milieu in de toekomst te verminderen, wordt de bouw van een speciale verbrandingsoven overwogen. De geschatte kost ervan bedraagt 100 milj BEF.

Radioactief afval dat door Landsverdediging wordt geproduceerd (bronnen of onderdelen van wetenschappelijke of medische apparatuur en markeringsprodukten), wordt sinds 1993 door gespecialiseerd personeel verzameld, gesorteerd en verpakt in een daarvoor bestemde inrichting vooraleer afgevoerd te worden naar het NIRAS volgens de voorziene procedures. De jaarlijkse kost voor verwijdering bedraagt ongeveer 4 milj BEF. Deze handelingen zullen worden verdergezet en in de toekomst worden geoptimaliseerd.

De activiteiten van het Militair Hospitaal Koningin Astrid en van de lokale infirmerieën brengen medisch afval met zich mee. Zich bewust van de noodzaak om een behandeling van het medisch afval, die alle veiligheidsgaranties inhoudt en die conform de wettelijke voorschriften terzake verloopt, te verzekeren, heeft de Medische dienst de procedures voor afvalbeheer en -verwijdering op punt gesteld. Dit afval, volgens de normen verpakt, wordt afgenomen door een erkende burgerfirma. Anderzijds werd er met een sensibiliseringscampagne en de vorming van het verzorgend personeel gestart. Indien het hospitaal behouden blijft, zal de bouw van een nieuwe infrastructuur voor de sortering en de opslag van medisch afval voorzien worden (geschatte kost: 15 milj BEF).

Tenslotte staat de Medische dienst in voor het sorteren en het verwijderen van het medisch-chemisch afval van de ganse Krijgsmacht (kost voor de verwijdering: +/- 2 MILJ BEF/jaar).

2.2.8. Beheer van vaste afvalstoffen en afvalwater

Op dit ogenblik worden belangrijke vernieuwingswerken aan de interne rioeringsnetten en afvalwaterzuiveringsinstallaties uitgevoerd. Zo wordt in het kamp van Elsenborn het volledige rioeringsnet vernieuwd en bouwt men er een zuiveringsinstallatie (budget voor 1998: 32,4 milj BEF). In de toekomst zullen in andere militaire kwartieren gelijkaardige werken plaatsgrijpen dit om ze in overeenstemming te brengen met de wettelijke normen terzake.

Wat de niet gevaarlijke industriële en de huishoudelijke afvalstoffen betreft, volgt de Krijgsmacht een programma voor de bouw van containerparken. De eerste parken werden reeds gebouwd en worden momenteel geëvalueerd om het beste beheersysteem te kunnen bepalen (budget 1998: 23 milj BEF). Het objectief is om in alle kwartieren van grote en gemiddelde omvang, containerparken te bouwen en om hun optimale werking te garanderen. Om dit te realiseren is er een vorming voorzien voor het personeel dat met het beheer van de parken belast is, en wordt gestart met een sensibiliseringcampagne naar de gebruikers toe.

2.3. VERSTERKING VAN DE ROL VAN BELANGRIJKE GROEPEN

2.3.1. De rol en het statuut van vrouwen

Op 18 augustus werd het vrouwelijk personeel binnen de Krijgsmacht op 3107 personen gebracht, of 7,24 % van het totaal effectief. Op basis van de aanbevelingen van het Adviesbureau voor Gelijkheid van Kansen, wordt in de Krijgsmacht een gelijke kansenbeleid gevoerd. Er werden acties genomen om in het kader van de bescherming van het moederschap, de nodige aanpassingen aan de wetteksten aan te brengen. Er is tevens een actieplan voor de strijd tegen ongewenst seksueel gedrag opgestart.

2.3.2. Samenwerking met de N.G.O.'s.

Het luchttransport ten behoeve van de N.G.O.'s is een opdracht die reeds jaren door de Luchtmacht wordt verzekerd. In 1998 werden ongeveer 1000 vliegtuigen gepresteerd ten voordele van World Food Program. Deze steun aan de N.G.O.'s zal indien nodig worden voortgezet.

De Ontmijningsdienst voert opdrachten uit in de gebieden die te lijden hebben onder de massale aanwezigheid van mijnen en meer in het bijzonder van anti-personeelsmijnen. In 1998 hebben 6 ontmijners aan dergelijke opdrachten in Cambodja en Laos deelgenomen. Deze zendingen kunnen in functie van de vraag worden voortgezet.

Als gevolg van de herstructureringen is er in de Krijgsmacht een overschot aan medisch materiëel. Het gedeklasseerde en niet verlopen materiaal wordt gesorteert en gratis ter beschikking gesteld van de N.G.O.'s (200 m³ in 1998). Het geheel van de bestaande voorraad zal gesorteerd worden en het nog waardevolle materiaal zal eveneens ter beschikking van de N.G.O.'s worden getseld.

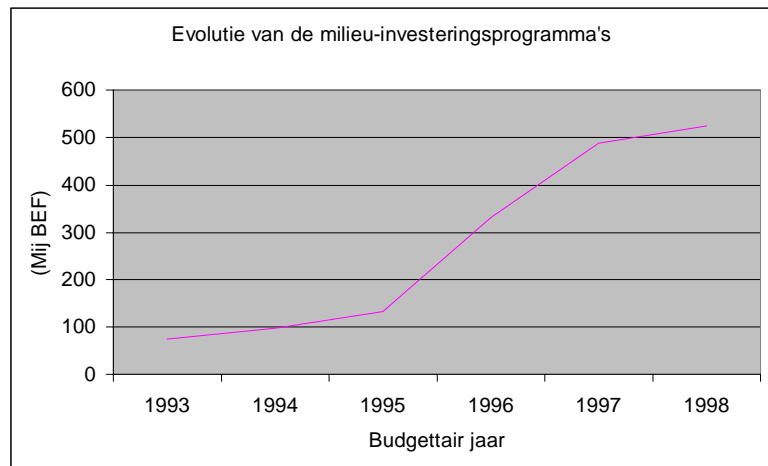
2.4. MIDDELEN TER IMPLEMENTATIE

2.4.1. Financiering van de Duurzame Ontwikkeling

Sinds 1993 is het jaarlijks budget voor infrastructuurwerken ten gunste van het leefmilieu (constructie van infrastructuur voor bescherming, aanpassing aan de normen of vernieuwing van bestaande inrichtingen, bodemonderzoeken en saneringswerken) blijven stijgen: van 74 milj BEF in 1993 tot 524 Milj BEF in 1998. Om de inspanningen op het vlak van leefmilieu te kunnen aanhouden, moet voor de komende jaren eenzelfde budgettaire enveloppe worden voorzien.

TABEL - Evolutie van de milieu-investeringsprogramma's

Jaar	Programmatie (Milj BEF)
1993	74,0
1994	97,7
1995	132,2
1996	331,3
1997	448,2
1998	523,8

2.4.2. Vorming en sensibilisering van het personeel

De opleiding inzake leefmilieu voor het personeel van Landsverdediging maakte reeds het onderwerp uit van een grondige studie. Het was de bedoeling om zowel een algemene als een gespecialiseerde opleiding in verband met milieuaangelegenheden te verzorgen. Vier niveau's van opleiding werden bepaald:

- Expertise: Opleidingen aan de universiteiten van het personeel dat in de verschillende Staven, functies bekleedt die rechtstreeks betrekking hebben op het milieu. Op dit ogenblik kregen 18 personeelsleden een dergelijke opleiding;
- Specialisatie: Interne vorming in het Vormingscentrum Leefmilieu van de Genieschool van raadgevers en adjunct-raadgevers in milieubeheer en milieubescherming. Deze vorming van 152 uren (raadgevers) of 76 uren (adjunct-raadgevers) moet de stagairs toelaten om, binnen de eenheden en de kwartieren, het lokaal commando bij te staan in het milieubeheer. Momenteel werden 40 raadgevers en 75 adjunct-raadgevers gevormd;
- Informatie en sensibilisering: Deze vorming heeft tot doel alle jonge kaderleden te sensibiliseren om binnen de eenheden, de toepassing van de richtlijnen en de naleving van de algemene principes inzake milieubeheer te promoten. Deze vorming beslaat 36 uren;
- Algemene basisopleiding: Deze opleiding van 10 uren heeft tot doel de militairen te wijzen op hun individuele en collectieve verantwoordelijkheid op het vlak van milieubescherming, en anderzijds hen te informeren over de procedures en de beschikbare middelen. De opleiding bevindt zich nu nog in een ontwikkelingsstadium.

2.4.3. Informatie en advies

In 1997 werd binnen de dienst Arbeids- en Milieubescherming van de Divisie Infrastructuur een cel Consulting opgericht. Haar opdrachten zijn het volgen van de evolutie van de milieuwetgevingen, van de technologie en de wetenschap op het gebied van arbeids- en milieubescherming en het verlenen van advies ervan aan de Generale Staf en aan de verschillende Krijgsmachtstaven. De cel zal nauw samenwerken met de Hoge Raad Milieu (HRM) (zie 2.1.2 en 2.1.5). Het aanleggen van een technische en juridische bibliotheek en het ter beschikking stellen van gegevens via een intern computernetwerk, is een bijkomende opdracht voor de cel Consulting voor de volgende jaren.

Rapport van de heer R. DU CHAU

Vertegenwoordiger van de Minister van Begroting

Rapport van de heer P. MAES

Vertegenwoordiger van de Minister van Volksgezondheid en Pensioenen

1. Inleiding

Het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu werd opgericht op 1 januari 1995 door een fusie tussen enerzijds het departement Sociale Voorzorg en anderzijds het departement Volksgezondheid en Leefmilieu. Het huidige Ministerie is bevoegd voor een op het eerste zicht vrij heterogene waaier van materies: de sociale zekerheid van de loontrekkende, de maatschappelijke integratie (met o.m. het bestaansminimum, de bijstand aan gehandicapten, de bijstand aan kandidaat-vluchtelingen), de medische expertise, de bijstand aan de oorlogsslachtoffers, de federale leefmilieumaterie, en last but not least de sector volksgezondheid.

Onderhavig verslag handelt enkel over de bevoegdheden van de Minister van Volksgezondheid bij dit departement, met name het Bestuur voor de Bescherming van de Gezondheid, het Bestuur van de Gezondheidszorg (met uitzondering van de dringende geneeskundige hulp), het Bestuur van de Medische Expertise en het Wetenschappelijk Instituut voor de Volksgezondheid – Louis Pasteur.

De andere materies worden behandeld in de rapporten van de vertegenwoordigers van de Minister van Sociale Zaken, de Minister van Binnenlandse Zaken en zijn Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie, de Minister van Ambtenarenzaken en de Staatssecretaris voor Veiligheid, Maatschappelijk Integratie en Leefmilieu.

De pijler Volksgezondheid van het departement heeft flink wat verbanden met de pijlers Sociale Zaken en Leefmilieu. In het licht van de definitie van gezondheid van de Wereldgezondheidsorganisatie - “de gezondheid is een algemene toestand van lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden, en niet enkel de afwezigheid van ziekte of gebrek” - zorgt het stelsel van de sociale zekerheid voor het weefsel dat een toegankelijke en financieel evenwichtige gezondheidszorg mogelijk maakt. Voor meer details kan men verwijzen naar de rapporten van de verslaggevers terzake.

2. Beschrijving van de belangrijkste acties en evoluties

Overzicht van enkele federale bevoegdheden en van hun huidige of toekomstige belangrijkheid.

2.1. ACTIES INZAKE WIJZIGING VAN DE CONSUMPTIEPATRONEN

De relatie tussen consumptie (voedingsmiddelen, geneesmiddelen, tabak, ...) en gezondheid is van uitzonderlijk belang. Derhalve zijn er ondertussen tal van maatregelen die dit verbruik in de goede richting trachten te sturen

2.1.1. Eetwaren en andere verbruiksproducten

De Algemene Eetwareninspectie houdt toezicht op de klassieke voedingsmiddelen, maar eveneens op andere goederen waarmee de consument in aanraking komt zoals o.a. tabak, cosmetica, aërosolen, textiel en speelgoed. Deze bevoegdheid is gebaseerd op de wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de verbruikers op het stuk van voedingsmiddelen en andere producten. De Algemene Eetwareninspectie is zowel betrokken bij het opstellen en de voorbereiding van de wetgeving terzake als bij de controle en het toezicht op deze wetgeving. In de afgelopen jaren zijn er bijzondere inspanningen geweest om deze inspectiedienst te versterken.

a. Kwaliteit

Inzake de kwaliteit van voedingsmiddelen is er in het recente verleden, onder invloed van de uitbreiding van de Europese eenheidsmarkt, heel wat wetgevend werk verricht om de kwaliteitsstandaarden te harmoniseren (omzetting van Europese richtlijnen).

b. Etikettering, publiciteit, labels

Er zijn reeds verscheidene voorschriften inzake de etikettering van voorverpakte eetwaren. Het gereguleerde gebruik van de aanduiding van de voedingswaarde op de etiketten blijft vooralsnog vrijwillig.

Kwaliteitslabels zijn voorlopig nog problematisch, en kunnen voor de verbruiker nog moeilijkheden veroorzaken inzake de juiste keus.

c. Controle

Om de controle inzake de kwaliteit van voedingsmiddelen te verbeteren werd er een voorafgaande toelating in het leven geroepen, die moet worden aangevraagd door alle producenten of handelaars van eetwaren inzake uitvoer, evenals door alle groot- en kleinhandels en bedrijven uit de horecasector.

d. Novel foods belangrijk in de toekomst (GGO)

Sinds het in voege treden van de Europese verordening betreffende nieuwe voedingsmiddelen en nieuwe voedsel ingrediënten (novel foods) worden de dossiers met het verzoek om deze op de markt te brengen door de Eetwareninspectie behandeld. Het betreft hier voedingsmiddelen en voedsel ingrediënten die genetisch gemodificeerde organismen (GGO) bevatten of dierlijke organismen bevatten die zijn geproduceerd met deze GGO (onder meer bvb. insectresistente maïs en herbicideresistente soja).

e. Tabak

Naast de verplichte waarschuwingen inzake gevaar voor de gezondheid op de verpakkingen en de vermelding inzake nicotine- en teergehalte, heeft België zich resoluut aan de kop van het Europees peloton geplaatst door de publiciteit voor tabaksproducten quasi volledig te verbieden.

2.1.2. Geneesmiddelen – Algemene Farmaceutische Inspectie

Op nationaal vlak

De Algemene Farmaceutische Inspectie waakt over de kwaliteit, de effectiviteit en de onschadelijkheid van de geneesmiddelen, of het nu immunologische geneesmiddelen, radiofarmaca, homeopathische geneesmiddelen, derivaten van het menselijk bloed of andere geneesmiddelen betreft. Bovendien maken producten als steriel medisch materiaal, interne prothesen, contraceptiva en ontsmettingsstoffen eveneens het voorwerp uit van haar toezicht. Dit gebeurt door controle die slaat op alle stadia van het op de markt brengen en de distributie van de producenten naar de officina- of ziekenhuisapotheker, zelfs tot de dephoudende dierenarts. Tevens zijn er de acties inzake Farmacovigilantie.

In verband met geneesmiddelen reglementeert en controleert de AFI de kwaliteit van de farmaceutische grondstoffen, de registratie van geneesmiddelen, de reclame en voorlichting i.v.m. geneesmiddelen, de fabricage, de invoer, de uitvoer en de groothandel van geneesmiddelen, de bereiding en aflevering van geneesmiddelen in apotheken, de aflevering van geneesmiddelen in geneesmiddelendepots, het in de handel brengen van medische hulpmiddelen. In verband met de gifstoffen houdt de AFI voornamelijk toezicht op de verdovende middelen, sommige psychotrope stoffen en hun precursoren, de hormonale, antihormonale en anti-infectieuze stoffen.

Daarnaast worden er maatregelen genomen die een efficiënt geneesmiddelengebruik bevorderen, onder meer door de geneesheren, de apothekers en de patienten objectieve informatie te verschaffen omtrent het voorschrijfgedrag en het verbruik van geneesmiddelen. Hiervoor wordt er een grootschalig onderzoek gevoerd via gegevensinzameling en analyse van deze gegevens.

Op internationaal vlak

De Algemene Pharmaceutische Inspectie neemt deel aan de werkzaamheden van de Europese Gemeenschap en van andere internationale organisaties wat de harmonisering betreft van de wetgevingen inzake geneesmiddelen, medische hulpmiddelen, verdovende middelen en psychotropen. Daarnaast neemt zij deel aan de werkzaamheden van de Commissies belast met het opstellen van de Europese en Belgische Pharmacopees die de kwaliteitsnormen van geneesmiddelen bepalen.

2.1.3. Hoge Gezondheidsraad

De Hoge Gezondheidsraad is een wetenschappelijk adviesorgaan dat zich buigt over alle vragen inzake volksgezondheid. Deze raad heeft meer en meer aan belang gewonnen, en bestrijkt in zijn werking vandaag een hele waaier van verschillende materies, zowel inzake de zuiver medische aspecten alsook inzake bvb. milieuhygiëne, voeding.

2.2. ACTIES INZAKE DE WISSELWERKING TUSSEN GEZONDHEID EN LEEFMILIEU

Sinds het einde van de jaren 80 wordt er een verhoogde aandacht besteed aan de problematiek van de impact van het leefmilieu op de gezondheid, en dit zowel op internationaal niveau (Wereldgezondheidsorganisatie, Europese Unie, ...) als op nationaal niveau. Ten gevolge van de tweede Europese Conferentie voor leefmilieu en gezondheid, georganiseerd door het regionaal bureau van de WGO in juni 1994 te Helsinki, hebben de huidige ministers van leefmilieu en de ministers van volksgezondheid zich geëngageerd om bepaalde initiatieven terzake te ondernemen.

In het bijzonder hebben de ministers besloten om in samenwerking nationale actieplannen inzake leefmilieu en gezondheid (national environmental health action plan of NEHAP) uit te werken. Deze plannen zouden moeten geïntegreerd worden of nauw verbonden worden met de programma's tot bescherming van het leefmilieu en met het proces van gezondheidsplannen.

In het huidig institutioneel kader van België is het effect van het leefmilieu op de gezondheid een complex te beheren aangelegenheid, aangezien het raakt aan de drie beleidsniveaus (Federaal, Gemeenschappen en Gewesten). Om de samenwerking tussen de betrokken departementen te coördineren voor de uitwerking van het Belgisch nationaal actieplan "Leefmilieu en gezondheid" werd er een bijzondere stuurgroep in het leven geroepen in de schoot van het Coördinatiecomité voor internationaal milieubeleid (CCIM) dat afhangt van de Interministeriële Conferentie voor Leefmilieu. Deze stuurgroep heeft onlangs de structuur van het eerste plan goedgekeurd, en hoopt dat dit plan ter goedkeuring aan de bevoegde ministers kan worden voorgelegd tegen eind 1999.

De luchtvervuiling in stedelijke omgeving en in gebouwen, de pesticides, de geluidspollutie, de niet-ioniserende stralingen, de effecten van ultraviolette stralingen en de toxische substanties zijn evenveel thema's en uitdagingen voor federale acties.

2.3. ACTIES INZAKE DE STRIJD TEGEN DE SOCIALE UITSLUITING

In combinatie met de sociale zekerheid waarborgt het systeem van de gezondheidszorg in België vandaag aan ieder de toegang tot een hoogkwalitatief en betaalbaar gezondheidsapparaat. Naar de toekomst toe worden er onverdroten inspanningen geleverd om dit systeem financieel in evenwicht te houden. Een voorname rol speelt hierin vandaag het onderzoek aan de hand van de minimale klinische en verpleegkundige gegevens (MKG, MVG), aan de hand waarvan aan het beleid de nodige maatregelen inzake subsidiëring kunnen worden voorgesteld.

De verbanden tussen en de belangrijkheid van het preventief en curatief aspect vereisen voortdurend coördinatie tussen de gemeenschapsmaterie preventie en de federale materie zorgen.

Continu wordt er ook gewaakt over de hoge technische kwaliteit van het medisch korps via de registratie bij het bestuur Geneeskundepraktijk.

3. Conclusies en Perspectieven

De hierna opgenomen onderwerpen met een link naar duurzame ontwikkeling inzake volksgezondheid zullen met zekerheid nog aan belang winnen in de komende jaren:

3.1. LEEFMILIEU EN GEZONDHEID

3.1.1. Inleiding

Men geeft zich reeds sinds lange tijd rekenschap van de gezondheidsrisico's die verbonden zijn aan het leefmilieu. Reeds op het einde van de 19e eeuw ontwikkelden zich tal van reglementeringen met betrekking tot drinkwater, de voeding, ongezonde woningen, ..., om te trachten de veelvuldige epidemieën en een hoog mortaliteitscijfer in te dijken. Toch heeft er inzake de inzet voor de volksgezondheid tussen het begin en het einde van onze eeuw een opmerkelijke evolutie plaatsgegrepen: in de Verenigde Staten is, tussen 1900 en 1991, de sterfte te wijten aan besmettelijke pathologieën gedaald van 32 % naar 5 %, terwijl die te wijten aan kanker is gestegen van 4 % naar 30 %. Een gelijklopende ontwikkeling kan vastgesteld worden in alle geïndustrialiseerde landen. Een dermate snelle evolutie wijst dan ook eerder op de belangrijke invloed vanuit het milieu dan op factoren van genetische aard.

Sinds de jaren '60 is de bevolking zich stilaan bewust geworden van een ontwikkeling van "zichtbare" pollutie: ongevallen zoals dat van Seveso (dioxine) hebben de aandacht getrokken op de collectieve risico's verbonden aan industriële activiteiten; catastrofes zoals die van Minamata in Japan (kwikzilver-vergiftiging) hebben de uitgestelde impact aangetoond op de menselijke gezondheid van een verzadiging van het milieu met toxische stoffen die voortkomen uit industriële activiteiten... Sindsdien werden de risico's op blootstelling aan belangrijke dosissen contaminanten verminderd door maatregelen van preventieve aard en door het opdrijven van de controles in de geïndustrialiseerde wereld.

Daarentegen stelt zich omtrent de gezondheidsrisico's, te wijten aan invloeden vanuit het leefmilieu, actueel meer en meer de vraag in termen van chronische en veelvuldige blootstelling aan lage hoeveelheden pollutanten (bvb. Pesticiden) of zelfs zeer lage hoeveelheden (bvb. Dioxine). De bronnen van gevaar zijn niet langer enkel industrieel maar divers, mobiel en diffuus (transport, landbouw, nijverheid,...) Zo zullen de risico's op dit vlak voor de mens meer afhangen van een veelheid aan factoren, die soms in synergie werken, en komt het er op aan deze zo nauwkeurig mogelijk te identificeren om gepast te kunnen optreden.

3.1.2. Identificatie van de grootste problemen

De verklaring van Helsinki in juni 1994 over de acties inzake leefmilieu en gezondheid in Europa heeft het accent gelegd op de zware gevolgen die de leefomgeving, de werksfeer en onbevredigende vrijetijdsbesteding hebben op de gezondheid en het welzijn van de bevolking, en meer in het bijzonder de volgende aspecten:

- de besmetting van voedingsmiddelen en water;
- de luchtvervuiling zowel buiten als binnenshuis;
- de overlijdens en de verwondingen te wijten aan alle soorten ongevallen
- de ecologie en de gezondheid;
- de gezondheid in de steden;
- de hygiëne op het werk;
- de gevolgen van gewapende conflicten.

Op basis hiervan werden de lidstaten uitgenodigd om hun prioriteiten te bepalen rekening houdend met hun specifieke situatie. Bepaalde onderwerpen zoals de kwaliteit van water en lucht vereisten evenwel, door de ernst en de omvang van de veroorzaakte problemen, een integratie in de actieplannen voor leefmilieu en gezondheid (National Environmental Health Action Plans of NEHAP) die door alle lidstaten moesten worden opgesteld.

Tevens werden programma's aanbevolen met het doel de totale blootstelling van de bevolking aan de schadelijke gevolgen van het leefmilieu te onderkennen, naast het bevorderen van nieuwe opleidingen voor medici, de ontwikkeling van nieuwe diensten voor bijstand aan de bevolking, en de uitbreiding van de informatiedoorstroming binnen het medisch korps.

3.1.3. De inzet van een planning inzake Leefmilieu en Gezondheid

De inzet van een nationale planning inzake Leefmilieu en Gezondheid heeft veel facetten en moet gezien worden in de context van een sterke evolutie op vlak van leefmilieu:

- 90 % van de bevolking zal weldra in stedelijke gebieden wonen en geconfronteerd worden met een verveelvoudiging van de blootstelling aan milieuïnvloeden;
- de mensheid bezit in toenemende mate de mogelijkheid om nieuwe risicofactoren via het milieu te veroorzaken, in het bijzonder door het gebruik van scheikundige substanties;
- de hoge snelheid waarmee de mensheid wijzigingen aanbrengt aan haar milieu stelt het aanpassingsvermogen van de mens op de proef; hiermee geconfronteerd blijkt de curatieve geneeskunde, ondanks alle geboekte vooruitgang, grotendeels niet bij machte dit op te vangen;
- tenslotte vormt de beschadiging van het leefmilieu te wijten aan onze industriële erfenis en aan het uitgesteld effect van de actuele vervuiling, vandaag en nog voor een lange tijd, een bedreiging voor de huidige, maar eveneens voor de toekomstige generaties.

Naast deze inzet op vlak van gezondheid die hiervoren werd toegelicht zijn er nog andere belangrijke elementen waarmee zal moeten rekening gehouden worden bij de uitwerking van dit eerste actieplan voor leefmilieu en gezondheid (NEHAP):

I. Het sociaal element

De beschadiging van het leefmilieu en de hiermee gepaard gaande storingen inzake gezondheid treffen de minst begunstigde lagen van de bevolking het hardst, daar zij meer blootgesteld zijn aan leefmilieuhinder zoals geluidsoverlast of de nefaste gevolgen op de gezondheid te wijten aan ongezonde woningen (o.a. saturnisme bij kinderen). Het reduceren van dit verschil lijkt een van de uitdagingen waaraan het plan zal moeten beantwoorden.

II. Het element van ecologische evenwichten

De commissie gezondheid en leefmilieu van de Wereldgezondheidsorganisatie verklaarde bij het afsluiten van haar werkzaamheden ter gelegenheid van de conferentie van Rio dat de ontwikkeling die de bescherming van de gezondheid veroorzaakt respect voor het leefmilieu vereist naast uiteraard vele andere voorwaarden, en dat waar een ontwikkeling de milieudimensie zou verwaarlozen dit fataal afbreuk zou doen aan de gezondheid van de mens.

III. Het financieel element

Men geeft zich onvoldoende rekenschap van het financieel element bij gebrek aan gegevens, methodes en instrumenten voor het openbaar beleid. Het is nochtans een belangrijk element. Voornamelijk de chronische pathologieën wegen zwaar door in de begroting van de sociale zekerheid: in Frankrijk bijvoorbeeld bleek uit een studie dat de jaarlijkse gezondheidskost veroorzaakt door luchtvervuiling 31 miljard frank per jaar zou bedragen.

IV. Het pedagogisch en burgerlijk element

In geval van wetenschappelijke twijfel laat het organiseren van het openbaar debat toe de besluitvorming te democratiseren. Dit debat over risico's inzake gezondheid en leefmilieu kan echter slechts dan vruchtbaar zijn als de burger over de nodige informatie en middelen beschikt om de argumenten te begrijpen. Derhalve zal hij, hoe meer hij vanaf jonge leeftijd gesensibiliseerd wordt omtrent deze problematiek, des te meer aandacht schenken aan het voorkomen van deze risico's. Een bijzondere aandacht dient daarom besteed te worden aan het aspect sensibilisatie.

3.1.4. Conclusies

In het licht van deze informatie en geplaatst tegenover de inzet en de evolutie inzake veiligheid op vlak van gezondheid en leefmilieu, moeten de openbare instanties zich wapenen met een voldoende groot anticipatief vermogen. De schiere omvang van de te vervullen opdracht vereist dat men er zich zonder verwijl op toelegt, en dit op alle beleidsniveaus tegelijk. De openbare instanties dienen snel te reageren om niet nadien verplicht te worden overhaast te handelen.

3.2. BIOVEILIGHEID EN NOVEL FOODS

3.2.1. Bioveiligheid

Sinds de opkomst van de moderne biotechnologie in de jaren '70 werden de eerste genetisch gemodificeerde organismen (GGO) in het laboratorium gekweekt. Er werd onmiddellijk aangedrongen op strenge veiligheidsmaatregelen, en sindsdien zijn er een aantal veiligheidsrichtlijnen uitgewerkt voor een internationale wetgeving en reglementering. Deze "bioveiligheid" kan gedefinieerd worden als de veiligheid voor de menselijke gezondheid en voor het leefmilieu met inbegrip van de bescherming van de biodiversiteit bij het gebruik van GGO's.

In België regelt een samenwerkingsverband tussen de federale overheid en de gewesten de administratieve en wetenschappelijke coördinatie inzake bioveiligheid. De gewesten hebben het ingeperkt gebruik (werkzaamheden voor onderzoeksdoeleinden in gesloten werkruimten zoals laboratoria en plantenkassen) gereguleerd. De doelbewuste marktintroductie van GGO's en van voedingsmiddelen bestaande uit of afgeleid van GGO's moeten beheerd worden door de federale overheid.

3.2.2. Novel Foods

De introductie van deze GGO's heeft een nieuwe term in het leven geroepen: "Novel Foods". Voedingsmiddelen en voedingsingrediënten die GGO's bevatten of afgeleid zijn van GGO's behoren hiertoe, hoewel de term ook gebruikt wordt voor nieuwe voedingsmiddelen bekomen door klassieke technieken, zoals veredeling via selectie en kruisbestuiving.

De producten van deze biologische spijttechnologie, die ongetwijfeld ongekenne mogelijkheden opent zowel inzake plantenveredeling als qua productie van voedingsmiddelen, moeten echter op de volgende risico's geëvalueerd worden:

- een genetisch risico te wijten aan de eventuele overdracht van het gen van het organisme waarin het geïntegreerd werd naar een ander organisme (bvb. overdracht van een gen ingebracht in een plant naar de darmflora);
- een toxicologisch risico, waarbij de aanwezigheid van het nieuwe gen de aanmaak van nieuwe toxische substanties of een overproductie van natuurlijke gifstoffen veroorzaakt (bvb. tomatine bij tomaten);
- een risico op voedingsvlak veroorzaakt door een eventuele wijziging van de samenstelling inzake vetzuren, suikers, eiwitten, vitamines, vezels of mineralen, en dit ten gevolge van een verstoring van het natuurlijke metabolisme;
- een risico op allergieën dat wordt veroorzaakt door de aanmaak van een nieuwe irriterende proteïne of de overdracht van een gen verkregen uit een voedingsmiddel met allergieveroorzakende eigenschappen (bvb. eieren, arachide).

We bevinden ons actueel slechts in het beginstadium van de toepassing en het gebruik van GGO's in de agro-voeding en andere sectoren. Telkens zullen er belangrijke voorafgaande studies vereist zijn alvorens men tot commercialisering kan over gaan. Daarnaast zullen er uitgebreide controlemaatregelen nodig zijn eenmaal de producten op de markt zijn, om de consument de gegarandeerde keuze te laten tussen al dan niet genetisch gemodificeerde producten. Tevens moet er terzake nog duidelijkheid worden geschapen inzake de etiketteringsplicht.

Rapport van de heer M. GEDOPT

Vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken

en van mevrouw F. CHAINAYE

Vertegenwoordiger van de Minister belast met Buitenlandse Handel.

1. Inleiding

1.1. SITUERING VAN HET BELEID VOOR DUURZAME ONTWIKKELING IN HET ALGEMEEN KADER VAN HET BUITENLANDS BELEID VAN BELGIË

De eerste vereiste voor een Duurzame Ontwikkeling is het behoud van de vrede. Gewapende conflicten, zowel externe als interne, geven steeds aanleiding tot een economische en sociale terugval die onvermijdelijk leidt tot een verwoesting van het leefmilieu van de getroffen bevolkingen. Het begrip leefmilieu moet hier in de ruime betekenis van Agenda 21 verstaan worden en bevat dus het geheel van de leefomstandigheden van de mens, met inbegrip van de basis productiefactoren zoals land, zoetwater e.d. *Ook de sociale situatie van de getroffen bevolking, en van de omliggende landen, lijdt onder conflicten.*

Een behoud van de externe en interne vrede is echter wel een nodige voorwaarde, maar nog geen voldoende voorwaarde voor duurzame ontwikkeling. De eerste hoofdstukken van Agenda 21 gaan er terecht vanuit dat Duurzame Ontwikkeling een resultante moet zijn van twee elementen: een internationale omgeving die bijdraagt tot de versterking van het interne beleid, dat de belangrijkste motor moet vormen van de overgang naar een beleid gericht op duurzame ontwikkeling.

De financiële crisis van dit jaar heeft weer eens te meer aangetoond dat geen enkel land zich kan isoleren van wat elders in de wereld geschiedt. Maar deze onderlinge verbondenheid is niet alleen een economisch gegeven, ook op andere beleidsgebieden is de invloed van wat er gebeurt in andere landen van groot belang. Denken we maar aan de vluchtelingenstroom die de opeenvolgende crisissen in het voormalige Joegoslavië veroorzaakt hebben, en op milieuvlak blijft de herinnering van Chernobyl nog steeds aanwezig.

Daar het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking als het ware de interface is tussen datgene wat in België geschiedt en datgene wat in de wereld rondom ons leeft, bevindt het Ministerie zich op het kruispunt van de buitenlandse en binnenlandse aspecten van de duurzame ontwikkeling.

Vanuit deze optiek is het ganse departement betrokken bij een beleid van duurzame ontwikkeling: het verzekeren van de vrede; het bevorderen van de internationale samenwerking; de naleving van de mensenrechten; de internationale aanpak van de globale leefmilieuproblemen zijn zeker hoekstenen van de duurzame ontwikkeling. *Een beleid van preventieve diplomatie, dat in de laatste jaren een hoeksteen is geworden van het Buitenlands Beleid van België, moet de nodige stabili-*

teit verzekeren, waarin lokale overheden en hun bevolking kunnen werken aan een lange - termijn strategie voor hun ontwikkeling. De budgettaire ruimte die de regering vrij gemaakt heeft voor projecten rond preventieve diplomatie is daarom essentieel in een beleid voor duurzame ontwikkeling.

Het buitenlands beleid is echter niet alleen politiek, maar heeft ook een economische component. Voor een land met een open, internationaal gerichte economie als België, is ook de verdediging van de legitieme Belgische economische belangen noodzakelijk voor een duurzame ontwikkeling. De bevordering van de Belgische uitvoer is een noodzakelijkheid voor het veilig stellen van de werkgelegenheid van de Belgische bevolking en van een continue economische groei, beiden basisvoorwaarden voor een beleid van duurzame ontwikkeling, zowel in zijn milieucomponent, als in zijn sociale component. Ook de inspanningen tot een betere integratie van de ontwikkelingslanden in de internationale handelsstromen vallen onder dit beleid van wereldwijde duurzame ontwikkeling. In deze handelspolitiek wordt echter ook geijverd voor een erkenning van de milieu- en sociale normen. Vooral op het vlak van de sociale dimensie heeft België zich sterk geprofileerd op het internationale vlak. Dit was traditioneel sterk in de Internationale Arbeidsorganisatie, waar het Belgische overlegmodel, - waarin overheid, werknemers, en werkgevers vertegenwoordigd zijn - als voorbeeld genomen wordt. Maar ook in organisaties zoals de Wereldhandelsorganisatie; de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling en de Europese Unie, pleit België voor een bevordering van de sociale normen.

Juist omwille van zijn functie als koppeling tussen hetgeen leeft in de internationale gemeenschap en de situatie in België, was het departement Buitenlandse Zaken de eerste Belgische administratie om het belang te onderkennen van het denkwerk dat op internationaal vlak geschiedde in de voorbereiding van de UN-conferentie over leefmilieu en ontwikkeling. Ook de daaropvolgende UN-conferenties over de sociale ontwikkeling, mensenrechten, bevolking en vrouwen werden door het departement - in overleg met de bevoegde instanties op binnenvlak - opgevolgd. Deze aandacht lag in de lijn van vroegere initiatieven, vanaf 1972 - na de eerste UN-leefmilieuconferentie te Stockholm - was reeds de aanzet gegeven tot een constant thematisch opvolgen van het internationaal milieubeleid vanuit Buitenlandse Zaken. *Sindsdien hebben twee evoluties de nood aan een sterke betrokkenheid van Buitenlandse Zaken benadrukt: enerzijds de exponentiële toename van het aantal internationale conventies en conferenties over leefmilieu; en anderzijds de fasegewijze federalisering van het Belgische milieubeleid met een zekere verspreiding van bevoegdheden voor gevolg. Beide evoluties maken dat de rol van Buitenlandse Zaken in de coördinatie van het Belgische optreden op internationaal vlak groter is dan ooit.*

1.2. SPECIFIEKE BETROKKENHEID VAN HET DEPARTEMENT BIJ HET BELEID VOOR DUURZAME ONTWIKKELING VAN BELGIË

Naast de algemene betrokkenheid bij een beleid voor duurzame ontwikkeling in de zeer ruime betekenis die hiervoor geschetst wordt, is het departement van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking ook betrokken bij het meer specifieke beleid voor duurzame ontwikkeling zoals dit tot uiting komt in Agenda 21.

De bevoegdheid van het departement is echter van een verschillende aard, dan deze van de technisch bevoegde departementen. Buitenlandse Zaken heeft een

algemene bevoegdheid voor het buitenlands beleid van België. Er zijn weinig of geen elementen van een beleid voor duurzame ontwikkeling waarvoor Buitenlandse Zaken de bevoegdheid heeft voor implementatie van dit beleid in België, maar het wegens de algemene buitenlandse bevoegdheid is er een grote betrokkenheid van Buitenlandse Zaken in de internationale aspecten van de meeste elementen van agenda 21. Deze betrokkenheid verloopt in de twee richtingen: van België naar het internationale niveau en van het internationale niveau naar de Belgische verantwoordelijken toe. Het departement zet haar middelen en expertise in om de Belgische visie over duurzame ontwikkeling op internationaal vlak te verdedigen en te bevorderen; maar deze middelen worden *misschien nog vooral* ingezet om het internationaal denken - en buitenlandse ervaringen - kenbaar te maken in België, *een informatieve en didactische functie dus*.

Buitenlandse Zaken heeft met andere woorden een cruciale rol in de terugkoppeling van hetgeen op internationaal vlak geschiedt naar de Belgische overheden toe want ze capteert als eerste de beleidsontwikkelingen in verband met duurzame ontwikkeling die zich hoofdzakelijk van het internationale naar het interne niveau bewegen.

Daar bij een intern beleid voor duurzame ontwikkeling veel administraties betrokken zijn, is dit ook het geval voor de internationale aspecten hiervan. Een belangrijke taak voor het departement ligt dan ook in de *leidinggevende* coördinatie van het Belgische optreden op buitenlands vlak en vooral dan in de multilaterale fora. Buitenlandse Zaken organiseert of neemt deel aan coördinatie - vergaderingen waarop het Belgische standpunt voor internationale vergaderingen wordt bepaald.

Deze standpunten worden dan verdedigd door delegaties die geheel of gedeeltelijk bestaan uit ambtenaren van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel, zowel de diplomaten op post in het buitenland, als ambtenaren van het hoofdbestuur in Brussel.

2. Concrete beschrijving van de betrokkenheid van de verschillende diensten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

De centrale dienst voor het beleid van duurzame ontwikkeling is de *Dienst Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling* (P 62) van de Algemene Directie voor Multilaterale Politieke Betrekkingen en Thematische Aangelegenheden. Deze dienst die bestaat uit 2 voltijdse ambtenaren en 1 ambtenaar die halftijds voor deze dienst werkt. Een van de 2 ambtenaren is de Belgische Ambassadeur voor Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling, die als eerste taak heeft om de vertegenwoordiging van België te verzekeren in de belangrijkste internationale onderhandelingen over Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling. De dienst is *onder andere* belast met de Belgische coördinatie in voorbereiding van de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties en UNEP (leefmilieuprogramma van de Verenigde Naties). De dienst is ook betrokken bij het groot aantal multilaterale milieuconventies (zowel de Europese als deze in mondiaal verband). *De dienst volgt verder de hele milieusamenwerking in paneuropees verband (UNECE, Raad van Europa, paneuropese ministerconferenties) en in de OESO*. De dienst participeert namens het departement aan de coördinaties in het raam van de *Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling* en van het CCIM (Coördinatie comité Internationaal milieubeleid.) en is meer in het algemeen het contactpunt

voor de betrokken gewestelijke en federale ministeries op het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De dienst is echter ook belast met de opvolging binnen het departement van de materies zeerecht en Antarctica die voorheen bij een andere dienst ondergebracht waren.

Indien men weet dat er jaarlijks zo'n 500 vergaderdagen plaatsvinden over thema's van internationaal milieubeleid en duurzame ontwikkeling, moet men vaststellen dat er een contrast bestaat tussen opdracht en middelen, zodat de dienst zich moet concentreren op een aantal prioriteiten.

Rekening houdende met de reeds eerder vermelde toename van de internationale milieukalender, en de nood aan een nauwe coördinatie met de gewestelijke en federale partners, dringt een versterking van deze dienst zich op. De centrale rol die de dienst op zich zal moeten nemen tijdens het komende Belgische EU-voorzitterschap zal dit in alle scherppte naar voor brengen.

De andere diensten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking hebben niet deze uitdrukkelijke bevoegdheid voor duurzame ontwikkeling. Wel zijn er diensten die ofwel bevoegd zijn voor een deel aspect, ofwel een ondersteunende functie hebben voor dit beleid.

Daar het idee van 'duurzame ontwikkeling' sterk in de internationale organisaties ontwikkeld is, zijn het dan ook vooral de multilaterale diensten van het departement die een grotere betrokkenheid hebben bij een beleid voor DO.

In het *Directie-Generaal voor Multilaterale Politieke Betrekkingen en Thematische aangelegenheden* zijn dit naast de hiervoor reeds vermelde dienst voor leefmilieu en duurzame ontwikkeling, de volgende diensten:

- *De directie Verenigde Naties* die bevoegd is voor het Belgisch beleid in de organisaties van het VN-systeem. Deze directie was ook bevoegd voor de ganse reeks UN-conferenties die na 1992 verder gestalte heeft gegeven aan het begrip duurzame ontwikkeling.
- *De directie Europese Integratie en Coördinatie* verzorgt in functie van haar Europese bevoegdheid o.a. de coördinaties waar het Belgische standpunt in de Europese Ministerraden, w.o. de Raad Leefmilieu tot stand wordt gebracht.
- *Directie Mensenrechten en Humanitaire acties*: daar voor België het respect voor de mensenrechten een fundamentele vereiste is in een beleid voor DO, heeft deze directie een grote rol in de internationale verdediging van dit onderdeel van DO
- *De dienst wetenschappelijke en nucleaire aangelegenheden* is o.a. bevoegd voor de internationale instellingen en akkoorden over een veilig gebruik van de nucleaire energie.

In de *Directie-Generaal voor de Buitenlandse economische en bilaterale betrekkingen* zijn volgende multilaterale diensten betrokken bij een beleid voor DO:

- *Directie Multilaterale economische betrekkingen.* De dienst algemene ontwikkelingsproblemen, grondstoffen en FAO (B50) volgt o.a. een aantal internationale instellingen die nauw betrokken zijn bij een beleid van duurzame ontwikkeling voor ontwikkelingslanden, zoals de FAO en UNCTAD. Deze dienst volgt ook de internationale onderhandelingen over een duurzame ontwikkeling van de tropische wouden. Deze directie is ook verantwoordelijk voor de Belgische politiek binnen de OESO, waar sinds korte tijd een gans programma voor DO bestaat.
- In de *Directie Coördinatie van de Handelspolitiek* is het vooral de dienst Handelspolitiek (B41) die via haar rol in de Commissie over handel en leefmilieu van de Wereldhandelsorganisatie een rol heeft voor duurzame Ontwikkeling. De dienst is ook betrokken bij een aantal CCIM-werkgroepen waar de relatie tussen handel en leefmilieu op EU of WTO niveau aan bod komt, en vertegenwoordigd de Minister van Buitenlandse Handel in de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling. *Naast de aandacht voor de milieuaspecten voert de dienst ook het Belgisch beleid voor een opname van sociale bekommernissen in het internationaal handelssysteem uit. Dit geschiedt zowel in Europees kader, via de integratie van sociale voorwaarden in het Communautaire preferentiële handelssysteem, en in de Wereldhandelsorganisatie waar België streeft naar het opnemen van het thema "handel en sociale normen" in het werkprogramma.*
- Daar de internationale financiële instellingen tegenover de ontwikkelingslanden een grote rol spelen, heeft ook de dienst *Internationale financiële aanlegenheden* van de directie van het Buitenlands financieel beleid een rol te spelen in het Belgisch beleid voor internationale duurzame ontwikkeling.
- Voor de *bilaterale diensten* van het Directie-Generaal van de buitenlandse economische en bilaterale betrekkingen is de betrokkenheid bij Duurzame Ontwikkeling eerder onrechtstreeks en punctueel.

In de Directie-Generaal Administratie is de Dienst Communicatie (A 63) zich sterk bewust van de thematiek duurzame ontwikkeling in ons buitenlands beleid. Dit blijkt onder andere uit het feit dat deze materie één der geselecteerde thema's is voor de "diplobel"-website van het departement, en uit de uitgave van brochures voor het brede publiek over de Conferentie van Rio, de sociale wereldtop, de vrouwenwereldtop, en de mondiale conferentie over menselijke nederzettingen. Volledigheidshalve dient nog verwezen naar de bewustwording inzake green housekeeping, die voor rekening komt van de dienst A 42 (binnendienst).

De Directie-generaal Juridische Zaken is betrokken in de problematiek gezien de Dienst Verdragen een grote rol speelt in de ratificatie van een groot aantal Europese en mondiale leefmilieuverdragen, die een belangrijke rol spelen in de internationale omkadering van het beleid van Duurzame Ontwikkeling.

De Directie-Generaal Consulaire Zaken is betrokken bij de problematiek duurzame ontwikkeling gezien haar rol, naast andere departementen, in de immigratieproblematiek, die sterk fluctueert in functie van politieke, sociale, economische, en milieucrisissen in derde landen.

Voor onze diplomatieke posten in het buitenland dient onderscheid gemaakt worden tussen de sterke betrokkenheid van de multilaterale en de meer punctuele betrokkenheid van de bilaterale posten.

3. Planning voor de periode 2000 - 2004

Zowel de internationalisering van het beleid voor duurzame ontwikkeling, als de noodzaak van integratie van het milieubeleid in andere beleidssectoren maakt een verdere inspanning tot *leidinggevende* coördinatie van het Belgische optreden op internationaal vlak noodzakelijk.

Binnen het algemene kader van een uitbouw van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking dringt, *zoals reeds eerder gesteld*, een *versterking* van de dienst Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling zich dan ook op. Dit moet het mogelijk maken om de wisselwerking met de technisch bevoegde departementen te versterken, zowel in het verstrekken van informatie uit het buitenland, als in de verdediging op internationaal vlak van de Belgische standpunten toe.

Dit moet o.a. geschieden door een grotere betrokkenheid van de bilaterale diplomatieke posten, en *door een constante waakzaamheid* inzake (de bestaande) betrokkenheid *en voldoende prioriteitsstelling* in de multilaterale posten. Een van de aandachtspunten voor de volgende jaren moet dan ook worden om te streven naar een grotere betrokkenheid van de bilaterale posten. De input van deze laatste naar het departement toe en hun rol ter verdediging van de Belgische standpunten, inzake Duurzame Ontwikkeling, kan zeker vergroot worden.

De geplande integratie van de beleidsaspecten van het ABOS in het ruimere ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking moet ons toelaten om het actie - terrein van de internationale samenwerking een nieuwe dimensie te geven. Dit laatste is trouwens één van de belangrijkste aanbevelingen van het internationale luik in het OESO-rapport over de Milieubeleidsevaluatie van België.

De hierboven beschreven versterking zal ook *onontbeerlijk* zijn om volgende belangrijke activiteiten tot een goed einde te kunnen brengen:

- Het Belgisch Europees Voorzitterschap van de tweede helft van 2001.
- De tweede evaluatie van de uitvoering van Agenda 21 in 2002.

Rapport van de heer M. DE RIDDER

Vertegenwoordiger van de Minister van Tewerkstelling en Arbeid

1. Inleiding

Het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid waarborgt, in een sociaal gecontroleerde markteconomie, het evenwicht tussen werknemers en werkgevers in hun arbeidsverhouding. Het zorgt voor de bescherming en de bevordering van het welzijn en voor de gelijkheid van de vrouwen en mannen op het werk. Het werkt actief mee aan de ontwikkeling van de sociale wetgeving, zowel nationaal als internationaal.

Vier essentiële doelstellingen oriënteren de werking:

1. de arbeidsvoorwaarden verbeteren door het vaststellen van normen; op de naleving ervan wordt toegezien door de inspecties, die een adviseerende, preventieve, controlerende en eventueel een repressieve taak hebben;
2. de collectieve arbeidsverhoudingen verbeteren door voortdurend overleg tussen de sociale partners, waardoor sociale conflicten kunnen worden voorkomen, bijgelegd of opgelost;
3. een vervangingsinkomen bij werkverlies verzekeren en de werkgelegenheid door vernieuwende initiatieven verbeteren;
4. de verschillende geledingen betrokken bij de sociaal-economische wereld ontvankelijk maken voor de humanisering van de arbeid.

Sedert 1992 is het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid eveneens belast met het beleid inzake de bevordering van gelijke kansen tussen mannen en vrouwen.

Deze doelstellingen leunen nauw aan bij de doelstellingen van Duurzame Ontwikkeling.

Het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid is betrokken bij verschillende thema's van de Agenda 21.

Voor sommige thema's is de betrokkenheid zeer groot, voor andere veel kleiner. In dit rapport worden enkel deze thema's besproken waar de betrokkenheid groot is en effectief acties worden ondernomen die passen in de doelstellingen van Duurzame Ontwikkeling.

2. Beschrijving van de belangrijkste acties en evoluties

2.1. ARMOEDE BESTRIJDING / BEVORDERING VAN DE TEWERKSTELLING

Het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid doet onrechtstreeks aan armoedebestrijding door beleidsmaatregelen die de tewerkstelling bevorderen. De Directie Werkloosheid (een onderdeel van de Administratie van de werkgelegenheid) is bevoegd voor het opstellen van reglementering en toezicht op de uitvoering ervan door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.

Concrete ondernomen acties zijn

- verfijning en aanpassing van de reglementering inzake het stelsel van activering van de werkloosheidsuitkeringen in de ondernemingen (dienstenbanen voor langdurig en laaggeschoolde werklozen-smetbanen)
- conceptie en doen functioneren van de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen

2.1.1. Dienstenbanen

De maatregel dienstenbanen heeft tot doel door middel van de activering van de werkloosheidsuitkeringen en vrijstelling van betaling van patronale sociale-zekerheidsbijdragen nieuwe jobs te creëren voor langdurig werklozen voor het uitvoeren van taken die niet of niet meer worden verricht en die de kwaliteit van de diensten aan de klant verhogen, de arbeidsomstandigheden verbeteren of het leefmilieu van de onderneming beschermen.

De maatregel bestaat erin de loonkost te drukken voor werkgevers die langdurig werklozen in dienst nemen in dienstenbanen, zoals hierboven beschreven. De loonkostvermindering wordt verwezenlijkt enerzijds door een tegemoetkoming in het nettoloon in de vorm van een activering van de werkloosheidsuitkeringen, de zgn. herinschakelingsuitkering, en anderzijds door een vrijstelling van werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid.

De werknemers die in aanmerking komen voor deze maatregel zijn de werklozen die werkloosheids- of wachtuitkeringen genieten sedert ten minste 5 jaar of, indien zij geen diploma van het hoger secundair onderwijs bezitten, sedert ten minste 2 jaar.

Een werkgever dient een plaatselijk inschakelingsproject in bij de beambte van het plaatselijk werkgelegenheidsagentschap door middel van een bij ministerieel besluit vastgelegd formulier met daarbij gevoegd, naargelang het geval, het advies van de ondernemingsraad of van de syndicale afvaardiging of van het comité voor preventie en bescherming op het werk of van de werknemers.

De directeur van het bevoegde werkloosheidsbureau van de RVA en de directeur van de bevoegde subregionale tewerkstellingsdienst van de VDAB, BGDA of Forem nemen de beslissing op basis van het dossier en het advies van de PWA-beambte.

Administratieve omkadering:

- Dienst arbeidsmarkt en Directie Werkloosheid van de Administratie van de werkgelegenheid (MTA): voorbereiding van de reglementering, interpretatie en informatie;
- Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen (beambten): informeren van werkgevers, ontvangen en adviseren van aanvragen voor een inschakelingsproject;
- Rijksdienst voor arbeidsvoorziening: opvolging, betalen van de herinschakelingsuitkeringen en banenplanuitkeringen;
- Werkloosheidsbureaus van de RVA en subregionale tewerkstellingsdiensten van VDAB, BGDA en Forem: beslissen over de inschakelingsprojecten;
- RSZ: toepassen van de vrijstelling van werkgeversbijdragen.

2.1.2. Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen

De oprichting van plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen in de gemeenten of in een groep van gemeenten heeft tot doel te voldoen aan de vraag naar een aantal activiteiten die niet in de normale arbeidscircuits worden uitgevoerd en die niet met deze laatste concurreren.

Anderzijds dienen de PWA's ook te voldoen aan de vraag naar werk vanwege de langdurig werklozen en degenen die het bestaanminimum genieten, categorieën die moeilijk een plaats op de arbeidsmarkt vinden.

Deze maatregelen werd ingevoerd in 1987. Sedert 1994 werd de regelgeving dien-aangaande grondig herzien. Het nieuwe systeem werkt op basis van de volgende beginselen:

- De gemeenten of een groep van gemeenten moeten een plaatselijk werkgelegenheidsagentschap (PWA) in de vorm van een VZW oprichten.
- De uitkeringsgerechtigde langdurig werklozen en de bestaansminimum-trekkers kunnen in het kader van de PWA's activiteiten uitoefenen die niet in de gewone arbeidscircuits worden verricht. De langdurig werklozen worden ambtshalve als kandidaat ingeschreven bij het PWA dat voor hun woonplaats bevoegd is, behalve wanneer zij vrijgesteld zijn van de verplichting om voor de arbeidsmarkt beschikbaar te zijn.
- De werkloze mag maximum 45 uren per maand werken. Hij wordt door de gebruiker betaald met PWA-cheques waarvan de waarde wordt bepaald door elk PWA en gelijk is aan het bedrag van de verschuldigde uurvergoeding (minimum 200 BEF - maximum 300 BEF).
Voor de gepresteerde uren ontvangt de werkloze per PWA-cheque een bijkomende uitkering van 150 BEF die samen met de werkloosheidsuitkering door de uitbetalingsinstelling wordt uitbetaald.
- De lokale overheden kunnen ter ondersteuning van het veiligheidsbeleid een beroep doen op bij het PWA ingeschreven werklozen als "stadswachters". De inschrijving gebeurt op vrijwillige basis. De activiteit omvat per maand gemiddeld 53 uren. Het bedrag van de uitkeringstoeslag waarop de

stadswachter recht heeft, wordt forfaitair vastgesteld op 7.950 BEF per maand.

- De regelgeving voorziet in mogelijkheden tot het treffen van tijdelijke sancties tegen de langdurig werkloze die zou hebben geweigerd om in het kader van een PWA te werken.

Aangezien die bepalingen op hevig protest zijn gestuit, vooral vanwege de vakorganisaties, werd bij een ministeriële omzendbrief beslist dat, om te voldoen aan de werkaanbiedingen, absolute voorrang diende te worden verleend aan het inschakelen van werklozen die zich op vrijwillige basis aandienen.

- Bij de berekening van de werkloosheidsduur voor eventuele schorsing omwille van langdurige werkloosheid tellen de maanden waarin de werkloze ten minste 30 uren actief was in een plaatselijk werkgelegenheidsagentschap niet mee. De datum waarop de schorsing wegens langdurige werkloosheid ingaat wordt uitgesteld met 1 maand per eenheid van 90 uren die de werkloze gepresteerd heeft in de laatste 24 maanden. Bovendien kan de werkloze op zijn vraag voor een hernieuwbare periode van zes maanden vrijgesteld worden van de verplichte inschrijving als werkzoekende, van de verplichte beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en van de verplichtingen die hierop betrekking hebben (bv. verplichting een passende dienstbetrekking of voorgesteld begeleidingsplan te aanvaarden). Voorwaarde is dat hij in de zes maanden vóór de aanvraag van de vrijstelling 180 uren actief was in een plaatselijk werkgelegenheidsagentschap (120 uren tot 1 januari 1999).

Administratieve omkadering:

- Dienst arbeidsmarkt van de Administratie van de werkgelegenheid (MTA): voorbereiding van de regelgeving van de in VZW-vorm opgerichte PWA's; goedkeuring van wijzigingen aan statuten en statutaire organen;
- RVA: toezicht op het stelsel;
- Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen: verzamelen van de werkaanbiedingen en -aanvragen, verkoop van PWA-cheques aan toonder;
- Multiservice Cheque NV: uitgave van PWA-cheques, verkoop van cheques aan toonder aan de PWA's, verkoop van cheques op naam aan privé-personen, terugbetaling van de PWA-cheques aan de uitbetalingsinstellingen en bijhouden van bepaalde statistieken;
- Uitbetalingsinstellingen van de werkloosheidsuitkeringen: uitbetaling van de gepresteerde uren aan de werklozen bij inlevering van de cheques;
- Ministerie van Binnenlandse Zaken: goedkeuring stadswachtprojecten.

2.2. BESCHERMING EN BEVORDERING VAN DE GEZONDHEID VAN DE MENS

2.2.1. Reglementaire maatregelen

De Administratie van de arbeidshygiëne en -geneeskunde, die de Algemene directie, de medische arbeidsinspectie en het Laboratorium voor industriële toxicologie omvat, is bevoegd inzake welzijn op het werk wat de gezondheidsaspecten van de werknemers betreft.

De Algemene directie voert werkzaamheden uit van normatieve aard door het opstellen van wettelijke en reglementaire bepalingen inzake arbeidshygiëne (werkomgeving, sociale voorzieningen en individuele uitrusting), gezondheidsbescherming (risicoanalyse, bescherming tegen blootstelling aan fysische, chemische en biologische agentia, gezondheidstoezicht van de werknemers, preventie van de psychosociale werkbelasting), ergonomie (welzijnsbeleid, aanpassing van de werkposten aan de werknemers), arbeidsgeneeskunde (taken van de interne en externe preventiediensten in de ondernemingen, eerste hulp en beroepsziekten) en controle van de interne noodplannen van de "Seveso"-ondernemingen.

Zij maakt eveneens de erkenningsbesluiten van de opleidingsinstellingen voor industriële hulpverleners, van de analyselaboratoria, de ondernemingen die asbestverwijderingswerkzaamheden uitvoeren en voor de gebruikers van gevaarlijke stoffen en preparaten.

Op internationaal niveau wordt deelgenomen aan diverse commissies bij de Europese Gemeenschap, de Internationale Arbeidsorganisatie en de OESO.

2.2.2. Controlerende activiteiten

a. Algemene directie

De Algemene directie van de Administratie oefent eveneens controleactiviteiten uit op de volgende gebieden:

1. Controle van de jaarverslagen van de 263 arbeidsgeneeskundige diensten en van de tarifiering die voor de verstrekkingen wordt toegepast.
2. Controle en beheer van meer dan 30.000 blootstellings- en ontsmettingstabellen van werknemers die worden blootgesteld aan ioniserende straling; dit impliceert het nazicht van de ontvangen doses en de systematische controle van elke overschrijding van de limietdosis.
3. Controle van de meldingen van asbestverwijderingsbouwplaatsen.
4. Controle van gebruikers van gevaarlijke en giftige stoffen, met inbegrip van asbest.
5. Controle van erkende asbestverwijderaars.

b. Medische arbeidsinspectie

De medische arbeidsinspectie is belast met het toezicht, in de ondernemingen en op de bouwplaatsen, op de toepassing door de werkgevers van alle wetten en reglementen inzake welzijn op het werk, alsook met de controle van de arbeidsgeneeskundige diensten.

In 1997 heeft de inspectie 15.498 ondernemingen bezocht, waarbij informatie, adviezen en waarschuwingen werden gegeven en waarbij processen-verbaal van overtreding werden uitgeschreven.

Zij heeft eveneens de klachten behandeld die zijn ingediend door de werknemers en de vakorganisaties.

Zij onderzoekt, op verzoek van de gemeenschapsinstellingen voor sociale en beroepsintegratie van personen met een handicap, de werkomstandigheden in de instellingen waar aangepaste arbeid wordt verricht.

Zij voert de onderzoeken uit naar aanleiding van erkenningsaanvragen ingediend door laboratoria die monsternemingen en analyses van gevaarlijke stoffen en preparaten wensen te verrichten, alsook van de werkplaatsatmosfeer en van alle andere stoffen die voor de werknemers schadelijk worden geacht.

De medische inspectie houdt eveneens toezicht op de vergunningen tot het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten, alsook van fytofarmaceutische producten en pesticiden voor landbouwkundig en niet-landbouwkundig gebruik.

Zij onderzoekt de dossiers van de ondernemingen met risico voor zware ongevallen (Seveso), met name de kwaliteit van de interne noodplannen.

Zij houdt toezicht op de bouwplaatsen waar door daartoe erkende ondernemingen asbest wordt afgebroken of verwijderd en gaat na of de inventaris van het in de onderneming aanwezige asbest is opgemaakt.

c. Laboratorium voor industriële toxicologie

Het Laboratorium voert, vooral op verzoek van de medische inspectie, monsternemingen, analyses en metingen uit in verband met de blootstelling van werknemers aan chemische en fysische agentia. In 1997 heeft het 107 aanvragen om analyses behandeld.

Het oefent toezicht uit op de erkende laboratoria en neemt deel aan initiatieven inzake kwaliteit, zowel op nationaal als internationaal vlak. Het houdt toezicht op de vergunningen tot het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten.

2.3. MILIEUVERANTWOORDELIJK BEHEER VAN GEVAARLIJKE STOFFEN

De Administratie van de arbeidshygiëne en -geneeskunde houden zich bezig met het opstellen van wettelijke en reglementaire bepalingen inzake het gebruik van gevaarlijke stoffen in de bedrijven teneinde de gezondheid van de werknemers te beschermen.

Deze bevoegdheid is een onderdeel van de bescherming van de bevordering van de gezondheid van de werknemers.

Wat betreft de ondernomen maatregelen wordt dan ook verwezen naar deze vorige bevoegdheid (zie 2.2).

2.4. VERSTERKING VAN DE ROL EN HET STATUUT VAN DE VROUW

De dienst Gelijke kansen voor Mannen en Vrouwen houdt zich zowel bezig met het uitwerken van de verschillende facetten van de politiek van de gelijke kansen als met de tenuitvoerlegging ervan.

Om zijn taak te volbrengen houdt de Dienst zich in de praktijk bezig met:

- *het opsporen van blijvende ongelijkheden* zowel in de wetgeving en reglementering als in de praktijk;
- *het uitwerken van* juridische maatregelen, reglementeringen en dergelijke, mechanismen, instrumenten voor de uitbanning van de gevonden ongelijkheden en de opvolging van de aangepaste maatregelen;
- *informatie, sensibilisering* rond de verschillende facetten van de gelijkheid van mannen en vrouwen;
- *de coördinatie van bestaande initiatieven*;
- *het verstrekken van technische ondersteuning en deskundigheid* aan organiserende instanties, publieke en prive-organen, ondernemingen, beroepsorganisaties die op hun niveau mechanismen ter bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen willen opstarten;
- *het secretariaat en onderzoekswerk voor de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen*;
- *de opvolging op internationaal niveau van het gelijke-kansenbeleid*, dit impliceert onder meer het opstellen van verslagen, de deelname aan voorbereidend werk voor het invoeren van internationale en supranationale juridische instrumenten of deelname aan diverse internationale manifestaties;
- het uitwerken en de tenuitvoerlegging van *verschillende projecten met Europese cofinanciering*, alleen of in samenwerking met andere diensten, instanties en organisaties;
- *het beheer van subsidiedossiers*.

2.5. PLAATSELIJKE OVERHEDEN

De conceptie en het doen functioneren van de Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen is een versterking en ondersteuning van de initiatieven van de lokale overheden.

De acties ondernomen i.v.m. deze PWA's zijn opgenomen in het hoofdstuk Armoedebestrijding (zie 2.1.2).

2.6. VERSTERKING VAN DE ROL VAN DE WERKNEMERS EN HUN VAKBONDEN VERSTERKING VAN DE ROL VAN HET BEDRIJFSLEVEN

De dienst van de collectieve arbeidsbetrekkingen ondersteunt het degelijk uitgewerkt sociaal overleg in België.

De vakbonden en het bedrijfsleven zijn vertegenwoordigd in diverse paritaire overlegorganen.

- Nationale arbeidsraad
- Hoge raad voor Preventie en Bescherming op het werk
- Paritaire comités
- Ondernemingsraden
- Comités preventie en bescherming op het werk
- Rechteren in de sociale rechtbanken

De administratie houdt zich bezig met de verkiezing en aanstelling van de betrokkenen en de goede werking van deze organen.

Rapport van mevrouw D. DE BRUCQ

Vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken

1. Inleiding

Het begrip duurzame ontwikkeling werd door de internationale gemeenschap aangenomen tijdens de Conferentie van Rio, in het document Agenda 21, wereldactieplan voor de 21ste eeuw.

In België heeft de wet van 5 mei 1997 (BS 18.06.1997) het beleid inzake duurzame ontwikkeling ingeluid.

Duurzame ontwikkeling past niet alleen in een beleid op het gebied van leefmilieu. Zij heeft ook raakvlakken met het economisch beleid en met het sociaal beleid.

De interdepartementale Commissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende federale departementen, werd bij koninklijk besluit van 08.08.1997 (BS 29.08.1997) opgericht met het oog op een betere organisatie en coördinatie van het federaal beleid.

De vertegenwoordigers zijn ertoe gehouden ieder jaar een rapport uit te brengen over het beleid inzake duurzame ontwikkeling in de federale administraties en publieke instellingen die zij vertegenwoordigen (art. 16 van de wet van 5 mei 1997).

In dit eerste rapport komt voor het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu één van de drie pijlers van duurzame ontwikkeling aan bod, "*haar sociale dimensie*", namelijk de middelen om armoede en sociale uitsluiting in België en de weerslag daarvan op de komende generaties te voorkomen en te bestrijden. De actie van de federale overheid op het gebied van sociale bescherming wordt voornamelijk in een nationale context gevoerd, zelfs al past zij in een ruimer internationaal verband (conventies van de IAO, ...) en inzonderheid op Europees niveau (Raad van Europa, Europese Unie, ...).

Maar de strijd tegen de armoede heeft talrijke aspecten, waarvoor verschillende federale departementen bevoegd zijn. In dit rapport wordt enkel ingegaan op het sociaal luik van de bevoegdheden van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu. Het bestaat uit drie delen. Het *beleid inzake sociale zekerheid*, als bescherming tegen armoede, het *gehandicaptenebeleid*, als bijstand voor sommige minder bedeedden, en het *beleid inzake sociale bijstand*, als strijdmiddel tegen armoede.

2. Beschrijving van de belangrijkste acties en evoluties

2.1. HET BELEID INZAKE SOCIALE ZEKERHEID

Armoede is steeds de bestaansreden geweest voor een sociale-zekerheidsbeleid. De strijd tegen armoede en sociale uitsluiting is de strijd voor een gewaarborgd inkomen en voor maatschappelijke inspraak. Armoede en sociale uitsluiting zijn dus een *uitdaging* voor de sociale zekerheid. Sociale zekerheid is evenwel een recht voor iedereen. Deze sociale verzekering zet zich af tegen de openbare onderstand en de liefdadigheid met alle vernederingen die daarmee gepaard gaan.

Het begrip armoede verwijst daarentegen naar extreme ontbering, naar een inkomenssituatie en naar een mogelijk consumptioniveau. Sociale uitsluiting is een veel ruimer begrip, dat alle dimensies van het “menswaardig bestaan” behelst.

De sociale zekerheid is niet enkel bedoeld voor de meest kwetsbare personen en zij tracht evenmin een oplossing te bieden voor de veelvuldige aspecten van sociale uitsluiting. Maar dankzij de sociale zekerheid kan de samenleving in een bescherming voorzien tegen de ongemakken ingevolge het inkomensverlies waaronder sommige personen buiten hun wil gebukt gaan.

De gevolgen van het inkomensverlies zijn niet enkel beperkt tot de persoon die daardoor getroffen wordt. De weerslag laat zich voelen op het niveau van het gezin, voor de kinderen, voor derden en in alle geledingen van de maatschappij (onderwijs, familiale instabiliteit, gebrek aan motivatie, criminaliteit in grootsteden, ...). De “Staat, maatschappelijk inrichter” beschermt de kwetsbare burgers dus niet om humanistische redenen of uit medelijden, maar omdat een zekere graad van sociale samenhang nodig is.

In een crisisperiode met concurrentiedruk wordt stilaan meer een beroep gedaan op sociale bijstand als laatste vangnet. Om die reden is het belangrijk dat de federale en solidaire verplichte sociale zekerheid in stand wordt gehouden en wordt verdedigd als sterke beschutting tegen armoede. Indien men de voorkeur geeft aan selectiviteit en kapitalisatie, door de uitkeringen voor te behouden voor degenen die ze het meest nodig hebben, verschuift de sociale zekerheid naar de bijstand, waarbij een selectie van de sociale behoeften nooit ver weg is. Een sociale bescherming die op de armsten is toegespitst is gevaarlijk omdat zij dan geen nut meer heeft voor andere bevolkingscategorieën, die hun heil zullen zoeken in privéverzekeringen. De druk wordt aldus steeds groter om solidariteit af te bouwen. Met een selectief beleid inzake sociale bescherming wordt geen rekening gehouden met het herverdelingseffect die uitkeringen hebben.

Zonder de sociale-zekerheidstransfers zou er duidelijk nog meer armoede zijn. In België bedroeg het percentage gezinnen met inkomsten onder de armoedegrens voor en na de sociale-zekerheidstransfers in 1992 respectievelijk 41,2 pct. (van 37 tot 50 pct. naargelang van de regio's) en 6 pct. De toename van armoede is een ongewenst gevolg van de economische groei die wij thans kennen omdat het aantal gevallen van sociale uitsluiting daardoor groter wordt. Enkel rentabiliteitscriteria voor ogen hebben heeft immers geen zin in sectoren zoals de gezondheidszorg, armoedebestrijding, onderwijs, wetenschappelijk onderzoek, ...

De sociale zekerheid vervult dus een essentiële rol als instrument ter voorkoming van armoede, zoals bijvoorbeeld door de toekenning van kinderbijslag en pensioenen. De sociale bescherming gaat echter veel verder dan de sociale zekerheid die door het departement Sociale Zaken wordt beheerd en waarvan het belangrijk luik werkloosheidsuitkeringen geen deel uitmaakt. Daarenboven weet men niet hoe een samenleving zonder sociale zekerheid er zou uitzien en welke gevolgen dit zou hebben voor de houding van de personen en voor de opdrachten van de instellingen wat betreft de inkomensverdeling.

Algemeen wordt aanvaard dat het aandeel van het nationaal inkomen dat aan de sociale zekerheid wordt besteed tussen 1960 en 1998 is toegenomen van 11 tot 30 pct. van het BBP. De ontvangsten van het globaal beheer van de sociale zekerheid bedragen 1.388 miljard BEF in 1998.

Armoede kan als volgt worden voorgesteld:

TABEL 1 - Percentage armen in de bevolking voor en na de sociale-zekerheidstransfers

		Voor sociale uitkeringen	Na sociale uitkeringen
Vlaanderen:	1985	38,7 pct.	5,4 pct.
	1992	37,3 pct.	5,0 pct.
Wallonië:	1985	48,5 pct.	7,6 pct.
	1992	50,3 pct.	8,4 pct.
België:	1985	41,0 pct.	6,0 pct.
	1992	41,2 pct.	6,0 pct.

De sociale verzekeringen hebben betrekking op verschillende aspecten van de sociale stabiliteit en zijn dus een onontbeerlijk instrument voor duurzame ontwikkeling gericht op de komende generaties. Zij kunnen gebruikt worden om sociale doelstellingen te verdedigen, die de markteconomie met haar winst-en-verliesverhouding uit het oog verliest. Met een verzekering tegen sommige risico's kan armoede worden geweerd. De sociale verzekering maakt het mogelijk de risico's solidair te benaderen, de inkomsten te herverdelen, de sociale spanningen terug te dringen en zij draagt bij tot de huidige en toekomstige sociale stabiliteit, wat uiteindelijk de bedoeling is van duurzame ontwikkeling. De sociale zekerheid is een recht waarbij "duurzaamheid" centraal staat. En de sociale rechten zijn in artikel 23 van de Belgische Grondwet ingeschreven.

De Belgische sociale zekerheid wordt beheerd door 18 instellingen van openbaar nut van sociale zekerheid, belast met het dagelijks bestuur, en door hun paritair beheerscomité. De sociale partners zijn dus de beheerders van de sociale zekerheid.

Er is niets voorzien voor de vertegenwoordiging van arme, kwetsbare of financieel achtergestelde personen in de beheersorganen van de sociale zekerheid. Traditiegetrouw zijn de sociale partners, namelijk vakbonden en werkgevers, representatief. Het is wenselijk gebleken dat kansarme personen in de adviesorganen zouden opgenomen worden aangezien hun mening kan bijdragen tot een betere werking van de instellingen. Verenigingen van gepensioneerden zetelen aldus in het Raadgevend Comité voor de pensioensector dat in 1994 werd opgericht.

2.1.1. Evolutie van de specifieke maatregelen inzake armoedebestrijding sedert 1992

- *De wet tot modernisering van de sociale zekerheid* van 26 juli 1996 somt de basisbeginselen van deze modernisering op. Het eerste beginsel is “het vrijwaren van het stelsel van sociale zekerheid dat sociale verzekering verenigt met solidariteit tussen personen” en het laatste is “het vrijwaren en zo mogelijk verbeteren van de levensstandaard van de mensen die uitsluitend leven van de laagste sociale zekerheids- en bijstandsuitkeringen”.
- *Verruiming van het WIGW-statuut naar het WIGW-BM-statuut*: de terugbetaling met voorkeurtarief of het verlaag remgeld werd op 1 juli 1997 verruimd tot vijf nieuwe categorieën sociale verzekerden, tot de gerechtigden op het bestaansminimum of op een soortgelijke maatschappelijke hulp en hun gezin, tot de gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, tot de gerechtigden op een tegemoetkoming voor gehandicapten en tot de kinderen jonger dan 21 jaar die recht geven op verhoogde kinderbijslag. Deze maatregel komt 370.000 personen en hun gezin ten goede, die thans dezelfde voordelen genieten als het miljoen Weduwen, Invaliden, Gepensioneerden en Wezen met een inkomen lager dan 456.082 frank (plus 84.433 personen ten laste). Zij heeft de financiële lasten van de OCMW's van het land aanzienlijk verlicht (voor naar schatting een miljard), zodat middelen konden worden uitgetrokken voor het plaatselijke beleid inzake armoedebestrijding.
- *Verruiming en versoepeling van de verzekerbaarheidsregelen voor verschillende kansarme sociale categorieën*. Dit was de voornaamste eis van de minder bedeelde personen die hadden meegewerkt aan het Algemeen Verslag over de Armoede in België. De sociaal gemarginaliseerde personen krijgen aldus een vlottere toegang tot het stelsel. De op 1 januari 1998 in werking getreden maatregel werd genomen krachtens de kaderwet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels. (BS 01.08.1996). Volgens de Minister van Sociale Zaken is het “de herbevestiging van de waarden (gelijkheid, solidariteit, verzekering), van de plaats en van de rol van de sociale zekerheid om *de samenhang en de waardigheid van alle verzekerden te garanderen*”.

Het gaat hier om 100.000 personen met een onzeker inkomen, die werden opgenomen in de sociale zekerheid. De verblijfsvoorwaarde en de wachttijd van zes maanden om toegang te krijgen tot de ziekte- en invaliditeitsverzekering werden afgeschaft. Er dient slechts een enkele maandelijkse bijdrage betaald te worden om meteen verzekerd te zijn en de sociale zekerheidskaart te bekomen en te kunnen genieten van de verzekering voor geneeskundige verzorging die recht geeft op de terugbetaling van de verzorging en van geneesmiddelen gedurende een jaar. De maandelijkse bijdrage zou kunnen wegvallen voor de laagste inkomens.

Er blijft evenwel nog een restrictieve voorwaarde bestaan: de inschrijving in het register van de Belgische bevolking. Door deze beperking zijn de kandidaat vluchtelingen en de illegalen uitgesloten.

- *En, algemeen beschouwd, de invoering van het globaal financieel beheer* van de sociale zekerheid op 1 januari 1995, de belangrijkste structurele en financiële hervorming sedert de invoering van de sociale zekerheid in 1944. De verschillende inkomsten worden aldus samengebracht en worden vervol-

gens verdeeld onder de verschillende sociale-zekerheidsinstellingen in functie van de geldmiddelen die zij nodig hebben. Voorheen bleef elke sector in het bezit van zijn boni, dat vrij kon worden besteed. De hervorming heeft een eind gesteld aan deze toestand waardoor sommige instellingen leningen moesten aangaan om hun budget sluitend te maken terwijl andere overschotten en reserves verder konden aanleggen. De verschillende sectoren staan thans op gelijke voet en de eventuele tekorten komen enkel voor in de rekeningen van het globaal financieel beheer.

De grote uitdaging voor de financiering bestaat erin de arbeidskosten te beperken en tevens het niveau van sociale bescherming veilig te stellen. Het enig element waarop men vat heeft is de alternatieve financiering maar zij heeft ook haar beperkingen, rekening houdende met de Europese fiscale harmonisering. Men kan overigens niet raken aan de Staatstoelagen, gelet op de normen inzake overheidsuitgaven.

De Europese muntunie zal in de toekomst waarschijnlijk rechtstreeks en onrechtstreeks een weerslag hebben op de Belgische sociale bescherming en op haar financiering, maar de gevolgen daarvan kunnen thans moeilijk worden ingeschat. Volgens Johannes Pakaslahti zijn twee scenario's mogelijk. Ofwel legt de Europese muntunie een strikt budgettair beleid op wat betreft de overheidsschuld, onder andere door de uitgaven voor sociale bescherming terug te dringen, ofwel moedigt zij de economische groei aan waarbij de fiscale inkomsten toenemen, wat "automatisch" leidt tot een betere sociale bescherming.

2.2. HET GEHANDICAPTENBELEID

In tegenstelling met de sociale-zekerheidsuitkeringen die beschouwd worden als een middel ter voorkoming van armoede, voorziet het stelsel van de tegemoetkomingen aan gehandicapten (voor de toekenning waarvan inkomensvoorwaarden gelden) in een financiële bijstand, al stemt de inkomensgrens niet overeen met de armoedegrens maar met een toestand van behoefte.

Het bedrag van de inkomensvervangende tegemoetkoming verschilt naargelang de gerechtigde personen ten laste heeft, een alleenstaande is of samenwoont, en is ten minste gelijk aan het bedrag van het bestaansminimum.

Het algemeen beleid en de reglementering met het oog op een kwalitatieve verbetering wat betreft de toekenning van de tegemoetkomingen hebben tot doel de gehandicapte personen te beschermen en hen te helpen minder afhankelijk te zijn.

De opdracht van de administratie past dan ook volkomen bij de doelstellingen van de strijd tegen armoede en ontbering, en dus ook bij duurzame ontwikkeling.

Er zijn drie soorten tegemoetkomingen. De inkomensvervangende tegemoetkoming en/of de integratietegemoetkoming komen neer op zowat 52 pct. van het totaal; de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden op ongeveer 28 pct. en de overige tegemoetkomingen (de oude stelsels) maken 20 pct. van het totaal uit.

2.2.1. Evolutie van de bijstand aan gehandicapten sedert 1992

Het stelsel van de tegemoetkomingen aan gehandicapten heeft tussen 1980 en 1996 een zeer sterke groei gekend. Het aantal gerechtigden op een tegemoetkoming is meer dan verdubbeld. Deze belangrijke ontwikkeling kan door verschillende oorzaken worden verklaard, zoals de vergrijzing van de bevolking, het feit dat de belanghebbenden beter zijn ingelicht, maatregelen tot herwaardering van de tegemoetkomingen (in tegenstelling met de maatregelen ingegeven door budgettaire besparingen), de economische crisis die de gehandicapten ertoe aangezet zich te beschermen. Deze zeer sterke toename van het aantal gerechtigden heeft geleid tot een aanzienlijke verhoging van het budget voor tegemoetkomingen aan gehandicapten.

TABEL 2

JAAR	Aantal gerechtigden	Kostprijs in miljoenen BEF
(1960)	(53.843)	(700)
(1980)	(98.345)	(9.937)
1992	183.923	32.117
1993	188.462	33.755
1994	196.968	34.727
1995	201.007	36.488
1996	203.249	35.425

De administratie zorgt voor de uitvoering van het gehandicaptenbeleid. Zij telt ongeveer 300 personeelsleden die elk jaar zowat 100.000 aanvragen om tegemoetkomingen aan gehandicapten onderzoeken, meer dan 200.000 dossiers van gerechtigden beheren, wat neerkomt op \pm 37 miljard BEF/jaar, min of meer 80.000 medische onderzoeken verrichten, 15.000 aanvragen om medische attesten voor het bekomen van sociale en/of fiscale voordelen onderzoeken, ongeveer 35.000 speciale parkeerkaarten afleveren, instaan voor het juridisch beheer van de dossiers en de dossiers inzake gehandicaptenbeleid behandelen.

De *Nationale Hoge Raad voor Gehandicapten* is samengesteld uit personen die de belangen van gehandicapte personen behartigen; zij worden door de Koning benoemd op voordracht van de Staatssecretaris, gelet op hun bijzondere deskundigheid. De Raad is belast met het onderzoek van alle problemen van algemene aard met betrekking tot de gehandicapten, die onder de nationale bevoegdheid ressorteren en verstrekt adviezen op verzoek van de Staatssecretaris op verzoek van de bevoegde ministers en op eigen initiatief (KB van 9 juli 1981 tot uitvoering van de bijzondere wet van 08.08.1980).

2.3. HET BELEID INZAKE SOCIALE BIJSTAND

De Bestuursafdeling voor het Maatschappelijk Welzijn bewerkt en interpreteert de normen met betrekking tot de domeinen van sociale bijstand waarvoor de federale Staat bevoegd bleef. De maatschappelijke steun, met inbegrip van het bestaansminimum, wordt op lokaal niveau toegekend door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. De federale administratie betoelaagt bepaalde vormen van steun toegekend door de OCMW's, die vanuit het oogpunt van duurzame ontwikkeling bijzonder belangrijk zijn omdat ze ertoe bijdragen dat armoede niet overslaat van de ene generatie op de andere.

Daarenboven omvat het Bestuur sedert september 1995 een Cel Armoede, die de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie bijstaat voor de voorbereiding en opvolging van de Interministeriële Conferentie voor Maatschappelijke Integratie, waarvan de Cel het secretariaat waarneemt.

Het *bestaansminimum* heeft tot doel een minimuminkomen tot te kennen aan iedere persoon die geen of ontoereikende bestaansmiddelen heeft en die niet in staat is ze hetzij door eigen inspanningen hetzij op een ander manier te verwerven (wet van 7 augustus 1974). Het gaat hier om een materie van openbare orde en om een residueel recht (los van de sociale zekerheid) dat de aanvrager kan laten gelden nadat hij met alle andere middelen (de sociale zekerheid inbegrepen) vruchteloos getracht heeft een inkomen te verwerven. Voorzover de wettelijke voorwaarden vervuld zijn, moet dit recht hem worden toegekend. Zo niet kan hij beroep instellen bij de arbeidsrechtbank.

De wetgeving behoort tot de bevoegdheid van de federale overheid maar zij wordt op plaatselijk vlak toegepast door 589 openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW's). OCMW's zijn openbare instellingen met een rechtspersoonlijkheid los van de gemeente. Het bestaansminimum wordt, als algemene regel, toegekend door het OCMW van de gemeente waar de gerechtigde werkelijk verblijft, onder bepaalde voorwaarden inzake nationaliteit, leeftijd, verblijf, ontoereikende bestaansmiddelen en werkbereidheid.

Het bestaansminimum bedraagt sinds 1 oktober 1997 27.888 BEF per maand voor echtgenoten en voor eenoudergezinnen, 20.916 BEF per maand voor alleenstaanden en 13.944 BEF per maand voor elke andere persoon die met één of meerdere personen samenwoont, onverschillig of zij al dan niet onderling bloed- of aanverwant zijn.

De federale Staat verleent de OCMW's een toelage ten minste gelijk aan 50 pct. van het toegekend bestaansminimum evenals van bepaalde vormen van steun toegekend aan vreemdelingen.

Het federaal budget inzake sociale bijstand bedraagt 15 miljard in 1998, waaronder zowat 10 miljard voor het bestaansminimum en 5 voor de maatschappelijke steun.

De wet van 12 januari 1993 houdende *een urgentieprogramma* voor een *meer solidaire samenleving* voorziet in een verhoogde toelage in een aantal gevallen.

Bij voorbeeld bedraagt de toelage 100 % van het bestaansminimum wanneer het OCMW als werkgever optreedt voor een begunstigde, om hem het volledige voordeel van bepaalde sociale uitkeringen (vooral werkloosheidsuitkeringen) te laten verwerven.

Een forfaitair bedrag van 27.888 BEF dat volledig door de federale Staat ten laste wordt genomen, wordt toegekend als installatiepremie voor de bestaansminimumgerechtigden die hun hoedanigheid van dakloze verliezen door over een woonst te beschikken die hen als hoofdverblijfplaats kan dienen. Dit is eveneens van toepassing op personen die een kampeer- of caravanterrein verlaten.

De Bestuursafdeling van het Maatschappelijk Welzijn stelt de wet-, besluit- en omzendbriefontwerpen op waar de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie om verzoekt, wat ook inhoudt het onderzoeken en het evalueren van de wetgeving die de OCMW's toepassen.

Er kan hier bijvoorbeeld worden verwezen naar de enquête die begin 1999 bij alle OCMW's zal gehouden worden om na te gaan welke invloed de maatregelen inzake herinschakeling gehad hebben.

Zo nodig wordt een beroep gedaan op externe instellingen, universitaire onderzoekscentra, NGO's of OCMW's door overeenkomsten te sluiten voor het bestuderen van sommige aspecten van de sociale realiteit, voor het evalueren van de sociale, budgettaire of juridische gevolgen van overwogen maatregelen of voor het uitwerken van proefprojecten om nieuwe praktijken ingang te doen vinden.

In 1997 en 1998 werd aldus een uitzonderlijke toelage toegekend aan een vijftiental OCMW's, waardoor zij een extra maatschappelijk werker konden in dienst nemen voor de begeleiding van bijgestane personen, voor het zoeken naar of scheppen van voor hen passende betrekkingen, voor hun ondersteuning in hun zoektocht naar een duurzame betrekking na afloop van hun contract.

Op een heel ander gebied werd een toelage toegekend aan een NGO voor het ontwikkelen van een proefproject in verband met de problemen van personen die permanent verblijven op een kampeerterrein.

Daarenboven beheert de Bestuursafdeling voor het Maatschappelijk Welzijn vier open onthaalcentra (1.360 plaatsen) voor vluchtelingen te Kapellen, Brussel (voormalige kazerne Klein Kasteeltje), Rixensart en Florennes.

TABEL 3 - Evolutie van het aantal gerechtigden op het bestaansminimum sedert 1992

Jaar	Gerechtigden	Inwoners	Per duizend inwoners
1992	53.874	10.021.997	5,4
1993	56.059	10.068.319	5,6
1994	62.724	10.100.361	6,2
1995	69.740	10.130.574	6,9
1996	75.183	10.143.047	7,4
1997	80.438	10.170.226	7,9
1998	83.608	10.192.264	8,2

2.3.1. Evolutie van de structuren die sedert 1992 werden ingesteld voor de strijd tegen de armoede

1989 - 90: Reeds in mei 1990 werd een Interdepartementale Commissie voor de Armoedebestrijding geïnstalleerd (KB 26.10.1989 - BS 27.01.1990; KB 10.01.1990 - BS 15.02.1990; KB 22.03.1993 - BS 04.06.1993) onder toezicht van de toenmalige Staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie.

1992 - 94: Op verzoek van L. Onkelinx in 1992 wordt het “*Algemeen Verslag over de Armoede*” opgemaakt in samenwerking met de Koning Boudewijn Stichting, ATD Vierde Wereld en de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (afdeling maatschappelijk welzijn). Als originele invalshoek berust het in 1994 gepubliceerd verslag op het levensverhaal van personen die in armoede leven. Het bevat voorstellen en aanbevelingen die de overheid moet uitwerken.

Maart 1995: De Regering staat in voor *de opvolging van dit verslag* door principiële beslissingen te nemen over concrete voorstellen in het kader van de Interministeriële Conferenties over Maatschappelijke Integratie, waaraan ook de Ministers van de Gemeenschappen en van de Gewesten deelnemen.

Juni 1995: Akkoord van de federale Regering: de strijd tegen de armoede is een prioriteit, overwegende dat een gemoderniseerde en doeltreffende sociale zekerheid de eerste bescherming tegen armoede is en dat de aangenomen maatregelen moeten berusten op concrete aanbevelingen zoals zij in het Algemeen Verslag over de Armoede zijn geformuleerd.

Armoede wordt bestreden in nauwe samenwerking met de minst bedeelden en met het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (wet van 15.02.1993 tot oprichting van het Centrum waarvan de taken worden uitgebreid door de 1ste Interministeriële Conferentie over Maatschappelijke Integratie).

September 1995: *installatie van de cel armoede* bij de administratie. De cel werkt samen met het Centrum voor Gelijkheid van Kansen, met de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten, afdeling maatschappelijk welzijn, en met het Kabinet van de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie. Zij moet de aanbevelingen in het Algemeen Verslag over de Armoede omzetten in concrete voorstellen (ongeveer 300). Zij zorgt voor de voorbereiding van de Interministeriële Conferenties en voor de opvolging van de werkzaamheden van de interkabinetswerkgroepen.

30 november 1995, 26 maart 1996, 9 oktober 1996: *Interministeriële Conferenties over Maatschappelijke Integratie, voorgezeten door de Eerste Minister* (initieel waren 3 vergaderingen per jaar voorzien)

30 april 1997: Ministerraad “armoede”

3 december 1997: aanneming door het overlegcomité van een *ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten* betreffende de *bestending* van het armoedebeleid, dat moet uitgewerkt worden in een wet, vijf decreten en een ordonnantie.

5 mei 1998: ondertekening van het *samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestending van het armoedebeleid*

Het beoogt de oprichting van een steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting bij het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Dit steunpunt zal worden beheerd door vertegenwoordigers van de federale Staat, van de Gemeenschappen en van de Gewesten.

Een Begeleidingscommissie onder het voorzitterschap van de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie zal bovendien samengesteld zijn uit vertegenwoordigers van de sociale partners, van de verzekeringsinstellingen, van de armenverenigingen, en van de afdeling maatschappelijk welzijn van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten. Het zal inspraak geven aan verschillende partijen, eerst aan vooral aan personen die door armoede zijn getroffen en die als dusdanig zullen deelnemen aan het basisonderzoek over armoede. Om de 2 jaar moet een verslag over de bestaansonzekerheid worden opgemaakt.

Een budget van 20 miljoen is voorzien, waarvan 15 miljoen ten laste van de federale Staat en 5 miljoen ten laste van de Gemeenschappen en Gewesten.

6 mei 1998: Interministeriële conferentie over Maatschappelijke Integratie.

Mei 1998: de Cel Armoede publiceert een *vooruitgangsrapport*, met een overzicht van de verschillende getroffen of geplande maatregelen naar aanleiding van de beslissingen die tijdens de Interministeriële Conferentie werden genomen. Een tweede uitgave is voor begin 99 voorzien. Dankzij het regelmatig organiseren van dergelijke Interministeriële Conferenties over Maatschappelijke Integratie konden een hele reeks voorstellen uit het Algemeen Verslag over de Armoede concreet worden uitgevoerd door middel van maatregelen op gebieden die het meest getroffen zijn door uitsluiting: gezin, overmatige schuldenlast, bestaansminimum, toegang tot geneeskundige verzorging, werkgelegenheid, huisvesting, cultuur en onderwijs.

2.4. INTERNATIONALE VERBINTENISSEN

- De internationale verbintenissen van het Ministerie van Sociale Zaken op het gebied van sociale zekerheid, gehandicaptenbeleid en sociale bijstand zijn opgenomen in verschillende internationale instrumenten en worden uitgewerkt op het niveau van verschillende internationale instellingen.
- De internationale sociale-zekerheidsinstrumenten gesloten tussen 2 of meerdere Staten (bilaterale overeenkomsten, IAO-conventies, Verdrag betreffende de Europese Unie, Europees sociaal handvest van de Raad van Europa, ...) beogen globaal beschouwd een doeltreffende sociale bescherming voor werknemers en hun gezinsleden op wie verschillende sociale-zekerheidsregelingen van toepassing zijn.
- Op het gebied van het gehandicaptenbeleid, hebben België en een aantal lidstaten van de Raad van Europa een akkoord gesloten, dat onder andere heeft geleid tot de oprichting van een comité voor de integratie van gehandicapte personen.
- Het Bestuur Maatschappelijk Welzijn werkt samen met verschillende instellingen waaronder het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties en met de Internationale Organisatie voor Migratie die zich voornamelijk bezighoudt met de opvang van vluchtelingen en asielzoekers en met hun integratie in het gastland.

Rapport van de heer J. CARMELIET

Vertegenwoordiger van de Minister van Landbouw en Kleine en Middelgrote Ondernemingen

1. Middenstand

1.1. INLEIDING

Het federale beleid van Middenstand ontplooit verschillende economische en sociale maatregelen waarbij een duurzame ontwikkeling van de zelfstandige ondernemingen en KMO's wordt nagestreefd, zowel in het voordeel van de individuele zelfstandige als van de gehele samenleving.

Deze doelstelling, namelijk een duurzame sociaal-economische ontwikkeling, bestrijkt vier bevoorrechte gebieden:

- het vestigingsbeleid van ambachtslieden, handelaars en vrije beroepen;
- de beheersing van de kleinhandelsstructuur;
- het aanmoedigen van het ondernemerschap;
- de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.

1.2. BESCHRIJVING

1.2.1. Het vestigingsbeleid van ambachtslieden, handelaars en vrije beroepen

Een KMO die failliet gaat betekent altijd een substantieel verlies dat uiteraard ingaat tegen de doelstelling die het voortbestaan is van de onderneming. De kaderwetten van 1958, 1970 en 1976 bieden een werktuig ter voorkoming van de zwakheden van de zelfstandige onderneming. Hun bedoeling is de ondernemer te verplichten vooraf de nodige beheerskennis en/of vakbekwaamheid te verwerven. Rekening houdend met de toenemende complexiteit van de vrije marktmechanismen en de harde concurrentie betekent de programmawet van 10 februari 1998 ter bevordering van het zelfstandig ondernemerschap een voordelige aanvulling van sommige van die wetgevingen, doordat zij voor alle handels- en ambachtelijke activiteiten de verplichting tot een basiskennis van het bedrijfsbeheer veralgemeent.

Overigens, de eerste doelstelling van elke onderneming is haar groei. Daarvoor is een adequate kapitalisatie vereist. Bovenvermelde wet van 10 februari 1998 komt hier op twee manieren aan tegemoet. Voor de startende ondernemers werd een waarborgsysteem voor investeringskredieten aangegaan bij de bank, in het leven geroepen bij het "Participatiefonds". Voor de KMO's met een snellere groei werd een betere toegang bewerkstelligd tot de beurzen naar risicodragend kapitaal.

1.2.2. De beheersing van de kleinhandelsstructuur

De kleinhandel als schakel tussen de productie en de consumptie van goederen vertegenwoordigt een van de voornaamste sociaal-economische functies die onze stedelijke beschaving kenmerken. De handelsplanologie die met de wet van 29 juni 1975 betreffende de handelsvestigingen werd ontwikkeld, blijft een fundamenteel werktuig voor een evenwichtige ontwikkeling van de sector. Een te groot en te verspreid commercieel aanbod kan onevenwicht teweegbrengen in de stedelijke hiërarchie en tussen de stadskern en de periferie, hetgeen vaak uitloopt op het ontstaan van commercieel braakland dat een gevoel van onveiligheid geeft. Daarbij komt dat wanneer de commerciële infrastructuur zo dicht mogelijk bij de woonzones wordt ingeplant, dit minder gemotoriseerd verkeer van de consument met zich meebrengt. Ook is het zo dat een gezonde concurrentie tussen kleinhandelszaken van verschillende grootte en vorm, de afzet van alle producten garandeert en aldus de consumenten de mogelijkheid biedt de prijzen en vooral de kwaliteit van de aangeboden goederen te vergelijken.

1.2.3. De aanmoedigen van het ondernemerschap

Een van de grootste uitdagingen voor de middenstand als sociale groep is zijn demografische verjonging. De complementariteit tussen werknemers en ondernemers is een belangrijke evenwichtsfactor van de beroepsbevolking. Elke teloorgang van de ondernemersgeest beperkt de facto de plaatselijke economische ontwikkeling en de mogelijkheden voor betaalde tewerkstelling. Statistieken bevestigen inderdaad de hoge arbeidsintensiteit in de KMO's. In de programmawet van 10 februari 1998 werden nieuwe sporen gelegd om de beginners aan te moedigen. Naast een kredietwaarborg voor starters (cfr. 1.2.1.), werd een systeem van beroepsstage uitgewerkt voor de toekomstige zelfstandige. Dit systeem verenigt de doelstellingen inzake het verwerven van vakbekwaamheid onder leiding van een stagemeester met de vereisten inzake sociaal en geldelijk statuut van de stagiair. Ook werden de financiële verplichtingen voorvloeiend uit het sociaal statuut der zelfstandigen, voor de jonge starters aangepast.

1.2.4. De strijd tegen armoede en sociale uitsluiting

In dit kader is eveneens de verantwoordelijkheid van het Departement voor het sociaal statuut van de zelfstandigen te vernoemen. Het Departement is bevoegd voor de sociale zekerheid van de zelfstandigen voor alles wat betrekking heeft op de rust- en overlevingspensioenen, de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de kinderbijlagen en de faillissementsverzekering.

De onlangs ingestelde nieuwe verzekering in geval van faillissement kan beschouwd worden als een maatregel tegen armoede en sociale uitsluiting. Deze regeling voorziet in de toekenning gedurende twee maanden van een uitkering aan gefailleerde zelfstandigen. Tevens kunnen zij gratis rechten openen inzake de verplichte verzekering geneeskundige verzorging en inzake gezinsbijslagen gedurende maximum een jaar. Deze sociale verzekering in geval van faillissement zal in de toekomst onder bepaalde specifieke voorwaarden, eveneens van toepassing zijn op zelfstandigen die geen handelaar zijn (namelijk de landbouwers en de beoefenaars van vrije beroepen). Ook kan de toekenning vanaf 1 oktober 1998 van een forfaitaire uitkering aan invalide zelfstandigen voor de hulp van een derde hier vermeld worden.

Er dient hierbij opgemerkt te worden dat het Ministerie voor Sociale Zaken in het bijzonder bevoegd is voor de maatregelen inzake sociale zekerheid en sociale integratie. Middenstand is hierbij betrokken voor zover maatregelen dienen getroffen te worden in het kader van het wettelijk stelsel van de sociale zekerheid van de zelfstandigen.

1.3. HORIZONTALE ONTWIKKELINGEN

1.3.1. KMO-loketten en administratieve vereenvoudiging

Het vestigen en het behoud van een sociaal-economisch klimaat dat gunstig is voor KMO's en zelfstandigen zijn een garantie voor een evenwichtige ontwikkeling van de verschillende economische activiteiten. Twee heel bijzondere maatregelen van de reeds geciteerde wet van 10 februari 1998 hebben betrekking op het geheel van de federale departementen. Enerzijds zal het grensvlak tussen de startende KMO's en de verschillende besturen verbeterd worden door een homogeen netwerk van KMO-loketten, die administratieve formaliteiten, informatie en adviezen elektronisch centraliseren. Deze benadering moet namelijk tweebrengen dat nieuwe ondernemers zich minder hoeven te verplaatsen en dat een aantal papierdragers verdwijnen.

Anderzijds wijst de oprichting, op interministeriële basis, van het Bureau voor de Administratieve Vereenvoudiging op de wil om een maximale aanwending van de productiefactoren in de ondernemingen mogelijk te maken. Het opmaken van een "Administratieve impactfiche" voor elke nieuwe regelgeving dient er eveneens toe bij te dragen financiële en menselijke middelen vrij te maken in de KMO's om deze dan te kunnen aanwenden voor investeringen van het nieuwe type, namelijk milieu-investeringen.

1.3.2. Europese KMO-Actieprogramma's

Op het vlak van de Europese Gemeenschap wordt er steeds meer aandacht besteed aan de KMO's. Dit komt zowel tot uiting bij de uitvoering van "KMO-Actieprogramma's" als bij het in aanmerking nemen van hun specifieke kenmerken in andere communautaire beleidsdomeinen.

In het kader van de uitvoering van het "Derde meerjarenprogramma voor het midden- en kleinbedrijf in de Europese Unie (1997-2000)", vastgesteld door de Raad van 9 december 1996 (besluit 97/15/EG), is de aanpassing van de KMO's aan

de milieureisten een van de weerhouden werkterreinen. Met het oog hierop werd een pilootactie “Euromanagement-Milieu” opgestart met als doel de KMO's bij te staan die wensen deel te nemen aan EMAS, het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (verordening (EEG) 1836/93). Andere maatregelen van het KMO-Actieprogramma gericht namelijk op de verbetering van de toegang van de KMO's tot de resultaten van het Onderzoek en van de Innovatie, beogen de noodzakelijke competitiviteit van de KMO's in overeenstemming te brengen met de milieureisten.

Tenslotte, ingevolge de slotbemerkingen van de informele zitting van de Milieu-ministers van de EU, gehouden te Amsterdam op 19 en 20 april 1997 over het thema “Milieu en KMO”, werd de Commissie uitgenodigd om een Groenboek over haar strategie terzake uit te werken.

2. Landbouw

2.1. INLEIDING

Het landbouwbeleid heeft steeds het accent gelegd op de socio-economische aspecten. De landbouw is een economische sector die werk en toegevoegde waarde verschaft. Dit komt duidelijk tot uiting in de basisdoelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), meer bepaald:

- de productiviteit van de landbouw doen toenemen;
- aldus de landbouwbevolking een redelijke levensstandaard verzekeren;
- de markten stabiliseren;
- de voedselvoorziening garanderen tegen redelijke prijzen voor de verbruikers.

In het kader van de duurzame ontwikkeling dient echter ook aandacht besteed te worden aan de ecologische aspecten van het beleid. Daar waar dit aspect in het verleden nauwelijks aan bod kwam, is in de loop der jaren de bewustwording gegroeid voor de milieuproblematiek in de landbouw. Dit heeft er toe geleid dat de milieuzorg geleidelijk geïntegreerd werd in de doelstellingen en de maatregelen van het GLB.

Deze integratie werd versneld door het Verdrag van Maastricht betreffende de Europese Unie, ondertekend op 7 februari 1992. In dit Verdrag wordt duurzame groei met inachtneming van het milieu als een van de hoofddoelstellingen van het communautair beleid vermeld. Tevens is daarin bepaald dat in het communautair milieubeleid naar een hoog niveau van bescherming moet worden gestreefd en dat de eisen ter zake van milieubescherming in het bepalen en uitvoeren van Gemeenschapsbeleid op andere gebieden moeten worden geïntegreerd (artikel 130 R). Het Verdrag van Amsterdam, ondertekend op 2 oktober 1997, legt vervolgens de nadruk op de integratie van milieubescherming in het beleid van de Gemeenschap, om zo tot duurzame ontwikkeling te komen

2.1.1. Het gemeenschappelijk landbouwbeleid

Het landbouwbeleid wordt in grote lijnen op communautair vlak bepaald. De instrumenten voor het GLB zijn het markt- en prijsbeleid, met name door de gemeenschappelijke marktordeningen (GMO), het sociaal-structureel beleid tot aanvulling van het markt- en prijsbeleid, het handelsbeleid en de harmonisering van de nationale wetgevingen voor vraagstukken die niet onder de GMO vallen.

Wat de verwezenlijking van de doelstellingen van het GLB betreft, zijn er onmiskenbaar successen, zoals het bereiken en verbeteren van de voedselzekerheid ingevolge een forse stijging van de productie en vooral van de productiviteit in de landbouw. Het ontstaan van structurele overschotten in bepaalde productiesectoren en de daarmee gepaard gaande financiële lasten, maakten echter een steeds verder gaande herziening van het GLB noodzakelijk.

Op 21 mei 1992 keurde de Raad van de Landbouwministers een fundamentele hervorming van het GLB, ook wel het plan Mac Sharry genoemd, goed. Vooral de sectoren akkerbouwgewassen (granen, oliehoudende zaden en eiwithoudende gewassen) en rundvlees zijn betrokken bij deze hervorming.

De algemene principes van deze hervorming zijn de volgende:

- een drastische verlaging van de garantieprijzen, meer bepaald in de akkerbouw en voor rundvlees; ter compensatie van deze prijsverlagingen zijn inkomenstoelagen onder de vorm van premies per ha of per vee-eenheid (mannelijke runderen, zoogkoeien) voorzien;
- een beperking van de productie door de braaklegging van een deel van de landbouwgronden, de beperking van de hoeveelheden rundvlees aangekocht in interventie en de beperking van premies voor runderen volgens de veebezetting;
- voorzien van begeleidende maatregelen bij de hervorming voor de aanmoediging van productiemethoden verenigbaar met het leefmilieu en onderhoud van landschap en natuur, de bebossing van landbouwgronden en de vervroegde uittrekking.

Het hervormd GLB leidde aldus tot een erkenning van de dubbele rol van de landbouwers, namelijk als voedselproducent en als landschaps- en milieubeheerder.

Agenda 2000, voorgesteld door de Commissie in juli 1997, voorziet in een verdere hervorming van het GLB van 1992.

In de conclusies van de Raad van de Ministers van Landbouw van de Europese Unie van november 1997 met betrekking tot Agenda 2000 werd onder meer bevestigd dat de Europese landbouw als economische sector multifunctioneel, duurzaam en concurrerend moet zijn en zich over het gehele Europese grondgebied moet uitstrekken, ook in de gebieden met specifieke problemen. Hij moet in staat zijn het landschap en de natuur in stand te houden en een wezenlijke bijdrage te leveren tot de levensvatbaarheid van het platteland, en hij moet kunnen voldoen aan de wensen en de eisen van de consument op het gebied van de kwaliteit en de veiligheid van voedselproducten en de bescherming van het milieu en het welzijn van de dieren.

2.1.2. Het internationaal beleid

Het Ministerie van Middenstand en Landbouw neemt actief deel aan het overleg met betrekking tot het landbouwbeleid in verschillende internationale fora zoals de WHO, de OESO en de FAO. Hierbij komen aspecten aan bod zoals de voedselzekerheid, voedselveiligheid, duurzame productie, bescherming en beheer van de natuurlijke hulpbronnen, consumentenbelangen, plattelandsontwikkeling, bescherming tegen natuurrampen en dringende acties.

Duurzame ontwikkeling vormt één van de vijf prioritaire thema's die door de OESO in 1997 werden gedefinieerd voor haar activiteiten in de middenlange termijn (1997-2002). Het OESO-Comité voor Landbouw levert terzake een belangrijke bijdrage onder de vorm van studies en statistische gegevens. In het werkprogramma van dit Comité gaat de aandacht uit naar vijf projecten in relatie tot duurzame ontwikkeling, met name klimaatwijziging, technologische vernieuwing, duurzaamheidsindicatoren, weerslag van subsidies op het milieu en beheer van natuurlijke hulpbronnen.

Tijdens het 'OESO-Comité voor Landbouw op Ministerieel niveau' van maart 1998 hebben de ministers zich expliciet uitgesproken over duurzame ontwikkeling, zowel als afzonderlijk thema als binnen de context van multifunctionaliteit. Bij deze gelegenheid heeft de Minister van Landbouw en de KMO de nadruk gelegd op de noodzaak om een evenwicht te vinden tussen de landbouwidentiteit zoals ontwikkeld binnen de EU (het Europees landbouwmodel) en een competitieve landbouw.

Een van de aandachtspunten binnen de Gemengde werkgroep Landbouw-leefmilieu van de OESO is de ontwikkeling van landbouw-milieu-indicatoren. In september 1998 werd terzake een seminarie te York ingericht waaraan het Departement heeft deelgenomen.

In het licht van de komende WTO-onderhandelingen komt de landbouw-leefmilieuproblematiek eerder aan bod binnen de werkzaamheden van het Comité voor handel en leefmilieu (CTE) dan in het Comité voor Landbouw. In het CTE is Buitenlandse Zaken woordvoerder, doch het Departement werkt actief mee om te komen tot een gecoördineerde Belgische positie.

Inzake onderzoek neemt het Ministerie eveneens deel aan de werkzaamheden van de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee, van de Internationale Organisatie voor de Biologische Bestrijding, van het Internationaal Instituut voor de plantaardige genetische hulpbronnen en van de Overeenkomst Bio-energie van het Internationaal Agentschap voor Energie. Deze internationale organisaties integreren ruim het begrip van duurzame ontwikkeling in hun werkzaamheden.

2.1.3. Het federaal landbouwbeleid

Het federaal landbouwbeleid is in grote mate de uitvoering van het GLB.

Het streven naar een ecologisch verantwoorde landbouw is in de loop van de negentiger jaren één van de doelstellingen geworden van het Belgisch landbouwbeleid. Dit kwam reeds tot uiting in de nota die de Staatssecretaris van Landbouw in juni 1991 aan het Parlement heeft voorgelegd. In die nota werd de visie van het toenmalig Ministerie van Landbouw uiteengezet over een aantal milieuproblemen in de landbouw zoals de fytofarmaceutische producten, de genetisch gemodificeerde organismen, zware metalen en de mest- en verzuringsproblematiek.

In de “Beleidsnota inzake Landbouw”, goedgekeurd door de Ministerraad op 4 juni 1993, werd de integratie van de zorg voor een voldoende milieukwaliteit in de economische doelstellingen van het landbouwbeleid benadrukt. Als maatregel in dit kader werd de verdere uitwerking, in overleg met de Gewesten, van de begeleidende maatregelen bij de GLB-hervorming van 1992 vooropgesteld, namelijk de aanmoediging van productiemethoden verenigbaar met het leefmilieu en onderhoud van landschap en natuur alsook de bebossing van landbouwgronden.

In de “Orientatienota voor de landbouw”, goedgekeurd door de Ministerraad op 26 juni 1998, wordt gesteld dat de samenleving enerzijds van de landbouw verwacht dat de voedselzekerheid veilig wordt gesteld, dit zowel inzake hoeveelheid als inzake kwaliteit. Anderzijds dient de landbouw deel te nemen aan het creëren en het behoud van de leefomgeving zoals die door de samenleving wordt gewenst. Deze verwachtingen van de samenleving bepalen de richting die de landbouw moet inslaan en de doelstellingen die in het landbouwbeleid moeten gesteld worden.

Deze nota bevat een aantal maatregelen, inzonderheid enerzijds ter versterking van de relatie landbouw-maatschappij waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de relaties landbouw-tewerkstelling, landbouw-gezondheid en landbouw-leefomgeving.; en anderzijds voor de verdere ontwikkeling van een geïntegreerde landbouw met partnerschap met onder andere aandacht voor de officiële vertegenwoordiging van de landbouw, de oprichting van bedrijfskolommen en een betere opvolging van de rendabiliteit van de land- en tuinbouwsector.

2.2. FEDERALE BELEIDSMATREGELEN VOOR EEN DUURZAME LANDBOUW

Het Ministerie van Middenstand en Landbouw heeft binnen het kader van zijn bevoegdheden terzake, reeds heel wat maatregelen genomen die de integratie van milieuaspecten in het landbouwbeleid weerspiegelen. Deze maatregelen situeren zich op verschillende vlakken: reglementering, landbouwkundig onderzoek, voorlichting en financiële steunverlening.

Deze dragen ertoe bij een duurzame landbouw te bewerkstelligen die tegemoet komt aan zijn functionele roeping, en waarbij volledig rekening wordt gehouden met de internationale verplichtingen in het kader van de WTO.

Zoals hoger reeds gesteld, wordt het landbouwbeleid in grote lijnen op communautair vlak bepaald. De meeste maatregelen kaderen dan ook in het GLB.

2.2.1. Reglementering

Bestrijdingsmiddelen

Op het vlak van de reglementering beschikt het Ministerie van Middenstand en Landbouw over de belangrijke bevoegdheid inzake de erkenning van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik. Het KB van 28 februari 1994 betreffende het bewaren, het op de markt brengen en het gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik, laatst gewijzigd bij MB van 26 mei 1997, vormt hiervoor het wettelijk kader.

Bij de erkenning van nieuwe stoffen wordt steeds meer rekening gehouden met de ecotoxicologische eigenschappen van deze stoffen. Tevens kan de erkenning van producten geheel of gedeeltelijk worden ingetrokken wanneer deze een bedreiging voor het milieu vormen.

Met het oog op het bevorderen van het rationeel en efficiënt gebruik van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik legt het MB van 9 juni 1995, gewijzigd door de MB's van 22 december 1995 en van 18 juni 1996 en vervangen door het MB van 31 augustus 1998, een verplichte controle op van spuittoestellen.

In de sector van de serrebladgroenten werd met het oog op het bevorderen van een correct en rationeel gebruik van bestrijdingsmiddelen, een regeling van "voor-oogst-controle" ingevoerd bij KB van 16 januari 1998 houdende aanvullende maatregelen met betrekking tot de controle op de aanwezigheid van nitraten en van residuen van gewasbeschermingsmiddelen in en op sommige groente- en fruitsoorten. Het MB van 18 maart 1998 stelt de uitvoeringsbepalingen terzake vast. Deze verplichte controle reduceert de overschrijdingspercentages van de residutolerantienormen van de pesticiden in de sector van de serrebladgroenten.

Gelet op het ozonafbrekend vermogen van methylbromide wordt het gebruik ervan steeds verder teruggedrongen met het oog op een volledige uitbanning van het gebruik met uitzondering van de kritische toepassingen.

Op basis van het KB van 19 augustus 1998 tot vaststelling van de retributies en bijdragen verschuldigd aan het Begrotingsfonds voor de grondstoffen dient voortaan voor atrazin, simazin, diuron, isoproturon en lindaan een bijdrage van 100 BEF per kg actieve stof betaald te worden.

Dierenvoeders, meststoffen en bodemverbeterende middelen

Ook in het kader van de reglementering inzake de dierenvoeders, de meststoffen en bodemverbeterende middelen wordt aandacht besteed aan de leefmilieuproblematiek.

Het MB van 9 juni 1994 tot wijziging van het MB van 11 september 1987 betreffende de handel en het gebruik van stoffen bestemd voor dierlijke voeding regelt het gebruik van enzymen, micro-organismen en hun preparaten in dierlijke voeding. Dit besluit laat de toevoeging van fytase aan dierenvoeding toe waardoor de uitstoot van fosfaten via de mest beduidend kan worden teruggedrongen.

Met de veevoederindustrie werd op 1 augustus 1995 een convenant ondertekend waarbij deze zich ertoe verbond om voeders met een laag fosforgehalte op de markt te brengen voor varkens en pluimvee.

Op 1 juli 1993 werd reeds met de producenten van fosforzuurmeststoffen een overeenkomst afgesloten om het maximumgehalte aan cadmium in de fosforzuurmeststoffen op vrijwillige basis te beperken.

Een ander aspect is het toezicht op het verhandelen van zuiveringszand met het oog op het aanwenden ervan op landbouwgronden.

Genetisch gemodificeerde organismen

Het Departement draagt in het kader van de grondstoffen en de plantaardige sector eveneens verantwoordelijkheid bij het toelaten van het experimenteren met en het op de markt brengen van genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) op basis van de bepalingen van het KB van 18 december 1998 tot reglementering van de doelbewuste introductie in het leefmilieu evenals van het in de handel brengen van GGO's of producten die er bevatten.

Productiemethodes

Milieuvriendelijkere productiemethodes houden meestal hogere productiekosten in die deels door de meerwaarde van deze producten kan worden gecompenseerd. Een wettelijke bescherming van deze productiewijze is echter noodzakelijk om het vertrouwen van de consument niet te verliezen. Het KB van 17 april 1992 inzake de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen schept het wettelijk kader voor de biologische landbouw in België. Dit KB geeft hierdoor uitvoering aan de Europese regelgeving ter zake (verordening (EEG) 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991).

Het KB van 10 juli 1998 tot wijziging van het KB van 17 april 1992 regelt de instelling op nationaal vlak van een controle van de biologische productie in de dierlijke sector in afwachting dat de verordening (EEG) 2092/91 tot de dierlijke productie wordt uitgebreid. Het MB van 30 oktober 1998 stelt het lastenboek voor de dierlijke biologische productie vast.

Het KB van 22 januari 1996 tot erkenning van de geïntegreerde productiemethode voor pitfruit en van de producenten die volgens deze methode telen, wenst een aanzet te geven tot een milieuvriendelijkere fruitproductie. Het MB van 1 maart 1996, gewijzigd bij MB van 26 maart 1997, stelt het lastenboek en het veldboek met betrekking tot de geïntegreerde productiemethode voor pitfruit vast.

Preventie en bestrijding van zoonosen

Het Departement staat in voor het bewaken van de diergezondheid, het voorschrijven en nemen van maatregelen ter preventie van ziekten alsmede het verbeteren van de diergezondheid daar waar ziekten uitbreken. Het is verantwoordelijk voor de uitwerking en de aanpassing van de federale reglementering aan de Europese richtlijnen terzake, staat in voor de coördinatie en houdt toezicht op de uitvoering ervan. Het Departement is in dit kader bevoegd voor de opsporing van ziekten en residuen, het epidemiologisch toezicht op dieren, de

preventie en de profylaxie van ziekten, de uitoefening van de diergeneeskunde en het gebruik van diergeneesmiddelen.

Bescherming van bedreigde dier- en plantensoorten

Het Ministerie van Middenstand en Landbouw is tevens bevoegd voor de naleving van de Conventie van Washington (CITES), in 1973 medeondertekend door België. Bij wet van 28 juli 1981 werd deze Conventie in ons land goedgekeurd.

Op het vlak van de EU werd de toepassing van CITES tot 1 juni 1997 geregeld door de verordening (EEG) 3623/82 van de Raad van 3 december 1982 betreffende de toepassing in de Gemeenschap van de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten. Vanaf deze datum wordt de verordening (EG) 338/97 van de Raad van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer, van toepassing.

Twee verordeningen geven de wijze van uitvoering van de bepalingen van de bovenvermelde verordening. Het betreft de verordeningen (EG) 938/97 en (EG) 939/97 van de Commissie van 26 mei 1997.

Het KB van 20 december 1983, gewijzigd door het KB van 2 februari 1990, regelt de praktische toepassing van de Conventie en de verordening in België.

In toepassing van de nieuwe verordeningen vanaf 1 juni 1997, moeten de wet van 28 juli 1981 en de KB's binnenkort gewijzigd worden.

Het Ministerie van Middenstand en Landbouw voert tevens een beleid voor het behoud van met uitsterven bedreigde rassen. In dat kader worden veeteeltverenigingen erkend, instandhoudingsprogramma's goedgekeurd, een inventaris van bedreigde rassen bijgehouden en een databank inzake genetisch materiaal bijgehouden.

Residucontrole in de dierlijke sector

Het Departement is verantwoordelijk voor de strijd tegen het illegaal gebruik van hormonen en het gebruik van verboden groeistimulerende middelen. Het staat in voor de conceptie en de uitwerking van wettelijke en administratieve maatregelen terzake alsook voor de omzetting van EU-richtlijnen op dit vlak.

Het KB van 8 september 1997 en het MB van 10 september 1997 betreffende maatregelen inzake de verhandeling van landbouwdieren, ten aanzien van bepaalde stoffen of residu's daarvan met farmacologische werking, maken het mogelijk dat vanaf 1 november 1997 een H- of R-statuut wordt toegekend aan bedrijven die positief worden bevonden op hormonale stoffen of residuen van niet-toegelaten stoffen.

2.2.2. Onderzoek en Ontwikkeling (voorlichting)

Onderzoek

Op het vlak van het landbouwkundig onderzoek wordt in de onderzoeksprogramma's van de onderzoeksinstituten van het Ministerie van Middenstand en Landbouw heel wat aandacht besteed aan de bijsturing van de klassieke landbouwproductiemethoden naar een meer duurzame en milieuvriendelijkere landbouw. Inzake plantenbescherming wordt onder andere gestreefd naar een verminderd of efficiënter gebruik van gewasbeschermingsmiddelen via geïntegreerde bestrijding, biologische bestrijding, verlaging van de toegediende dosis en nieuwe behandelings- en spuittechnieken.

In het kader van de mest- en verzuringsproblematiek spitst het onderzoek zich toe op veevoerkundige maatregelen om het nutriëntengehalte in de mest te verlagen als ook op maatregelen met betrekking op de landbouwpraktijk om tot een betere benutting van de nutriënten in de mest te komen en de ammoniakemissie te beperken.

Voorlichting

In het kader van de voorlichting werden reeds heel wat initiatieven genomen om een milieuvriendelijkere landbouw aan te moedigen zoals het testprogramma voor spuitapparatuur, de instelling van waarnemings- en waarschuwingdiensten en de bouwplanbemestingskaart. "Landbouw en Leefmilieu" was de voorbije jaren het voorlichtingsthema waarrond intensieve voorlichting werd verstrekt.

Het Departement verleent tevens steun aan instellingen opgericht door de beroepssector, die programma's voor duurzame ontwikkeling in land- en tuinbouw uitvoeren. Dit houdt onder meer in dat aan de uitwerking van proef- en voorlichtingsprogramma's wordt meegewerkt en dat deze programma's worden opgevolgd.

Sinds het einde van het jaar 1998 heeft het Departement beslist om twee proefcentra voor de biologische landbouw te erkennen en te betoelagen voor acties die gericht zijn op het promoten van een milieuvriendelijke landbouw zowel in de sectoren tuinbouw en akkerbouw als in de veeteelt.

2.2.3. Financiële steunverlening

Investeringssteun

Wat de financiële steunverlening betreft, kan vermeld worden dat de reglementering inzake het Landbouwinvesteringsfonds in de tweede helft van 1992 werd aangepast zodat specifieke nationale steun kon worden verleend voor welbepaalde verrichtingen ter bescherming en verbetering van het milieu op bedrijven die niet in aanmerking komen voor de communautaire steun in het kader van het verbeteringsplan en die in het bijzonder geconfronteerd worden met uitbatingsverplichtingen met betrekking tot het milieu.

Ingevolge de wetten op de hervorming der instellingen zijn nu de Gewesten bevoegd voor deze steunverlening in het kader van het Landbouwinvesteringsfonds.

Maatregelen in het kader van het GLB

** Begeleidende maatregelen bij de GLB-hervorming*

In het kader van de begeleidende maatregelen bij de GLB-hervorming werd voorzien in de instelling van een specifieke steunregeling voor een milieu- en natuurgerichte landbouw. Tevens werd een steunregeling uitgewerkt voor het bebossen van landbouwgronden met het oog op een milieuvriendelijk alternatief grondgebruik in het kader van de beheersing van de landbouwproductie. Concreet leidde dit tot de goedkeuring van de volgende verordeningen:

- verordening (EEG) 2078/92 van de Raad van 30 juni 1992 betreffende landbouwproductiemethoden die verenigbaar zijn met de eisen inzake milieubescherming en betreffende natuurbeheer;
- verordening (EEG) 2080/92 van de Raad van 30 juni 1992 tot instelling van een steunregeling voor bosbouwmaatregelen in de landbouw.

Om aan deze nieuwe maatregelen uitvoering te geven, werden eind juli 1993 programma's ingediend bij de Europese Commissie. Voor de uitvoering van deze programma's is in een communautaire medefinanciering voorzien.

Het steunprogramma ingediend in het kader van verordening (EEG) 2078/92 en goedgekeurd door de Commissie op 17 november 1994, bevatte de volgende federale acties:

- steun aan demonstratieprojecten in het kader van de biologische landbouw en de vermindering van het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen als aanzet naar geïntegreerde land- en tuinbouw;
- steun aan de biologische landbouw.

De volgende MB's regelen de toepassing van deze maatregelen:

- het MB van 14 maart 1995 betreffende de toekenning van een steun voor de realisatie van demonstratieprojecten met betrekking tot de toepassing van landbouwproductiemethoden die verenigbaar zijn met de eisen inzake milieubescherming.

- het MB van 30 maart 1995 houdende de invoering van een steunregeling voor agrarische bedrijfshoofden die zich ertoe verbinden om biologische teeltmethoden in te voeren of verder toe te passen, gewijzigd door de MB's van 17 april 1997 en 9 december 1997.

Naast de opvolging van het federale programma is het Departement eveneens verantwoordelijk voor de coördinatie van de evaluatie en opvolging van de programma's van de Gewesten en Gemeenschappen. Hiervoor werd een koepelstructuur ingesteld.

De bebossingsprogramma's van het Vlaams en het Waals Gewest, ingediend in uitvoering van verordening (EEG) 2080/92, bevatten een federaal luik dat voorziet in de toekenning van een premie ter compensatie van het inkomensverlies ten gevolge van de bebossing van landbouwgrond, aan landbouwers in hoofdberoep. Deze programma's werden op 27 april 1994 door de Commissie goedgekeurd.

Het MB van 17 oktober 1995 houdende de invoering van een premie ter compensatie van inkomensverliezen ten gevolge van bebossing van landbouwgrond in uitvoering van de verordening (EEG) 2080/92 van de Raad van 30 juni 1992 tot instelling van een communautaire steunregeling voor bosbouwmaatregelen in de landbouw, regelt de uitvoering van deze maatregel.

** Hervorming gemeenschappelijke marktordening (GMO) Groenten en Fruit*

Het aanmoedigen van milieuvriendelijke productietechnieken vormt één van de kernpunten van de hervorming van de GMO voor verse groenten en fruit (verordening (EG) 2200/96 van de Raad van 28 oktober 1996).

De hoeksteen van de nieuwe marktordening zijn de telersverenigingen die in ruil voor de nodige financiële steun meer verantwoordelijkheid krijgen in het marktbeleid. Een van de doelen van deze telersverenigingen moet zijn: de landbouwpraktijk, de productietechnieken en het afvalbeheer milieuvriendelijker maken, om met name de kwaliteit van water, bodem en landschap te beschermen en de biodiversiteit te behouden en/of te bevorderen. De telersverenigingen kunnen rekenen op communautaire steun bij het uitvoeren van een operationeel programma dat o.a. gericht moet zijn op het ontwikkelen van milieuvriendelijke productietechnieken en de verdere ontwikkeling en de promotie van de biologische productiekolom.

Tot dusver werden 13 telersverenigingen erkend. De eerste reeks operationele programma's werden uitgevoerd in de periode 1997-1998. Intussen werden eveneens de programma's voor de jaren 1999 tot 2003 goedgekeurd. Ter begeleiding hiervan werd in juli 1998 de beleidsnota "Sporenbeleid voor de sector groenten en fruit" uitgewerkt dat een lange termijnsvisie en -strategie aanreikt bij de invulling van deze operationele programma's.

2.3. ANDERE BELEIDSMATREGELEN VAN HET DEPARTEMENT DIE KUNNEN BIJDRAGEN TOT EEN DUURZAME ONTWIKKELING

2.3.1. Voedselhulp aan minderbedeelden

In het kader van het GLB is ruimte vrijgemaakt voor voedselhulp aan minderbedeelden. Het Ministerie van Middenstand en Landbouw staat in voor de uitvoering van dit beleid. Volgende acties worden door het Departement gecoördineerd:

- ter beschikking stelling van producten uit de interventievoorraden aan OCMW's en erkende liefdadigheidsinstellingen voor gratis uitdeling aan de minstbedeelden;
- ter beschikkingstelling in het kader van de GMO van productieoverschotten (rundvlees, boter, melk) tegen verlaagde prijs aan liefdadigheidsinstellingen;
- gratis ter beschikkingstelling van uit de markt genomen groenten en fruit en vis aan liefdadigheidsinstellingen.

2.3.2. Zeevisserij

Als verantwoordelijk Departement voor de zeevisserij draagt het Ministerie van Middenstand en Landbouw enige verantwoordelijkheid in de bescherming en het beheer van de oceanen. Het beleid inzake zeevisserij wordt in grote lijnen op communautair vlak bepaald. Het beheer van de visbestanden bij middel van onder ander quota's en technische maatregelen, vormt hierin een belangrijk aspect. Hierbij wordt een duurzame zeevisserij nagestreefd die in harmonie met het leefmilieu kan plaatsvinden.

Rapport van de heer P. TIELEMANS

Vertegenwoordiger van de Minister van Vervoer

1. Inleiding

Het vervoer van personen en goederen draagt bij tot de economische ontwikkeling en tot het welzijn van de bevolkingen die daarvan kunnen gebruik maken. Gelijktijdig veroorzaakt een hoger nationaal product een grotere mobiliteit.

Deze toenemende verplaatsingen van personen en goederen zorgen ook voor ernstige ongemakken: onveiligheid op de weg, luchtverontreiniging, lawaai, congestie - voornamelijk rond de grote steden -, enz.

Het door het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur gevoerde beleid beoogt deze nadelige gevolgen zo veel mogelijk te verminderen en aldus een meer duurzame mobiliteit op gang te brengen.

Het federale departement van Verkeer en Infrastructuur is echter niet de enige overheid die bevoegd is inzake vervoer.

Naar aanleiding van de regionalisering van 1988 werd een groot aantal bevoegdheden betreffende de wegen, de waterwegen, het gemeenschappelijk vervoer en de vliegvelden naar de gewesten overgeheveld, terwijl het federale departement bevoegd bleef voor de algemene reglementering van het vervoer, de technische normering, het algemene beleid inzake verkeersveiligheid, het toezicht op de NMBS en de luchthaven van Brussel-Nationaal te Zaventem.

Verder hebben op federaal vlak ook de ministeries van Financiën (fiscaliteit), Economische Zaken (technische normen voor de brandstoffen), Justitie (beteugeling van de overtredingen), Wetenschapsbeleid (onderzoek), enz. hun zeg terzake.

2. Beschrijving van de voornaamste acties en ontwikkelingen

2.1. WELZIJN EN VERVOER.

Zoals hierboven vermeld, leidt het vervoer van personen en van goederen tot de ontwikkeling van de economie en van het welzijn van de bevolkingen.

Verscheidene Belgische en buitenlandse studies tonen aan dat er een stevig verband bestaat tussen het nationaal product enerzijds en de ontwikkeling van het wagenpark en van het personen- en goederenvervoer anderzijds.

Concreet betekent dit, dat een gevoelige verbetering van het welzijn door een belangrijke stijging van het nationaal product, ook een forse verhoging van het personen- en goederenvervoer teweegbrengt.

Een economische crisis, zoals in het begin van jaren 80, zorgt daarentegen voor een stagnatie van het BNP en ook van het vervoer.

Men moet zich dus niet verbazen dat de bijna onafgebroken toename van het vervoer in België sinds het einde van de tweede wereldoorlog de gunstige evolutie van het BNP volgt, afgezien van een lichte stagnatie in het begin van de jaren 80.

Verder moet ook gewezen worden op het feit dat praktisch alleen het weg- en het luchtvervoer van personen en goederen toegenomen is en dat het aandeel van de andere vervoerswijzen min of meer constant bleef, zoniet zelfs verminderde. Het succes van het wegvervoer is voornamelijk te wijten aan zijn gebruiksgemak, zijn betrouwbaarheid en zijn flexibiliteit inzake huis-aan-huistransport tegen resolute concurrerende prijzen.

Het luchtvervoer heeft zich fors ontwikkeld tijdens de jongste jaren, dankzij een gevoelige daling van de vervoerprijzen in deze sector.

Dezelfde verschijnsels werden ook in het buitenland vastgesteld.

De Europese Unie onderzoekt momenteel of het mogelijk is bepaalde maatregelen in te voeren die de toename van de mobiliteit zouden beperken, zonder de economische ontwikkeling in het gedrang te brengen. Het risico bestaat inderdaad dat bij het invoeren van dergelijke maatregelen een aantal ondernemingen zijn toevlucht zou gaan zoeken in landen waar zulke beperkingen niet bestaan, met als gevolg een toename van de werkloosheid in ons land en een daaruit voortvloeiende stagnatie van de welvaartsontwikkeling.

2.2. DE VOORNAAMSTE DOELSTELLINGEN VAN HET MINISTERIE VAN VERKEER EN INFRASTRUCTUUR INZAKE VERVOER.

De voornaamste doelstellingen van het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur inzake vervoer worden elk jaar in de beleidsnota beschreven.

Zeven principes ondersteunen het gevoerde beleid:

1. zorgen voor een zo veilig mogelijke afwikkeling van alle verkeer
2. bevorderen van een verantwoorde mobiliteit van goederen en personen
3. stimuleren van een milieuvriendelijk vervoer
4. voeren van een helder en kansscheppend beleid
5. bevorderen van een gezonde mededinging
6. meewerken aan de verdediging van de rechtmatige belangen van de Belgische economie en industrie
7. bieden van een efficiënte en effectieve dienstverlening aan de bevolking.

2.3. STAND VAN ZAKEN EIND 1998

2.3.1. Veiligheidsbeleid

Talrijke inspanningen werden geleverd om de veiligheid van de verschillende vervoerswijzen te verbeteren.

De meest indrukwekkende resultaten werden geboekt op het gebied van de verkeersveiligheid.

Dankzij talrijke acties ter verbetering van het gedrag van de bestuurders, van de uitrusting van de voertuigen en van de inrichting van de wegeninfrastructuur, is het aantal doden en gekwetsten bijna met de helft verminderd, ondanks het feit dat het wagenpark nagenoeg verdubbeld is.

Voor de andere vervoerswijzen zijn de resultaten ook bevredigend; het aantal ongevallen in deze sectoren is gelukkig zeer beperkt.

2.3.2. Economisch beleid

De meeste maatregelen inzake vervoer beogen de concretisering van de voornoemde economische doelstellingen, rekening houdend met het beleid van de Europese Unie tot liberalisatie van de handel. Deze liberalisatie van de verschillende vervoerswijzen is vooral voelbaar op internationaal vlak.

2.3.3. Mobiliteitsbeleid

Daar het verkeer op onze wegen steeds toeneemt, zorgen opstoppingen, vooral rond grote steden zoals Antwerpen en Brussel, voor steeds meer tijdverlies en milieuproblemen.

a. Bevordering van het gemeenschappelijk vervoer

Al meerdere jaren worden inspanningen geleverd om het gemeenschappelijk vervoer, in het bijzonder het spoorvervoer van de NMBS, te bevorderen.

Concreet, werd een tienjarenplan ontworpen waarin de Staat een meer uitgesproken deel van de NMBS-investeringen financiert.

Het nieuwe beheerscontract tussen de Staat en de NMBS verplicht de spoorwegmaatschappij in de week haar aanbod aan gewone reizigerstreinen met 2 % op te voeren.

Nadat zij in mei 1998 haar aanbod nog eens met 8 % had vermeerderd, heeft de NMBS haar aanbod echter later opnieuw moeten inkrimpen, naar aanleiding van het groot aantal geregistreerde vertragingen die te wijten waren aan een onvoldoende capaciteit tijdens de spitsuren op de grote lijnen van en naar Brussel.

Op het voorstedelijke net rond Brussel werd het aantal treinen op de niet-verzadigde lijnen ook lichtjes opgetrokken. Te veel inwoners rond Brussel blijven steeds met hun eigen wagen pendelen omdat het aanbod aan snelle voorstedelijke treinen nog onvoldoende is.

Op het vlak van het internationaal reizigersvervoer met hogesnelheidstreinen, heeft de Staat de investeringen helpen bekostigen via de financiële TGV-maatschappij.

De openstelling van een nieuwe lijn tussen Brussel en Parijs en het gebruik van aangepast rollend materieel hebben de duur van het traject tussen beide steden teruggebracht op 1 uur en 25 minuten, wat veel automobilisten aangespoord heeft hun auto voor de THALYS te ruilen om van Brussel naar Parijs te reizen.

Wat het spoorvervoer van goederen op lange afstanden betreft, werden inspanningen geleverd ten voordele van het gecombineerd vervoer, in het bijzonder met de ingebruikneming van een nieuwe freightway tussen Muizen en Lyon.

b. Definiëring van een federaal plan voor duurzame mobiliteit

De professoren B. Thiry en G. Blauwens werden belast met een onderzoek naar de fundamenteën van de mobiliteit en naar de oriëntaties die de situatie zouden kunnen verbeteren en die de verwachte groei zouden kunnen beheersen.

In hun verslag onderstrepen ze o.a. dat een lageprijsbeleid tot buitensporige verplaatsingen zowel van personen als van goederen leidt. Bijgevolg pleiten ze voor een bepaalde verhoging van de kosten en, indien dit niet mogelijk is, voor een beter evenwicht tussen de in het wegvervoer en in de andere vervoersmodi toegepaste prijzen.

De professoren stellen een reeks van maatregelen voor die de mobiliteit naar meer duurzaamheid kunnen oriënteren.

Hun beschouwingen zullen worden besproken tijdens vijf rondetafelconferenties die begin 1999 zullen worden georganiseerd.

2.3.4. Leefmilieubeleid

Het verkeer zorgt, zoals men weet, voor veel milieuhinder (luchtverontreiniging, CO₂, lawaai, enz.).

Zoals hierboven uitgelegd, streeft het beleid van het departement naar een maximale beperking van de nadelige gevolgen van alle soorten vervoer.

Het departement neemt aldus actief deel aan internationale vergaderingen (in het bijzonder binnen de Europese Unie) om deze nadelen zoveel mogelijk reeds bij de bouw van de voertuigen te beperken. Het is inderdaad zo dat de voertuigen die nu in het verkeer worden gebracht duidelijk "properder" en minder lawaaierig zijn dan auto's van voor enkele jaren.

Steeds op Belgisch vlak, werd vanaf 1 januari 1999 de technische keuring van de voertuigen aangevuld met een reeks testen met het oog op een beter leefmilieu, in het bijzonder wat de uitlaat van dieselmotoren betreft.

3. Commentaar

Bepaalde ecologen wensen het wegvervoer in te perken, gelet op de voornoemde veroorzaakte hinder. Dit lijkt logisch op het eerste zicht. Maar, na analyse, is dit principe niet zo gemakkelijk toe te passen, want er bestaan meestal geen beschikbare alternatieve oplossingen, en al zouden die reeds bestaan, dan zijn ze te traag of minder betrouwbaar.

Anderzijds, zoals uitgelegd in de inleiding, worden we hoe “rijker” hoe mobieler. Dit valt nu al op met de jongere generaties, die veel vlugger dan hun voorouders, over een gemotoriseerd vervoermiddel beschikken.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat bepaalde onderzoekers in hun kosten-batenanalyses tot de vaststelling komen, dat maatregelen om de CO₂ uitstoot in het verkeer te verminderen, veel duurder uitvallen dan in andere domeinen.

Wat moeten we dan in de toekomst verwachten?

Dankzij technologische snufjes zullen de voertuigen steeds minder verontreinigen, minder lawaai maken en minder brandstof verbruiken. Overigens zullen sommige door de professoren Thiry en Blauwens voorgestelde maatregelen waarschijnlijk aangenomen worden. In theorie zouden ze de nadelige gevolgen van de opstoppingen rond de grote steden moeten verminderen.

Nochtans moet men vrezen dat de individuele verlangens van onze medeburgers naar een verdere ontwikkeling van het vervoer en meer bepaald van het wegvervoer - en spijtig genoeg ook van bepaalde van hun nadelen - zullen leiden.

Rapport van de heer P. DROGART

Vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken

1. Inleiding

Het Ministerie van Ambtenarenzaken telt ongeveer 500 ambtenaren op 01.01.98. Het werd geconcipieerd als een horizontale structuur ter ondersteuning van de overige ministeries en federale instellingen. Het speelt dus hoofdzakelijk de rol van dienstverlenende organisatie op volgende gebieden:

- Werving
- Opleiding
- Beheer van de reglementaire statuten en van het menselijk potentieel
- Levering van consumptie- en investeringsgoederen
- Advies inzake organisatie en informatica
- Advies inzake overheidsopdrachten en toelagen.

De Regie der Gebouwen telt op haar beurt ongeveer 1720 ambtenaren op 01.01.98. Ze is belast met het beheer van het onroerend patrimonium van de Staat. Dit omvat meer dan 2000 gebouwen, gehuurd of in volle eigendom, met een totale vloeroppervlakte van ca. 7,9 miljoen m².

De Regie der Gebouwen is een instelling van openbaar nut (categorie A), en staat onder het gezag van de Minister van Ambtenarenzaken.

Ambtenarenzaken en Regie der Gebouwen oefenen bepaalde activiteiten uit die in relatie staan met verschillende hoofdstukken van Agenda 21, zoals bv.: consumptiepatronen, het beheer van gebouwen (beheer van energie, gevaarlijk afval zoals asbest), opleiding en bewustmaking inzake duurzame ontwikkeling, enz.

Hieronder vindt u de activiteiten van de diensten van Ambtenarenzaken verbonden met bepaalde hoofdstukken van Agenda 21.

2. Beschrijving van de voornaamste activiteiten en evoluties

2.1. CONSUMPTIEPATRONEN WIJZIGEN

Betrokken dienst:

Het Federaal Aankoopbureau (FAB), een dienst van het Ministerie van Ambtenarenzaken, is belast met de aankoop van consumptie- en investeringsgoederen, hoofdzakelijk voor de Ministeries en federale instellingen van openbaar nut, en in de tweede plaats ook voor de Gemeenschappen, Gewesten, Provincies en Gemeentes.

Het staat al die administraties/klanten echter vrij hun aankopen buiten het FAB te doen.

Het Federaal Aankoopbureau doet voor zijn klanten de volgende aankopen¹:

- papier en kantoorbenodigdheden (11 %)
- brandstoffen (vloeibaar en gasachtig) (54 %)
- voertuigen (15 %)
- meubilair, informatica- en bureaumateriaal (15 %)
- kleren en veiligheidskleding (4 %)
- onderhoudsproducten (0,13 %)

Bijdrage van het FAB inzake duurzame ontwikkeling

- 1) Over het algemeen hecht het FAB bij al zijn aanbestedingen *een toenemend belang* aan milieubeschermingscriteria. De aankopen moeten natuurlijk ook aan alle op internationaal, Europees en Belgisch vlak voorgeschreven normen beantwoorden (DIN, CEE, EN, SAE, ARAB...)

Vermelden we bv. *de papiersector*, waar in de bestekken rekening gehouden wordt met de milieuvriendelijkheid van de producten (met of zonder chloor gebleekt papier, gerecycleerd papier).

Het verbruik van TEF-papier (total effluent free) is op termijn wel mogelijk. Let wel dat dit soort producten duurder is. Het is tegenwoordig niet mogelijk enkel het meest milieuvriendelijk papier te kopen, zonder gevaar te lopen een groot aantal klanten te verliezen, die dan voor goedkopere producten kiezen.

Een ander domein: *Onderhoudsproducten*.

Die moeten in recycleerbare verpakkingen geleverd worden met nauwkeurige aanduiding van hun samenstelling en de nodige veiligheidsvoorschriften. In die sector maakt het FAB deel uit van een werkgroep

1. In 1997 heeft het FAB 21.409 bestelbonnen ingeboekt, afkomstig van 3638 klanten (in totaal 66.414 bestellingen). Het heeft 17.616 bestelbonnen naar 205 leveranciers gestuurd voor een som van 2.687.976.464 BEF (excl. BTW), wat een omzet geraamd op 3.252.451.521 BEF (incl. BTW) betekent (waarvan 74 % voor federale klanten).

“Reinigen met respect voor het leefmilieu” (MSZVL, Bel Ecologique, Centrum voor giftige producten).

- 2) Het FAB streeft, wat zijn interne werking betreft, naar de volledige informatisering van de procedures inzake aanbestedingen en bestellingen. Deze actie (geleidelijke toepassing vanaf 1999) moet uitlopen op een vermindering van het intern papierverbruik binnen het FAB.

2.2. ATMOSFEER EN MENSELIJKE INSTELLINGEN

2.2.1. Regie der Gebouwen

Betrokken dienst:

De Regie der Gebouwen is een instelling van openbaar nut. Ze staat onder het gezag van de Minister van Ambtenarenzaken (categorie A in de wet van 16 maart 1954).

Algemene opdrachten:

De Regie der Gebouwen is belast met de bouw, de renovatie, het onderhoud en het beheer van de door de federale overheidsdiensten bezette gebouwen.

Acties ten gunste van de duurzame ontwikkeling.

Rationeel energiegebruik. (REG)

Beschikbare middelen

- Een directeur (10 % van de tijd) + administratief personeel (2 personen, full-time)
- Werkingskosten: ontwikkeling van een nieuw softwarepakket (508.000 BEF) en onderhoudscontract (304.000 BEF)
- Investeringskredieten: 20 miljoen BEF
Die middelen vertegenwoordigen 1,12/1000 van het totaal inzake personeel en 2,49/1000 inzake investeringskredieten.

Vorbereiding van het plan 2000-2004:

- **Doeleinden:** ontwikkeling van de dienst “Energie” van de Regie der Gebouwen, toename van het aantal beheerde gebouwencomplexen, toenemende hulp aan de gebruikers en toenemende specifieke investeringen.
- Te verwezenlijken acties: sensibiliseren van de directie-generaal
- Nieuwe middelen: nieuwe middelen in personeel en investeringskredieten zijn wenselijk (bv. 100 miljoen BEF/jaar)
- Prioriteiten en dringende zaken: Investeren in warmte-isolering bij het verwijderen van asbest (zie 2.3).

2.2.2. Ministerie van Ambtenarenzaken

Betrokken dienst:

De Dienst van Algemeen Bestuur (DAB) van het Ministerie van Ambtenarenzaken. In 1998 heeft deze dienst zijn *reglementaire actie* ontwikkeld inzake tegemoetkomingen door de Staat en bepaalde federale instellingen in de vervoerkosten van het personeel (zie KB van 2 juni 1998, BS van 11 juni 1998).

Deze maatregel moet de personeelsleden ertoe aansporen het openbaar vervoer te gebruiken, met het oog op een aanzienlijke vermindering van het overdreven en milieuvriendelijk gebruik van de wagen in de steden (zie omzendbrief van 2 juni 1998, BS van 11 juni 1998).

Het principe van een tegemoetkoming door de Staat of de betrokken instelling van 50 % in de openbare vervoerskosten blijft. De reglementering is echter aangepast ten bate van de personeelsleden die niet elke dag werken. Ook wordt de voorwaarde m.b.t. de minimum-afstand voortaan weggelaten.

In 1997 raamde men dat meer dan 44.000 federale ambtenaren in aanmerking kwamen voor die tegemoetkoming.

2.3. BEHEER VAN GEVAARLIJK AFVAL

- Betrokken instelling: de Regie der Gebouwen
- Algemene opdrachten: (zie 2.2.1 hoger)

Acties in 1998:

Voorbereidende acties: de Regie der Gebouwen coördineert het rapport en de doorlichting i.v.m. de asbestinventaris die voor *alle door de federale diensten bezette gebouwen* wordt opgemaakt.

Beschikbare middelen:

- Personeel: 13 ingenieurs of industriële ingenieurs en administratief personeel
- Investeringskredieten: 130 miljoen BEF voor de inventaris en 10 miljoen BEF voor de analyse van monsters (privé-experts).
- Dit bedrag vertegenwoordigt 3 % van de beschikbare middelen voor de Regie der Gebouwen in 1998.

Vorbereiding van het plan 2000-2004:

Doel: het ontwikkelen van een *beheerprogramma in verband met de risico's die voortvloeien uit de blootstelling aan asbestvezels*, in functie van het resultaat van de inventaris die in 1998 op touw gezet is.

De nieuwe aan te wenden middelen zullen honderden miljoenen BEF bedragen, in functie van de resultaten van de inventaris. De privé-experts belast met de inventaris zullen eveneens belast zijn met de nodige saneringsonderzoeken. Het dringende karakter van de ingreep zal afhangen van de risicofactoren gebonden aan de blootstelling aan asbestvezels.

2.4. ROL EN STATUUT VAN DE VROUWEN

Betrokken diensten.

Ministerie van Ambtenarenzaken.

1. Cel "positieve acties" bij het Secretariaat-generaal
2. Opleidingsinstituut van de Federale Overheid.

2.4.1. De Cel "positieve acties" van het Secretariaat-Generaal

Opdrachten:

Waken over de uitvoering van het plan "Gelijke kansen" van het departement. Dit plan omvat maatregelen die op 3 assen liggen:

- de loopbaan van de ambtenaren
- de werkomstandigheden
- de mentaliteitsverandering

Acties

1996-97: onderzoek en rapport over de huidige situatie

1998: communicatie, informatie, bewustmaking van de ambtenaren

Publicatie van een nummer van "FORUM" (de interne krant van het departement), zie bijlage. Dit nummer is volledig gewijd aan het onderwerp Gelijke Kansen.

Middelen die hieraan besteed worden

- 2 ambtenaren, op basis van 1/5 van de wekelijkse tijd
- publicatie van het FORUM-nummer (100.000 F)

Samenwerkingsvormen:

- interdepartementale vergadering met de nationale coördinator van "Gelijke Kansen".
- medewerking aan het internationaal project van de Europese Gemeenschap "Gelijke Kansen".

Vooruitzichten

1999-2000: objectieven: vervolg van de acties op 3 assen:

-
- loopbanen: het evenwicht mannen/vrouwen herstellen (deelneming aan de examens; overgang van de arbeidscontractanten naar het statutair stelsel; evenwicht in de beslissings- en adviesorganen)
 - werkomstandigheden: beter rekening houden met de problemen i.v.m. het beroepsleven, verhogen van de veiligheid van de ambtenaren
 - mentaliteitsverandering.

Uit te voeren acties

- de veiligheid waarborgen van ambtenaren die laat werken
- informatie over de verloven (brochure)
- een nieuwe enquête houden voor de periode 1997-2000 (idem voor 2000-2004).

Nodige samenwerking: met de informatie-ambtenaar en de HRM-Cel.

2.4.2. Opleidingsinstituut van de Federale Overheid

zie 2.7 hieronder

2.5. PLAATSELIJKE OVERHEID

Zie hiervoor ook 2.1 (wijziging van consumptiepatronen).

Het Federaal Aankoopbureau (FAB) van het Ministerie van Ambtenarenzaken koopt een bepaalde hoeveelheid producten voor klanten buiten de federale overheid.

- Gemeenschappen
- Gewesten
- Provincies
- Gemeentes

Die aankopen vertegenwoordigden in 1997 26 % van de totale waarde van de aankopen van het FAB nl. ca. 845 miljoen BEF (hoofdzakelijk brandstoffen: 52 %, voertuigen: 34 %)

2.6. WERKNEMERS EN VAKBONDEN

Betrokken dienst

De Dienst van Algemeen Bestuur (DAB), een dienst van het Ministerie van Ambtenarenzaken.

Algemene opdrachten: het ontwerpen van alle legale en reglementaire bepalingen die het statuut van de federale ambtenaren regelen (administratief statuut, geldelijk statuut, sociale zekerheid, *syndicaal statuut*).

Rol van de DAB

Het verenigingsrecht wordt door de Belgische Grondwet erkend (art. 27).

Overigens bevestigt een wet van 4 april 1991 (die de IAO-conventie nr. 151 goedkeurt) uitdrukkelijk het recht van vereniging en de vrijheid van organisatie voor de werknemers van de overheidsdiensten.

De Belgische wetgeving (wet van 19 december 1974) betreft ongeveer 500.000 ambtenaren ¹.

Ze richt verschillende comités in:

- Onderhandelingscomités voor de belangrijkste materies (statuut, bezoldiging, pensioen, enz.)
 - de onderhandelingen lopen uit op protocollen die akte nemen van *OF* de algemene instemming (in dit geval houdt het protocol een politieke verplichting in voor de overheid) *OF* de respectieve standpunten van de verschillende partijen (in dit geval is de overheid vrij om over bepaalde maatregelen te beslissen).
- Overlegcomités voor alle andere materies (organisatie van het werk, enz.). Het overleg eindigt met een gemotiveerd advies dat geen enkele verplichting inhoudt voor de overheid.

Elk comité bestaat uit vertegenwoordigers van de overheid en van de representatieve syndicale organisaties.

In de huidige stand van de wetgeving zou elke maatregel die in het kader van de duurzame ontwikkeling getroffen wordt i.v.m. het statuut of het welzijn van de werknemers van de overheidsdiensten aan die comités moeten worden voorgelegd.

Overigens zou de wetgever, indien hij dit nodig acht, de bevoegdheden van die comités kunnen uitbreiden om er a.h.w. een forum voor de duurzame ontwikkeling van te maken.

Laten we er echter aan herinneren dat verschillende overheidsdiensten niet onderworpen zijn aan het syndicaal statuut van de wet van 19 december 1974.

Sommige diensten zijn niet aan het syndicaal statuut onderworpen (magistraten, het onderwijzend personeel in de universiteiten, enz.), andere beschikken over een eigen syndicaal statuut (NMBS, Belgacom, Post, Leger, Rijkswacht).

1. Het gaat hier om een federale bevoegdheid op grond van artikel 87 ' 5 van de speciale wet van 08.08.1980

2.7. OPLEIDING

Betrokken dienst:

Het Opleidingsinstituut, een dienst van het Ministerie van Ambtenarenzaken.

Algemene opdracht:

Het OFO organiseert opleidingen op alle gebieden voor de ambtenaren van ministeries en federale overheidsinstellingen.

Acties inzake duurzame ontwikkeling in 1998 ondernomen.

Rol en statuut van de vrouwen. (zie 2.4.2)

Sedert 1998 organiseert het OFO opleidingen die een reële gelijkheid tussen mannen en vrouwen in de overheidsdiensten tot doel hebben.

Het gaat hier nl. om een cursus assertiviteit, en een opleiding management voor vrouwelijke ambtenaren die een dienst leiden.

Op dit ogenblik biedt het OFO-programma vier opleidingen. De grootste vraag gaat naar: Ouder, hoe werk en gezin beter combineren (90 inschrijvingen in 1997-1998).

Voorstellen na 1998:

- a) Rol en statuut van de vrouwen (behoud van de bestaande opleidingen)
In 1999 behoudt het OFO de reeds aangeboden opleidingen en in het bijzonder: "Ouder, hoe werk en gezin beter combineren".
- b) *Nieuw initiatief*: milieubeheer van de federale overheidsdiensten (Greening of Government).
 - *Vanaf 1999*: ontwikkeling van nieuwe opleidingen voor ambtenaren die als tussenpersonen zullen optreden inzake milieuzorg in de ministeries en federale overheidsinstellingen.
 - *Acties*: opleiding van de personeelsleden verantwoordelijk voor de aankoop, het beheer en het onderhoud van de gebouwen.
 - *Gewenste samenwerking*:
 - externe experts in DO
 - coördinatoren die in bepaalde ministeries of instellingen op het gebied van milieuzorg reeds actief zijn.
 - *Objectieven 2000-2004*:
 - ontwikkeling van een netwerk van verantwoordelijke coördinatoren
 - de meeste betrokken ambtenaren ontvankelijk maken voor de noodzaak van een plan inzake milieuzorg in de federale diensten.

3. Besluit

In de toekomst, en speciaal in het vooruitzicht van het eerste federale plan voor duurzame ontwikkeling (2000-2004), zou de sector Ambtenarenzaken en Regie der Gebouwen de hierboven beschreven acties op zijn minst moeten handhaven.

Het zou overigens wenselijk zijn de indicators te ontwikkelen en aan te scherpen inzake de aan duurzame ontwikkeling bestede geldmiddelen en middelen in personeel.

Bepaalde acties zouden moeten ontwikkeld worden om de huidige verwezenlijkingen te verbeteren, nl. wat betreft:

- de beheersing van het rationeel energiegebruik in de federale gebouwen (Regie der Gebouwen)
- het beheer van niet-gevaarlijk bouwafval, sortering met het oog op recuperatie, bevorderen van de recyclage enz. (Regie der gebouwen)
- de opleiding en bewustmaking van ambtenaren inzake duurzame ontwikkeling en milieuzorg (OFO).
- de toename van criteria inzake milieubescherming bij de aankoop van materiaal (FAB).

Het departement zou, wat zijn interne werking betreft, een milieubeheersysteem moeten ontwikkelen waarbij zowel de leidende ambtenaren als de verantwoordelijken voor het logistiek beheer van de gebouwen betrokken worden.

Rapport van de heer CHR. DE VETH

Vertegenwoordiger van de Minister van Justitie

1. Inleiding

Raakpunten met Duurzame Ontwikkeling bevinden zich voornamelijk in volgende materies: rechtshulp, slachtofferhulp, kleine criminaliteit, verkeersveiligheid, witte boordcriminaliteit en vorderingsrecht van milieu verenigingen.

Deze verschillende materies passen grosso modo in de hoofdstukken van Agenda 21 waarin Justitie verondersteld wordt een actieve rol te spelen: internationaal recht, integratie besluitvormingsproces, armoedebestrijding, gelijke kansenbeleid, educatie, maatschappelijk bewustzijn en scholing, en tenslotte informatie ten behoeve van de besluitvorming.

Aan de hand van de ICDO fiches werden uiteindelijk vijf domeinen weerhouden waarin men de beleidsinstanties van de regering inzake Duurzame Ontwikkeling kan terugvinden. Deze domeinen vindt men dan ook quasi integraal in de Agenda 21 punten terug:

- Internationaal recht
- Armoedebestrijding (rechtshulp)
- Rol en positie van de vrouw (gelijke kansenbeleid)
- Integratie besluitvormingsproces en Informatie ten behoeve van de besluitvorming
- Educatie, maatschappelijk bewustzijn en scholing

2. Inventaris van de voornaamste acties

2.1. INTERNATIONAAL RECHT

In het kader van het Internationaal recht (en dus internationale aspecten) is het Verdrag van Lugano aan te stippen betreffende de aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door milieugevaarlijke activiteiten.

Het verdrag werd voor ondertekening opgesteld te Lugano op 21 juni 1993. Het voert een objectieve aansprakelijkheid in ten laste van een exploitant van een activiteit die gevaarlijk is voor het milieu, en dit volgens het principe “de vervuiler betaalt”.

Het verdrag is op heden slechts ondertekend door negen lidstaten van de Raad van Europa en is nog door geen enkel land geratificeerd. Het verdrag treedt in werking zodra het door drie landen, waaronder minstens 2 lidstaten van de Raad van Europa, is bekrachtigd. België heeft nog geen beslissing genomen over de ondertekening van het verdrag.

Evolutie: er dient overleg te worden gepleegd met andere betrokken partijen (o.m. de gewesten, de staatssecretaris voor leefmilieu,...) omtrent de verdere evolutie van het dossier.

Samenwerkingsvormen: op Europees niveau werd de aansprakelijkheid voor milieuschade besproken in de vergaderingen van nationale experten ter voorbereiding van de "White Paper on environmental liability" van de Europese Commissie.

Verder dient het Ontwerp van Protocol inzake aansprakelijkheid voor en de vergoeding van schade ten gevolge van de grensoverschrijdende transfer van gevaarlijk afval vermeld te worden.

Het betreft een protocol bij het (UNEP) Verdrag van Bazel van 22 maart 1989 inzake beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan (Verdrag goedgekeurd bij Wet van 6 augustus 1993, BS, 25 februari 1994; bekrachtigingsoorkonde België 1 november 1993; inwerkingtreding voor België 30 januari 1994).

Artikel 12 van het verdrag voorziet een samenwerking tussen de partijen teneinde zo spoedig mogelijk een protocol aan te nemen waarin passende regels en procedures worden vervat op het gebied van aansprakelijkheid voor en vergoeding van schade ten gevolge van de grensoverschrijdende overbrenging en de verwijdering van gevaarlijke afvalstoffen en andere afvalstoffen.

Het ontwerp van Protocol wordt voorbereid in een ad-hoc Werkgroep van juridische en technische experts.

Evolutie: de volgende vergadering van de ad-hoc Werkgroep vindt plaats in januari 1999. Men streeft ernaar het ontwerp in december 1999 tijdens de vijfde bijeenkomst van de Conferentie der Partijen (art. 15 van het verdrag) voor aanneming voor te leggen.

2.2. ARMOEDEBESTRIJDING

Op nationaal vlak en in het kader van de armoedebestrijding in het algemeen moet de rechtshulp en meer in het bijzonder het recht op bijstand voor iedereen (Pro Deo) vermeld worden.

Concrete acties in 1998: uitwerking van een wet betreffende rechtsbijstand en uitvoeringsbesluiten.

Voor de wet van 13 april 1995 betaalde de Staat alleen een vergoeding uit aan advocaten-stagiairs voor gevallen waarin de bijgestane persoon minvermogen was, hetzij verzuimde of weigerde erelonen te betalen.

Aangezien de advocaten die op het tableau waren ingeschreven geen enkele vergoeding kregen verleenden zij minvermogenende personen over het algemeen geen bijstand.

Krachtens de wet van 13 april 1995 wordt in de artikelen 455, § 2, eerste en tweede lid, alsook 455 bis, §2 van het Gerechtelijk Wetboek, het woord stagiair geschrapt. Voortaan kan elke op het tableau ingeschreven advocaat of stagiair een vergoeding krijgen.

Het koninklijk besluit van 23 mei 1997 tot vaststelling van de voorwaarden voor toekenning, het tarief en de wijze van uitbetaling van de vergoeding verleend aan de advocaten ter uitvoering van de artikelen 455 en 455 bis van het Gerechtelijk Wetboek, alsmede het ministerieel besluit van 28 mei 1997 tot uitvoering van het koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden voor de toekenning, het tarief en de wijze van uitbetaling van de vergoeding verleend aan de advocaten ter uitvoering van de artikelen 455 en 455 bis van het Gerechtelijk Wetboek zijn bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 2 september 1997

2.3. ROL EN POSITIE VAN DE VROUW

Onder de hoofding Rol en positie van de vrouw, kan de bevoegdheid voor Gelijke kansen voor man en vrouw ingeschreven worden. Dit is een nationaal aspect en beperkt zich in feite voorlopig tot het Departement alleen.

De concrete ondernomen acties voor 1998 omvatten drie aspecten.

Het eerste gelijke kansenplan stelde volgende acties voor:

- acties die een mentaliteitswijziging beogen;
- acties gericht op de loopbaan (instroom, doorstroom, uitstroom);
- acties gericht op verbeterde arbeidsomstandigheden.

In januari 1997 werden twee nieuwe positieve actie-ambtenaren aangesteld. Omwille van de complexiteit en de grootte van de verschillende diensten van het Ministerie van Justitie (Hoofdbestuur, Veiligheid van de Staat, Gerechtelijke Politie, Rechtbanken, Strafinrichtingen) werd in juni 1998 een derde positieve actie-ambtenaar toegevoegd.

Een eerste interne begeleidingscommissie werd opgericht die de positieve-actie-ambtenaren adviseert, ondersteunt en controleert.

Meer in detail kan het volgende gezegd worden:

2.3.1. Mentaliteitswijziging

Een eerste stap werd ondernomen om het bestaan van een gelijke kansenbeleid van het Ministerie van Justitie bekendheid te geven.

Via een Flash-info (interne informatiefolder) werd zowel de bedoeling van het gelijke kansenbeleid toegelicht alsook het gelijke kansenplan integraal gepubliceerd. Deze flash info's bereiken alle ambtenaren.

Een tweede stap moest zorgen voor naambekendheid en werd gezet door het uitschrijven van een wedstrijd (via een Flash info) tot het ontwerpen van een logo. Dit logo moest staan voor het gelijke kansenbeleid binnen het Ministerie van Justitie (Hoofdbestuur en buitendiensten). Er waren een 20-tal inzendingen. Het winnend logo werd gepubliceerd in de interne krant "Just News" van het Ministerie van Justitie samen met een foto van de prijsuitreiking aan de winnaar door de voorzitter van het interne begeleidingscomité. Een bijhorend artikel in dit krantje lichtte de betekenis van het logo toe.

Voortaan wordt dit logo gebruikt op alle briefwisseling uitgaande van de positieve actie-ambtenaren, artikels over gelijke kansen in de interne krant en op de eigen uitgegeven folders. Dit geeft herkenbaarheid en bezorgt het gelijke kansenbeleid enig sérieux.

Bovendien wordt elke positieve actie aangekondigd met een eigen folder die steeds eenzelfde layout draagt. Alle ambtenaren worden hierdoor bereikt.

Een artikel werd gepubliceerd in de interne krant betreffende de problematiek van de vrouwelijking van de functiebenamingen en over de kinderopvang bij het Ministerie.

Het is de bedoeling regelmatig artikels te publiceren over allerlei onderwerpen die zich situeren binnen het kader van het gelijke kansenbeleid.

Vervolgens werd overgegaan tot het plaatsen van ideeënbussen in alle gebouwen van het Hoofdbestuur. Er waren vragen naar het organiseren van interne cursussen als voorbereiding op examens.

Om ook het gelijke kansenbeleid te integreren in de buitendiensten, worden antennes opgericht. Deze antennes zullen bestaan uit contactpersonen van de diverse rechtbanken en/of gevangnissen. Deze, zullen samen met de Positieve-actieambtenaren, regelmatig bijeenkomen en feitelijk fungeren als aparte interne begeleidingscommissies voor de buitendiensten.

2.3.2. Acties gericht op instroom, doorstroom en uitstroom

In samenwerking met de Dienst Ontvangst en Voorlichting worden via interne nota's bijkomende informatie verstrekt over vacante betrekkingen en bevorderingsexamens, deze informatie wordt ook doorspeeld aan ambtenaren die langdurig afwezig zijn.

In de strafinrichtingen Brugge, Gent en Lantin werd een pilootproject opgestart waarbij vrouwelijke bewakers toezicht houden op mannelijke gedetineerden en mannelijke bewakers op vrouwelijke gedetineerden. Het experiment strekte zich uit over alle graden en posten van het bewakingspersoneel. Er zijn enkele bijzondere handelwijzen ingevoerd: de bewakers in kwestie mochten niet fouilleren; minstens 1 bewaarder van hetzelfde geslacht als de gedetineerden moest aanwezig zijn in het bewakingskwartier.

Over het algemeen werd het experiment zeer positief geëvalueerd. Evenwel waren er weinig bewaarders kandidaat om er aan mee te werken.

2.3.3. Acties gericht op verbetering van arbeidsomstandigheden

Een kinderopvang werd ingevoerd tijdens de schoolvakanties voor de maanden juli en augustus van 1997 en 1998. Deze kende een groot succes. Deze kinderopvang is voorlopig bedoeld voor het personeel van het Hoofdbestuur. Voornamelijk in Brussel is er een tekort aan kinderopvangmogelijkheden. Er wordt aan gedacht de kinderopvang uit te breiden tijdens alle schoolvakanties en in meer uitgesplitste leeftijdsgroepen te voorzien zodat het activiteitenprogam-

ma beter aangepast kan worden aan de behoeften van het kind. De kinderopvang is gratis.

De samenstelling van commissies en comités wordt van nabij gevolgd. Telkens er plaatsen vacant worden en in een opvolging moet voorzien worden, wordt rekening gehouden met alle bestaande wetgeving terzake, o.a. de wet van 20 juli 1990 ter bevordering van de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in organen met adviserende bevoegdheid, laatst gewijzigd door de wet van 17 juli 1997.

Er werd gewerkt aan de samenstelling van een overzichtelijk naslagwerk waarin alle comités en commissies zijn opgesomd, met vermelding van de voorzitter, de leden en de voornaamste opdrachten. Dit naslagwerk is nu ter beschikking gesteld van de dienst Ontvangst en Voorlichting, van de diverse personeelsdiensten van het departement en aan de secretarissen van de diverse commissies en comités. Het wordt regelmatig herwerkt zodat het update blijft.

2.4. HET STRAFRECHTELIJK BELEID

De dienst Strafrechtelijk Beleid, opgericht in januari 1994, onder het rechtstreeks gezag van de Minister van Justitie, staat in voor advies, informatie, coördinatie en voorstellen tot oriëntatie m.b.t. het strafrechtelijk beleid. De taken van de dienst kaderen in de domeinen van "Informatie ten behoeve van de besluitvorming", enerzijds, en in het domein van de "integratie van het besluitvormingsproces" anderzijds zowel op nationaal als internationaal vlak.

Concreet speelt de dienst de rol van beleidsondersteunend instrument onder vorm van rapportering en monitoring gepaard met onderzoek en ontwikkeling.

Transversale benadering (cfr. infra). In de mate dat een gemeenschap desinvesteert in haar sociaal-economische activiteiten, investeert zij in de "veiligheid", met als onderliggend gevaar: de uitbouw van een veiligheidsstaat.

In dit luik komt Politie en Justitie meer en meer op het voorplan in de ordening en regulering van sociale delinquenten. Als transversale benadering wordt "de strafrechtspleging als ultimum remedium in de sociale interventie" doorheen de beleidsontwikkeling gestimuleerd. Dit gebeurt doorheen de verschillende rapportages, monitors, onderzoeken en ontwikkeling waarin de Dienst Strafrechtelijk Beleid participeert.

De na te streven doelstellingen zijn: preventie van de veiligheidsstaat, afstemming van de beleidsinstrumenten met de brief van wetenschappelijk onderzoek in samenwerking met het Departement Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) en van de verschillende wetenschappelijke universitaire instellingen.

Prioritair treedt daarbij naar voor de nood aan transparantie van de besluitvorming en informatie uitwisseling.

De coördinatie van de besluitvorming en van de beleidsvoorbereidende activiteiten met betrekking tot de (straf)rechtspleging zijn van groot belang in de nabije toekomst in verband met de daaruit aangehaalde toekomstplannen. Dit moet uitmonden in het promoten van alternatieve interventies in verband met de beheersing en de oplossing van conflicten.

2.5. VORMING VAN DE MAGISTRATEN OP NATIONAAL NIVEAU

In de materie “Educatie, maatschappelijk bewustzijn en scholing” kan de inspanning geplaast worden die geleverd wordt door het Departement in het kader van de Vorming van de Magistraten op nationaal niveau.

Deze vorming wordt om te beginnen verstrekt aan de gerechtelijke stagiairs, aan toekomstige onderzoeksrechters, aan reeds in dienst zijnde magistraten (permanente vorming).

Er is een voortdurende stijging van de budgettaire middelen vast te stellen sedert 1992 en een merkelijke verbetering van de infrastructuur.

Een uitbreiding onder vorm van kwantitatieve en kwalitatieve toename van het aangeboden pakket opleidingen is één van de toekomstige acties alsook een verbreding van de categorieën van het personeel van de rechtelijke orde die in aanmerking kunnen komen voor een opleiding.

De toekomstige Hoge Raad van Justitie zal een gunstige invloed hebben op de verbetering van het vormingspakket en de logistieke middelen.

Rapport van de heer I. PITTEVILS

Vertegenwoordiger van de Minister van Financiën

1. Inleiding

Dit rapport is opgemaakt ter uitvoering van artikel 16, lid 3 van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federaal beleid inzake duurzame ontwikkeling. Genoemd artikel draagt aan de vertegenwoordigers van de federale regering op elk jaar bij de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) rapport uit te brengen over het beleid inzake duurzame ontwikkeling in het departement dat zij vertegenwoordigen.

Overeenkomstig de afspraken gemaakt tijdens de ICDO-vergadering op 7 december 1998 bevat dit rapport volgende onderdelen:

1. een omschrijving van de band tussen het Ministerie van Financiën en duurzame ontwikkeling;
2. een overzicht van de door het Ministerie van Financiën reeds ondernomen acties met een positieve bijdrage tot duurzame ontwikkeling;
3. de identificatie van de interne structuren die verder zullen worden aangevend om de integratie van duurzame ontwikkeling in de werking en het beleid van het Ministerie van Financiën te bevorderen.

2. Beschrijving van de belangrijkste activiteiten en evoluties

2.1. HET MINISTERIE VAN FINANCIËN EN DUURZAME ONTWIKKELING

Voor het uitklaren van de rol die het Ministerie van Financiën op het stuk van duurzame ontwikkeling te spelen heeft staan in hoofdzaak twee hulpmiddelen ter beschikking: ten eerste Agenda 21, waarvan de veertig hoofdstukken evenveel domeinen aanduiden waarop, met het oog op duurzame ontwikkeling, dient opgetreden en ten tweede, de definitie van duurzame ontwikkeling zoals die in artikel 2,1° van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federaal beleid inzake duurzame ontwikkeling is opgenomen, met name:

“Duurzame ontwikkeling is die ontwikkeling die gericht is op bevrediging van de noden van het heden zonder deze van de komende generaties in het gedrang te brengen, en waarvan de realisatie een veranderingsproces vergt waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele veranderingen worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften”.

Uitgaande van die twee elementen enerzijds en de bevoegdheden van het Ministerie van Financiën anderzijds, met name op het stuk van fiscaliteit en ter uitvoering van zijn opdrachten in de Internationale Financiële Instellingen (IFI's), ligt de rol van het Ministerie van Financiën in volgende aspecten van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling: armoedebestrijding, met inbegrip van de rol in de IFI's (hoofdstukken 3 en 33 van Agenda 21); het veranderen van consumptiepatronen en daarmee samenhangend het beïnvloeden van de productie(technologie) en mobiliteit (hoofdstukken 4, 9 en 30 van Agenda 21) en tenslotte, via de toezichthoudende opdracht van de Administratie der Douane en Accijnzen, in het beheer van gevaarlijke afvalstoffen (hoofdstuk 20 van Agenda 21). Het integreren van dit alles in de activiteiten van het Ministerie van Financiën is een permanente bekommernis (hoofdstuk 8 van Agenda 21) die in de toekomst nog in intensiteit zal toenemen onder meer via de werkzaamheden van de werkgroep "*Vergroening van de fiscaliteit*" (zie verder onder 2.3).

Volledig in de geest van bovenvermelde definitie van duurzame ontwikkeling en met bijzondere aandacht voor de belangen van komende generaties heeft het Ministerie van Financiën zijn specifieke DO-doelstellingen als volgt vastgesteld:

1. Bijdragen tot de vermindering van de schuldratio van ons land door het zoveel mogelijk beperken van de eigen uitgaven van het departement.
2. Binnen de grenzen van doelstelling 1:
 - samen met ander instrumenten van inkomensbeleid, via de inkomstenbelastingen, bijdragen tot het *verhogen van de bestaanszekerheid* van elkeen;
 - samen met andere instrumenten van tewerkstellingsbeleid, via de inkomstenbelastingen, bijdragen tot het *scheppen van het geschikte kader voor een verhoging van de tewerkstelling*;
 - in het kader van de Europese interne markt, via de verbruiksbelastingen en de verkeersbelasting(en) *bijdragen tot een rationeel verbruik van natuurlijke hulpbronnen en materialen*.

2.2. REEDS ONDERNOMEN ACTIES

Afgezien van de permanente bekommernis de ter beschikking van het Ministerie van Financiën gestelde werkingsmiddelen zo optimaal mogelijk aan te wenden, dienen te worden vermeld:

2.2.1. Acties van de administratie der Thesaurie

De internationale aspecten van duurzame ontwikkeling met betrekking tot niet-fiscale onderwerpen worden behandeld door de Administratie der Thesaurie. Beoefende activiteiten hebben voornamelijk betrekking op programma's en projecten die door de Internationale Financiële Instellingen (IFI's) gefinancierd worden en de opvolging van het beleid terzake. De IFI's hebben allen, sinds de Conferentie van Rio, een extra inspanning geleverd voor de uitvoering van het actieprogramma.

De extra bedragen die specifiek voor Agenda 21 worden vrijgemaakt kunnen niet gekwantificeerd worden vermits de actiepunten van Agenda 21 samengevoegd worden met ander projecten die ten goede komen aan de ontwikkelingslanden. Het blijkt echter duidelijk dat – op basis van de verrichtingen die gefinancierd werden de laatste jaren – prioriteit gegeven wordt aan het leefmilieu en bijgevolg aan duurzame ontwikkeling.

Concreet wordt door de Administratie, hetzij in het kader van onderhandelingen over kapitaalsverhogingen, hetzij via instructies aan de vertegenwoordigers van België bij de IFI's, aangedrongen op het in aanmerking nemen van de verschillende aspecten van duurzame ontwikkeling. Zo werd onder meer op initiatief van België een belangrijke paragraaf opgenomen in het akkoord over de achtste kapitaalsverhoging van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank met betrekking tot de inheemse volkeren. België was ook actief rond de problematiek van de bouw van de "Narmada"-dam in India en de stuwdam "Yacyreta" in Argentinië en Paraguay.

Verder wordt door de vertegenwoordiger van de Minister van Financiën bij de analyse van de aan de Raad van Beheer van de Nationale Delcredere dienst voorgedragen zaken rekening gehouden met eventuele effecten op het leefmilieu. Dit geldt in het bijzonder voor zaken die gedekt worden voor rekening van de Staat.

Tenslotte worden de doelstellingen van Agenda 21, in het kader van de leningen van Staat tot Staat, welke kredieten zijn die aan voordelige voorwaarden worden toegestaan door België aan ontwikkelingslanden, bereikt via het onderzoek naar de ontwikkelingsrelevantie van de gefinancierde projecten. Deze relevantie wordt geëvalueerd door een interdepartementale werkgroep waarvan het Ministerie van Financiën het secretariaat verzorgt.

2.2.2. Maatregelen in de fiscale wetgeving

De aandacht voor het sociale (herverdelende functie van de fiscaliteit) en het economische (allocatieve functie van de fiscaliteit) zijn bij de ontwikkeling van fiscale maatregelen altijd al prominent aanwezig geweest. De voorbije jaren is echter ook de derde aandachtssfeer van duurzame ontwikkeling, met name het ecologische, steeds duidelijker op de voorgrond getreden.

Reeds in het voorjaar van 1991 werd binnen het Ministerie van Financiën een onderzoek afgesloten naar de mogelijkheden om federale belastingen in te zetten als instrument van milieubeleid¹. Dit onderzoek toonde aan dat het belangrijkste potentieel geconcentreerd lag in productbelastingen.

1. PITTEVILS, I.: "Een rol voor de nationale fiscaliteit in het milieubeleid", Documentatieblad van het Ministerie van Financiën, 1991/nr 6, Brussel, juli-augustus 1991, pp. 197-278.

In 1992 startten op EU-niveau besprekingen ter invoering van een energie/CO₂-belasting¹. België heeft dit voorstel, evenals de opvolger, het voorstel van de Europese Commissie tot herstructurering van de accijnzen op energieproducten², steeds actief gesteund.

In 1993 werden in België, zowel de “*Bijdrage op energie*”³, geheven over benzine, kerosine, huisbrandolie, gas en laagspanningselectriciteit, als een aantal “*milieutaksen*”⁴ geheven over de verpakkingen van dranken en sommige andere producten, wegwerpfotoestellen, batterijen, bestrijdingsmiddelen en papier, ingevoerd.

In het domein van energie- en transportfiscaliteit werden volgende maatregelen van kracht:

- vanaf aanslagjaar 1990 worden in het kader van de beroepsactiviteit gemaakte autokosten, andere dan kosten van brandstof, slechts ten belope van 75 % van hun bedrag voor fiscale aftrek aanvaard;
- vanaf aanslagjaar 1993 zijn de kosten van woon-werkverkeer per auto forfaitair vastgesteld op 6 BEF/km. Dit bedrag is sindsdien niet verhoogd;
- vanaf aanslagjaar 1990 zijn nieuwe tarieven (toenemend met het aantal fiscale PK) vastgelegd voor de berekening van het belastbaar voordeel wegens persoonlijk gebruik van een kosteloos ter beschikking gesteld voertuig (bedrijfswagen). Vanaf aanslagjaar 1993 wordt bovendien aangenomen dat het aantal met een bedrijfswagen voor privé-doeleinden afgelegde km/jaar niet minder kan bedragen dan 5.000. In 1997 werden de tarieven voor de berekening van het belastbaar voordeel verhoogd en sinds 1998 zijn ze onderworpen aan een jaarlijkse indexering⁵;
- in opeenvolgende stappen is door opvoering van de vrijstelling van de terugbetaling van verplaatsingskosten het gebruik van het openbaar vervoer aangemoedigd. Vanaf aanslagjaar 1993 is het volledig bedrag van de verplichte bijdrage van de werkgever in de prijs van een abonnement op het openbaar vervoer vrijgesteld;
- vanaf aanslagjaar 1998 wordt het gebruik van de fiets voor het woon-werkverkeer fiscaal aangemoedigd door vrijstelling van de daarvoor toegekende kilometervergoeding, ten belope van maximum 6 BEF/km;
- op 1 januari 1993 werd een controleretribsutie van 0,21 BEF/l. op huisbrandolie en een accijns op zware stookolie (750 BEF/1.000 kg indien meer dan 1 % zwavel, 250 BEF/1.000 kg indien 1 % of minder zwavel) ingevoerd;

1. COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN: “Voorstel voor een richtlijn van de Raad tot invoering van een heffing op de uitstoot van kooldioxide en op het gebruik van energie”, Doc.COM(92) 226 def., Brussel, 30 juni 1992.
2. COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN: “Voorstel voor een richtlijn van de Raad. Regeling voor de belasting van energieproducten”, Doc.COM(97) 30def., Brussel, 12 maart 1997.
3. Wet van 22 juli 1993 tot instelling van een bijdrage op de energie ter vrijwaring van het concurrentievermogen en de werkgelegenheid (BS 29 juli 1993).
4. Gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur (BS 20 juli 1993).
5. Meest recente wijziging bij KB van 7 december 1998 tot wijziging van het KB/WIB92 op het stuk van de voordelen van alle aard (BS 23 december 1998).

- sinds 1 januari 1993 werden de accijnzen op benzine zesmaal verhoogd. Ook de accijnzen op dieselolie werden verhoogd, doch in mindere mate. Evenwel werd, ter compensatie, op 1 januari 1996, de “*Accijnscompenserende belasting*” ingevoerd op door dieselmotoren aangedreven personenauto's, auto's voor dubbel gebruik en minibussen;
- op 1 januari 1995 werd het Eurovignet ingevoerd. Aan het Eurovignet zijn de motorvoertuigen en samengestelde voertuigen onderworpen die uitsluitend bestemd zijn voor het vervoer van goederen over de weg en waarvan de maximaal toegelaten massa tenminste 12 ton bedraagt;
- sinds 1 juni 1992 en 1 juni 1993 is met de “*Belasting op de inverkeerstelling*” respectievelijk voor nieuwe en tweedehands personenauto's, auto's voor dubbel gebruik, minibussen en motorfietsen een meer aangepaste vorm van belasting op de aankoop van deze voertuigen gecreëerd. Het belastingbedrag is sindsdien onder meer functie van het reële motorvermogen.

Tenslotte dient hier ook te worden vermeld dat het gewone tarief van de bijzondere fiscale aftrek voor investeringen, 3,5 % voor natuurlijke personen en 3 % voor KMO's voor aanslagjaar 1998, voor energiebesparende en milieuvriendelijke investeringen is verhoogd tot 13,5 % en dat het, vanaf 14 juni 1996 mogelijk is belastingvrijstelling te verlenen voor giften in geld aan erkende instellingen die zich bezighouden met natuurbehoud of bescherming van het leefmilieu.

2.2.3. Deelname aan internationaal beleidsondersteunend en -voorbereidend werk

a. Op EU-niveau:

Het Ministerie van Financiën neemt deel aan de vergaderingen van de gemengde expertengroep Milieu/Financiën (ENVECO) van de Europese Commissie. In ENVECO worden initiatieven van de Europese Commissie op het stuk van milieueconomische maatregelen een eerste maal getoetst aan de standpunten en ervaringen van experts uit de lidstaten.

b. Op OESO-niveau:

Sedert het begin (in 1991) van de OESO-activiteiten op het stuk van milieufiscaliteit, neemt het Ministerie van Financiën actief deel aan het werk van de task force en joint sessions die de OESO daarover organiseert.

In beide gevallen is het werk er op gericht om via analyse van studiemateriaal en uitwisseling van praktische ervaringen te zoeken naar de toepassingsmogelijkheden van het fiscale instrument.

2.3. DIENSTEN VAN HET MINISTERIE VAN FINANCIËN DIE KUNNEN BIJDRAGEN TOT DE INTEGRATIE VAN DUURZAME ONTWIKKELING IN HET BELEID EN DE WERKING VAN HET DEPARTEMENT

De rol en de betrokkenheid van het Ministerie van Financiën vloeit, in tegenstelling tot die van vele andere departementen, niet voort uit het feit dat één of meer hoofdstukken van Agenda 21 zijn specifiek bevoegdheidsdomein uitmaken, doch uit het feit dat het Ministerie van Financiën bevoegd is voor instrumenten – hetzij internationale financiële transferten, hetzij fiscaliteit – die in een aantal van de actieterreinen van Agenda 21 inzetbaar zijn.

Zeer in het kort kan gesteld worden dat de betrokkenheid van het Ministerie van Financiën bij duurzame ontwikkeling verloopt via:

- de administratie der Thesaurie: wegens zijn bevoegdheid inzake programma's en projecten van IFI's;
- de fiscale administraties: wegens hun bevoegdheid voor de diverse belastingen die eventueel als instrument van DO-beleid kunnen worden ingezet. In dat kader dient de werkgroep "*Vergroening van de fiscaliteit*", bestaande uit ambtenaren van alle fiscale administraties, te worden gesitueerd. De werkzaamheden van deze groep zullen worden geleid en gecoördineerd door de Studie- en Documentatiedienst van het Ministerie van Financiën. De werkgroep heeft een dubbel doel:
 - fungeren als informatie- en doorstromingsorgaan tussen ICDO en de fiscale administraties;
 - het ontwikkelen van een systematische aanpak van een vergroening van de Belgische federale Fiscale wetgeving.
- de dienst Economaat van het Algemeen Secretariaat van het Ministerie van Financiën: wegens zijn mogelijke rol in een "*vergroening*" van het dagdagelijks functioneren van het departement.